Carit Etlar

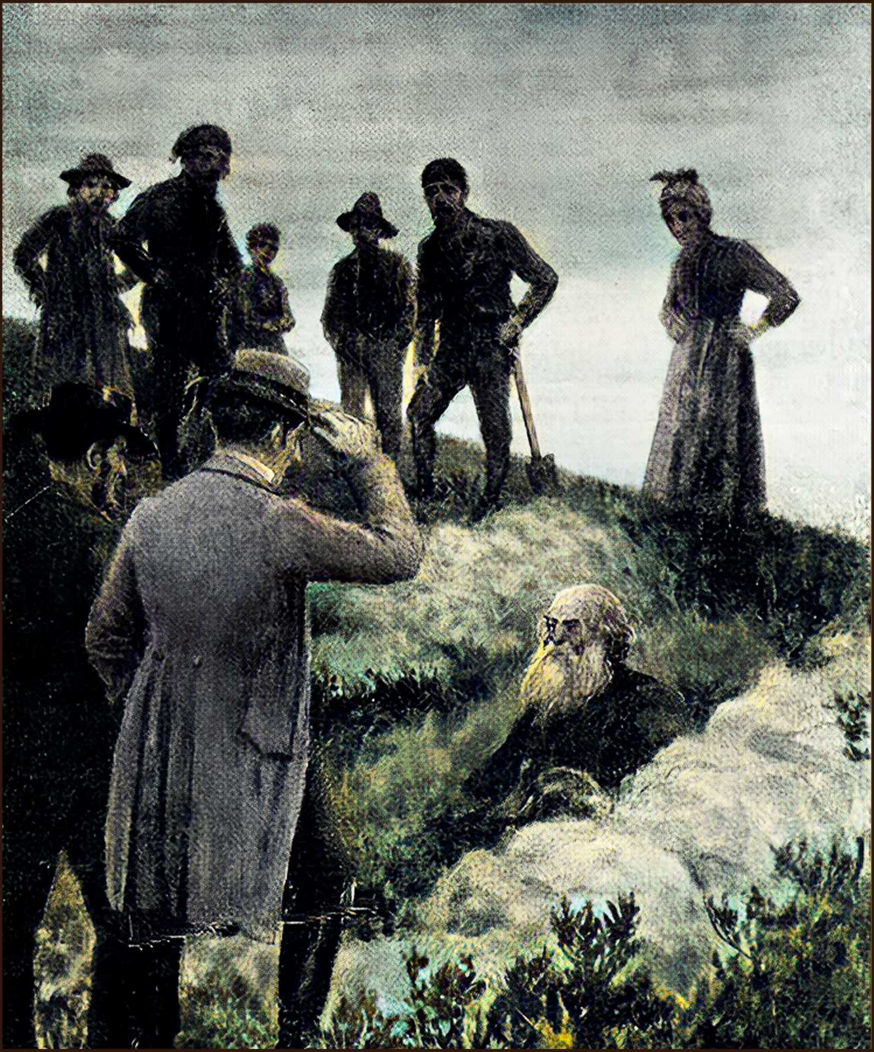

Zilo

Carit Etlar

Zilo

En emigrants hændelser

eBibliotek 1800

2023

Ophavsret og brugsbetingelser

Denne ebogsudgave af Carit Etlar: *Zilo* er baseret på originaler, som er public domain i hele verden.

Nærværende ortografisk opdaterede og redigerede udgave af teksten kan frit downloades og videreformidles under Creative Commons-licensen BY-NC-SA – Kreditering-IkkeKommerciel-DelPåSammeVilkår 4.0 International.

Generelt forbehold: *Vær opmærksom på, at denne ebog er baseret på en tekst, som stammer fra en længst svunden tid. Normer og udtryksmåder mm. var anderledes dengang, og der kan derfor forekomme indhold, som på nogle virker stødende. Bogen skal, ligesom alle andre kunstneriske værker fra andre tider, ses i sin kulturelle og tidsmæssige kontekst, og udgiveren kan og vil ikke påtage sig noget ansvar for forfatterens verdensbillede og udtryksmåder.*

Copyright and conditions of use

This ebook edition of Carit Etlar: *Zilo* is based upon sources in the public domain worldwide.

This orthographically updated and revised edition is free to download and reuse under Creative Commons BY-NC-SA Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0 International.

Disclaimer: *Please note that this book is based on an original text dating from another era. Norms and language were different then, and some readers might find offensive content. We believe that any work of art from previous times should be viewed in its cultural and temporal*

context and not in the light of latter-day prejudices, and we can and will not accept any responsibility for the author's views or language.

1. Das Donauweibchen

En forårsaften, i Frederik den Sjettes tid, fandt der en usædvanlig bevægelse sted i Fredericia. Beckers tyske skuespillerselskab var kommet til byen, havde som tidligere opslået et teater i Hans Højrups lade og skulle nu for første gang opføre det yndede syngespil, "Das Donauweibchen", som alle kendte af omtale og nogle havde været så lykkelige at se ved et af selskabets tidligere besøg. På plakaten, der efter den tids skik blev bragt om i husene, var der lovet et blændende fyrværkeri i stykket, utrolige forvandlinger, understøttelse af de franske hautboister fra Fynske Dragonregiment, kort sagt alt, hvad der kunne lokke og forlede. Selskabet talte desuden udmærkede kræfter denne gang: To unge damer, af hvilke den ene var kendt fra et tidligere besøg som beriderske, en ny komiker, Magot, og endelig, for de alvorlige og heroiske partier, en særdeles tiltalende elsker, der i de sidste måneder havde vakt en vis opmærksomhed i byen, og som blot behøvede at sætte sit navn i programmet for at fylde huset og skaffe forestillingen et dundrende bifald.

Om denne mand er der noget at sige.

Han var smuk, havde et mægtigt, krøllet hår, hvis glans faldt i det blålige, gennemtrængende, udtryksfulde øjne, et blødt og mildt smil, hudfarve som en reol med den samme matte, fløjlsagtige friskhed, dertil udmærket velskabt figur og en fortræffelig holdning. Han hed Zilo og omgav sig fra den første dag, han kom til byen, med en vis hemmelighedsfuldhed, der slet ikke skadede ham. Verden holder nu engang af det

ualmindelige og ukendte, det sætter fantasien i bevægelse, det giver anledning til formodninger, til gisninger og omtale. Folk må og skal have stof, og der tilbyder sig så lidt i de små gader, hvor lys og sol og en forfriskende vind ikke er i stand til at hæve mørket og lette det dagligdags, knugende støv – stof for tanken, stof for den lille spidse, stikkende og bagtalende tunge. Lader det sig endelig engang til syne, kaster man sig over det med en rasende grådighed, rives og slides om det, nøjes, som hungrige rotter, ikke med kødet alene, men prøver på at spise benene med. Og det er alt sammen meget rigtigt gjort, hvorfor skulle vi ikke rive dem ned, der vover at krybe op over os?

Hvem var Zilo egentlig, hvad var han, hvad havde han været før? – Det vidste ingen, men han fyldte det lille teater, og hans fremmede sprog lød smukt og dannet, uden ringeste accent. Så blandede der sig pludselig en sørgmodig klang lige som et suk i hans dybe og mandige røst og gjorde den endnu interessantere. Det var, hvad det tyske angik. Den fransk-reformerte præst forsikrede derimod, at han talte fransk som en indfødt. Han boede hos en af de mest velhavende familier i byen og havde en tjener hos sig, der var fæstet til selskabet som bybud, maskinmester, pyntekone og statist og mangfoldige andre forretninger, det var ham, der tordnede i Götz von Berlichingen, ham, der havde malet de vidunderlige dekorationer til Johanne von Montfaucon, ham, der spillede Samiel i Jægerbruden, en tusindkunstner – kort sagt, hemmelighedsfuld som herren, og med hår, øjne og hudfarve, der tydede på en lige så sydlandsk herkomst.

Alt dette vidste nu folk på en prik, men dermed endte det også, formodningerne spredte sig, uden at den smukke

ukendte tabte noget derved, man vedblev at beskæftige sig med ham, damerne foretrak fra nu af at lægge deres spadsereture langs med voldene, hvor Zilo sås hver middag efter prøven, andre valgte vejen forbi apoteker Honoré, hvor Zilos fire vinduer vendte ud til gaden, og hvori han aldrig kom til syne. En rig købmand var så dristig at indbyde ham til et aftenselskab, og der hørte mod til at indbyde en skuespiller dengang. Zilo kom og teede sig som en fuldstændig verdensmand, han var endnu langt smukkere i nærheden end på scenen, der var noget ubeskriveligt bedårende i hans øjne, han sang, han forstod at fortælle, fordringsløst og interessant, om alt andet rigtig nok end det, de aller helst ville høre. Så snart talen blev draget ind på det personlige, havde han ikke mere at sige. Den smukke ukendte var til sidst så heldig at skaffe sig alle byens unge damer til ven og alle byens unge herrer til fjende, kunne han vel med billighed forlange mere?

Dagen efter det omtalte selskab sendte en rig, adelig dame, generalinde Saldern, bud til Zilo og foreslog ham at give hendes datter undervisning i sang. Han vægrede sig, hans teoretiske kundskaber var måske ikke tilstrækkelige. Den tosse! – Som om teorien havde noget hermed at bestille. Generalinden forstod imidlertid at overvinde enhver umulighed, hun var så vant til at sætte sin vilje igennem. En måned senere kom Zilo i hendes hus, først tre gange om ugen, siden næsten daglig, han deltog i familiens aftenselskaber, sang med datteren, talte fransk med moderen, fortryllede dem begge.

Frøken Charlotte, som også får noget at sige i denne fortælling, var en lille bleg og fin skabning med mørkt hår, en nydelig mund, små, perlehvide tænder og sorteblå, spørgende

øjne. Der kunne af og til stråle forunderligt, blændende lys ud fra disse øjne, som tydede på heftige og letvakte følelser, men som oftest viste de sig kun halvt og tilsløredes af lange, mørke øjenhår, lidt missende og lige som i dvale. Hendes figur var spæd og barnlig, alle hendes bevægelser langsomme, dvælende og graciøse, der var tilsyneladende noget skrøbeligt og umodent over den hele lille, forkælede og fordringsfulde person, som vidnede om en standset eller tilbagetrængt udvikling og gav indtryk af noget velbegyndt, men kun halvfærdigt, hvad enten man hørte hende tale eller så hende handle. Ved forskellige lejligheder havde hun været genstand for folks skumlerier, først på grund af den luksus og overdådighed, hun bestandig udfoldede, hvilket vel til dels generalindens stilling og rigdom syntes at kunne tillade, men som og overgik, hvad man var vant til at se i den tarvelige by. Det var desuden ikke blot det kostbare og ødsle i disse ideligt vekslende dragter, der ankedes over, men hun valgte altid et så særegent snit, forskelligt fra alle andres, så dristigt og udfordrende, undertiden så æggende, som om hun kun ønskede at fængsle opmærksomheden, og det var utilgiveligt for enhver, som ikke selv var i stand til at gøre det samme.

Der havde også for nogle år siden været en kedelig historie med en ung jægerofficer, som hun en kort tid lod til at interessere sig for. Han kom i generalindens hus, fulgte dem i selskaber og lod musikken spille udenfor deres bolig, når han førte vagtparaden om middagen. Natten efter et bal viste han den slette smag at skyde sig udenfor den unge dames sovekammervindue på gaden. Det gav stof, det var en hørtot, som lod sig spinde ud i det uendelige, skønt aldrig nogen fik

årsagen til det skete at vide. I den følgende uge vedblev folk at spadsere forbi det ulyksalige vindue, som om de ventede på nok et selvmord.

Efter denne hændelse forsagede frøken Charlotte fuldstændig klubballerne, tog om vinteren over i besøg hos sine slægtninge i København, gik, når hun kom tilbage, regelmæssigt hver formiddag op til konditoren på Rådstuepladsen, lige overfor den tyske kirke, proppede sig med sukkergodt eller brændte mandler og forlod stedet igen, netop når vagtparaden trak igennem gaden, sov lidt, drømte meget, eller læste i Lafontaines og Coopers romaner, til hun skulle klæde sig om til middag. Stormen lagde sig atter, eller slog ned på et andet sted, man lod til sidst Charlotte være den, hun var, og løb blot hurtigt til vinduet, når hun spadserede forbi i sine knitrende, fantastiske dragter.

Således henrandt hendes første ungdom, hun kendte fortalen af livet, længtes efter fortsættelse og valgte derfor Zilo til musiklærer. Han kom, han talte, men sang ikke meget, hun hørte på ham med den dybeste opmærksomhed, det var en fremmed verden, han åbnede for hende, nye melodier, nye syner, lutter eventyr, og dem holdt hun netop af. Hans ord faldt som solstråler ned i en mørk kælder. Hver aften, han spillede, sad hun trofast ved sin moders side på første stolerække i teatret. Der var noget uudgrundeligt og betagende i hendes mørke øjne, som alene vedblev at være rettede op mod ham, undertiden lukkede hun dem et øjeblik, mens hun lyttede til og forestillede sig, at al den musik, der lå i hans stemme, ethvert af hans bevingede ord, kun gjaldt hende, og det gjorde de måske også. Begavet med en topmålt ligegyldighed for alt, hvad der lå

udenfor hendes eget jeg, syntes hun fra nu af kun at være til stede for ham, de to befolkede en verden alene, hun viste kulde og mørke, spillede vinterens rolle for alle sine tidligere tilbedere, der omsider gjorde gengæld og spillede svalernes for hende.

Hen på eftermiddagen, før den første opførelse af "Das Donauweibchen" skulle finde sted, ringede det heftigt på generalinde Salderns dørklokke. Et ungt menneske i blå rytterkappe stormede ind, kastede kappen, under hvilken de slesvigske kyrasserers hvide officersfrakke kom til syne, åbnede derefter døren til det næste værelse og gik videre, før tjeneren var i stand til at melde ham.

Generalinden lå på sofaen, datteren udstrakt i en lænestol, begge hensunket i en rolig søvn. Den første fo'r i vejret med et skrig ved at føle sig omslynget af en fremmeds arme, mens han knælede ned foran sofaen.

"Min egen, kære moder!" udbrød han, "hvor jeg har længtes efter dig, det var mig plat umuligt at holde det ud længere i den fordømte garnison, jeg måtte et øjeblik ned til jer. – Du ser så frisk og vel ud, og Charlotte derhenne, hvor hun er nydelig, I bliver jo yngre og smukkere begge to, for hver gang vi mødes."

Disse livlige udbrud blev i passende mellemrum ledsagede af små kærtegn, mens han indtog en beskeden plads på sofakanten, trykkede og kyssede den hvide hånd, han vedblev at holde fast på.

Generalinden smilede, det, han sagde, forekom hende så troværdigt og sandt alt sammen. "Men hvad tænker du dog på, min stakkels Tonny," sagde hun, mens han trak vejret. "Nu at forlange permission igen, det jo kun et par måneder, siden du

var her sidst. – Hvor han dog ligner sin salig fader!" vedblev hun og strøg hans hår tilbage, "samme ædle pande, samme spillende øjne, desværre ikke altid til at stole på."

"Jeg kunne min salighed ikke holde det ud længere, tro mig nu. Jeg red herned fra Vejle på halvanden time, hvad synes du? Der er ikke sådan et dyr til i hele eskadronen. Nu bliver jeg hjemme hos jer i aften – ikke udenfor en dør, vi sidder og sladrer sammen, så længe I kan holde øjnene oppe, i morgen tidlig afsted igen, klokken elleve må jeg stille til parade, så har jeg da i det mindste fået jer at se."

"Vi skal i teatret i aften," sagde Charlotte flegmatisk.

"Lad det være. Jeg skulle da håbe, I foretrækker mit selskab for teatret."

Generalinden så hen på Charlotte som rystede på hovedet.

"Det lader sig ikke gøre, men der er længe til klokken syv."

"Så tager jeg med i teatret. Er der lidt mad til mig? Jeg har ikke smagt en mundfuld siden i morges."

Generalinden betragtede ham skarpt og forskende. Han slog sine øjne ned for dette blik og så til siden.

"Tonny! Tonny!" udbrød hun pludselig, "du skuffer mig, vær nu oprigtig, så er du min egen dreng, der er vist igen noget i vejen, siden du lader dig så hovedkulds til syne. Du er vist ikke kommet, fordi du længes efter os."

"Men mama dog! Hvorfor falder det dig ind? Hvad skulle jeg vel være kommet for?"

"Du har vist igen givet efter for din ulykkelige spillelyst, du er i gæld, Tonny, dine øjne søger at undgå mig, din stemme skælver jo. Nægt det ikke."

"Nå ja, jeg skylder nogle penge bort, ikke så få endda. Jeg skulle alligevel have betænkt mig på at komme for den sags skyld, hvis det ikke var en æresgæld. Du ved, kyrasserregimentet er et elitekorps, det tåler ingen slinger i valsen. Men det kan vi nu tale om siden, jeg vil ikke forringe gensynets glæde ved at tænke på, hvad der venter mig i morgen."

"Denne gang er det mig en umulighed at hjælpe dig, du slette søn! Jeg har måttet indskrænke mig til det aller yderste for at få dine sidste forskrivninger berigtigede. Der kan slet ikke være tale om for øjeblikket at understøtte dig videre."

"Ikke det? Så må jeg jo se at finde mig i det og tage følgerne, som jeg kan. Jeg har hjulpet en kammerat, lånt penge og givet mit æresord på at betale dem tilbage i morgen eftermiddag. Møder jeg ikke præcis, er jeg leveret, i overmorgen vil da hele historien være kendt for regimentet. Ved du, hvad der følger efter? – Det gør mig mest ondt for jer herhjemme. Men når du ikke kan, så kan du jo ikke."

Hans matte, tågede øjne gled omkring i værelset med udtryk som en pantelåners, der er i færd med at taksere, hvad han ser. Det sleske og tvungne smil svandt bort, hans træk blev kolde og ligegyldige, i dette øjeblik var han ganske sig selv og viste et af disse almindelige ansigter med furet pande, hule tindinger, hængende kinder, gulbleg eller askefarvet hud, der stirrer os i møde fra første bænkerække i parkettet og oppe fra kvisten i arbejderens hjem. Er det anstrengelse eller udmattelse, Figaro eller fabriksloftet, der har dannet denne type – hvem kan sige det? Arbejdet, savnet og udsvævelsen tegner deres ofre med det samme mærke.

"Hvor I to lever her!" udbrød han spottende og så sig om. "Silke, atlask, fløjl, lys og stråler, blomster og duft alle vegne. Mens I tilbringer jeres tid i ørkesløshed og lade drømme, må jeg, den eneste søn, trælle og undvære i et jammerligt kammer, en dårlig føde – det kradser på døren, det er ågerjøden, det kimer og kimer, det er skomageren, skrædderen, spiseværten, – penge, penge! Jeg har ingen, gagen slår ikke til. Vil I vide, hvad der fylder mine lommer, og hvad der kan få jeres fine møbler til at danse af skræk, så se blot, se!"

Han rev en mængde regninger op og lod dem flagre hen over gulvet.

"Når jeg så ikke mangler mere, når gælden vokser, alt er sat i pant, ur, kæde, sengedyner, lige til mit æresord, kan jeg skyde mig en kugle for panden eller tage min afsked, siden ingen kammerat længere vil tjene med mig i regimentet. Jeg er færdig, så kan jeg gå hen og blive toldbetjent på Ærø eller nede ved Foldingbro, jeg, den sidste Saldern, og det alt sammen, fordi min moder og søster ikke havde hjerte til at hjælpe mig med lidt af deres overflødighed."

"Det er jo forfærdeligt," sagde generalinden, "at jeg skal høre sligt i mit hus, foran så hæderlige vidner som dem deroppe!"

Hun pegede på væggen, der prydedes af en række gamle herreportrætter, og bøjede sit hoved, som om det var hendes mening at bede dem om forladelse.

"Gud ved, hvad vore forfædre har med den sag at bestille, og hvem er de til sammen, disse hæderlige vidner? Der er nok ingen, som ved synderligt om dem at sige."

"Alle baroner von Saldern var brave og modige mænd," bemærkede Charlotte spidst. "Gid du lignede dem."

"Bravo! Det tvivler jeg ikke om, modige! De ser mig så bandsat fredsommelige og kedelige ud, men lad gå, jeg tror også, de har været modige, som du siger, der er ingenting i vejen for at binde Samson Goliaths historie ind i fåreskind."

Søsteren værdigede ham ikke svar, hun kastede sig om på den modsatte side i lænestolen, strakte sig og lod en lille guldlorgnet svinge frem og tilbage mellem de yderste spidser af sine hvide fingre.

Da Tonny hørte moderens gråd bag lommetørklædet, hvori hun skjulte sit ansigt, og søsteren fortsatte at tie, mente han at burde vove endnu et forsøg. Han gik hen til Charlottes stol og lagde under vejs ansigtet i dets første smilende og troskyldige folder.

"Du er nysselig, du lille! – Er det nu mode igen med de nedringede kjoleliv? Du skulle blot vide, hvad de sagde om dig på det sidste officersbal i Horsens. Du var den smukkeste, den dejligste, den mest graciøse af alle damer."

"Jeg kedede mig på det bal, I er så massive, så åndløse, du og dine kammerater, I forstår kun at tale om jeres eksercits og jeres heste."

"Vil du måske have, vi skulle snakke teologi under en hopsa?"

"Hører du, mama! At tale fornuftigt, kalder *han* at snakke teologi. Hvad sagde man ellers om min dragt? Den var forskrevet direkte fra Glassing i København."

"De sagde, at du var i færd med at bedåre en skuespiller, som gik løs udenfor dine vinduer for at udsøge det sted, hvor han skulle tage sig af dage, ligesom den dumme jægerofficer. Jeg synes sgu, det må være morsommere at leve end at dø for dig. Hvad er det for en fyr, der er tale om? – At man nogen sinde

kunne komme til at nævne en gøgler sammen med en så aristokratisk, lille person som du, det ville jeg have forsvoret."

"Han har givet musikundervisning her i huset," forklarede generalinden, "men Charlotte har nu lovet mig at ville høre op med det. Ikke sandt?"

"Den sag er afgjort," svarede Charlotte smilende. "Jeg har lovet dig, at han aldrig oftere skal sætte sin fod hos dig. Du kan stole på, jeg holder ord."

Der hvilede et eget, uforklarligt smil over hendes læber, mens hun sagde dette, og lorgnetten svingede i stadig hurtigere kredse omkring de rosenrøde negle.

"Vil du virkelig heller ikke forbarme dig over mig?" spurgte Tonny efter nogle øjeblikkes tavshed. "Du, som arvede alle fasters penge, mens jeg blev glemt og forbigået. Jeg forlanger som sagt intet af jer for min egen skyld, ikke en søsling, men det går på navnet, Charlotte, det går min salighed tilbage på al den manddom, I har hængt op på væggen der."

Charlotte smilede ganske lidt, men det var et heldigt tegn alligevel.

Han fortsatte:

"Herre Gud! Jeg kautionerer for en kammerat, der ville have gjort det samme for mig. Da tiden udløber, kan han ikke betale, I skulle blot vide, hvad det koster at holde uniform og hestetøj ordentligt vedlige, jeg roder mig ind i forskrivninger, nå ja! jeg spiller måske lidt i håb om at vinde pengene tilbage, så presser de på mig, og jeg er blank, ikke i stand til at rejse en daler. – Nu ved du alt."

"Jeg tror dig ikke, min kære broder, og jeg ved vist heller ikke alt, Bacchus og Venus ved det uden tvivl. – Nej, må jeg bede,

kom mig ikke nær, du lugter så afskyeligt af cognac. Behag at gå længere bort, afsted med dig."

Under disse ord strakte hun en nydelig, lille barnefod ud imod ham for at skyde ham tilbage.

"Da jeg satte hesten op hos Kristen Høyrups i Stejlekroen, drak jeg mig en snaps," svarede Tonny med hånden for munden, "blot et fingerbøl fuldt, for at få courage, inden jeg fremstillede mig for jer. Jeg vidste jo forud, hvordan I ville traktere mig."

"Du er en dårlig person, Tonny, som mama gør fuldkommen ret i ikke at have nogen medlidenhed med."

"Sikken søster! Sikken søster!" råbte officeren og hævede sine arme i vejret.

"Ti dog stille og vis ikke den slette smag, bestandig at falde mig i talen. Som sagt, du er ikke værd at hjælpe, men jeg vil denne gang alligevel forbarme mig over dig. Du skal få det, du trænger til. Gå nu ud i spisestuen, jeg hører, de dækker til dig. Mens du spiser, klæder jeg mig på, du kan da følge mig op til prokurator Seidelin, han har mine penge, så skal vi se, hvad der lader sig gøre, slette broder! Men det bliver sidste gang, Tonny, mærk dig det, aller sidste gang."

"Er hun ikke sød?" udbrød generalinden og ilede hen til lænestolen for at trykke Charlotte til sit bryst. "Du fortjener ikke en sådan søster!"

"Det er en lille Guds engel!" forsikrede Tonny og tørrede sine øjne, hvori der ikke fandtes spor af tårer, derpå tilføjede han, for at give denne forsikring større værd: "Der er fanden skal gale mig ikke sådan en søster til i hele verden." Han troede at burde følge moderens eksempel og ville omfavne Charlotte, men hun

snoede sig behændigt ud af hans arme, og da nu slaget var vundet, skyndte han sig ind i spisesalen og raslede frygteligt med knive og fade.

"Hvis vi skulle blive opholdt lidt over tiden deroppe, som nok kan være muligt, kommer mama til at gå alene med tjeneren i teatret," sagde Charlotte, idet hun stod og gyngede sig på fodspidserne i døren, "så tager jeg en billet til Tonny, han kan da følge mig ind."

Dermed kyssede hun på fingeren ad den gamle dame og forsvandt.

Alt dette var nu sket for den aften, hvis opsigtsvækkende hændelser blev antydet i denne bogs begyndelse.

Da klokken slog seks, lod Becker lygterne tænde for Hans Høyrups lade og tog selv plads bag døren ved et lille bord, hvorfra billetudsalget fandt sted. Der faldt et usikkert skin over hans hvide hår og trivelige skikkelse fra to tællelys, som stod i lygter på bordet. Han bar en mørk overfrakke, under hvilken der i brystet viste sig nogle glimrende guldborter af den ridderdragt, hvori han siden skulle optræde.

Folk begyndte at komme, drengene stimlede sammen på gaden for at se de lykkelige, der fik lov at træde indenfor. Det var nu deres del af aftenens glæde. Undertiden fik en særlig udkåren lov at følge efter en af musikanterne og bære hans instrument ind i teatret, det var altid lige så godt som en fribillet, for når drengen lykkelig og vel slap forbi Beckers årvågne øjne og havde afleveret det betroede gods i orkestret, bugtede han sig op i galleriet og tog plads der. Brandvagten var fordoblet i anledning af det forestående fyrværkeri, byens to

kareter jog i strygende fart fra og til teatret, det var næsten umuligt for dem at overkomme alle de modtagne bestillinger.

I umindelige tider havde der ikke været så stor rift om billetter, klokken syv var alle standspersoners pladser, det vil naturligvis sige de bedste, bortsolgt til den sædvanlige pris, tolv lybske skilling for stykket, hvilket i vore penge omtrent udgør syv og halvfjerds øre. Til galleriet, hvor publikum, så vidt jeg husker, tog til takke med at stå, var også alle pladser taget, men gamle Becker vedblev trøstigt at sælge videre. Han mente, det var rigtigst at benytte øjeblikkets gunst og leverede med stor sindsro og smilende artighed en billet til enhver, der kom og forlangte, i øvrigt overlod han til styrken og behændigheden at skaffe sig den fornødne plads.

Så slog da endelig klokken syv, og det længe ventede øjeblik kom. Orkestret indledte festen med et bedøvende forspil, dobbelt besætning, udsøgte spillemænd fra garnisonens jægerkorps, nøjagtigt som det var lovet i programmet. Det bølgede og summede i den store lade, man hilste, lo og talte over bænkene til hinanden, det gik til som i en sluttet selskabskreds, overalt mødtes bekendte i den udsøgte pynt, som kun havde så få lejligheder til at vise sig. Alle disse glade åsyn fik deres belysning fra fire tranlamper, ophængt i blikskærme langs med væggene. Pludselig lød et signal inde på teatret, højrøstede stemmer hævede sig bag fortæppet. Ingen lagde synderlig mærke dertil, for musikken tav, da blev stemmen lydeligere og ligesom klagende derinde. Tæppet gik op, gamle Becker trådte hen foran lamperækken, klædt i en ridderdragt, der var oversået med pailletter, det hvide hår strittende ud til alle sider, og med et ansigt, hvis fortrukne

miner et vældigt lag sminke ikke havde været i stand til at skjule. Han bukkede med hænderne korslagt over brystet, og meddelte publikum i det ejendommelige danske sprog, der tilhørte ham, at der var hændt en Widervärtigkeit, rent ud sagt en verdrieszliches Malheur, idet den Tausendzaza Zilo, som skulle spille hovedrollen i stykket, uden mindste varsel havde gjort sig usynlig. Der var intet spørgsmål om, at den winzige Kerl var echapperet, han var blevet efterspurgt over alt, men ikke et menneske vidste noget om ham at sige. Imidlertid ville han dog berolige det højtærede publikum med den underretning, at når det blot viste tålmodighed så meget som et kvarter, skulle der i stedet for "Das Donauweibchen" i tre akter blive spillet "Der König mit der lange Nase" i fem akter, hvorved man altså fik en ren gevinst på to akter. Derefter korsede han atter hænderne over brystet og drog sig tilbage. Tæppet faldt, og orkestret begyndte et nyt musikstykke.

Det var, hvad der skete oppe på teatret. Nede blandt tilskuerne foregik på samme tid et andet optrin, som vakte en endnu livligere interesse. Generalinde Saldern var efter aftale kommet ene ind og havde taget den sædvanlige plads på første stolerække, ved siden af borgmester Rahbek, der underholdt hende på den mest elskværdige måde. Efterhånden som tiden gik, uden at datteren og sønnen viste sig, begyndte hun at røbe nogen utålmodighed og rettede sine spejdende blikke mod indgangen, hvorfra de skulle komme. Teatret var fuldt, musikanterne stemte deres instrumenter, bestandig lod ingen sig til syne. Nu begyndte ouverturen, derefter lyder tegnet, og Becker træder frem med sit Jobs-budskab. I det samme kom en tjener til syne på gulvet, kilede sig ind mellem den tætpakkede

mængde og nåede under fortsatte kraftanstrengelser hen til generalindens plads. Hans ansigt var blodrødt efter den overståede kamp, sveddråberne perlede på hans pande, overraskelse, skræk og forvirring talte ud af enhver mine.

"Hvor er min datter?" spurgte generalinden højere end nødvendigt.

Han sænkede hovedet, lod munden hænge og sit svar bero med at drage et lille brev frem, som den gamle dame øjeblikkelig brød og læste. Hendes hånd rystede, mens hun stirrede på papiret, hendes ansigt blev ligblegt, hun havde bøjet sig lidt fremad for bedre at fange lyset fra lamperækken. Hun sank tilbage i stolen med lukkede øjne og blev siddende ligesom bedøvet.

"Deres Nåde ser så bleg ud!" sagde den deltagende borgmester. "Der er da ikke mødt Dem noget ubehageligt?"

Hun stirrede hen på ham, som om hun ikke ret havde opfattet hans spørgsmål. Hendes tænder slog sammen i munden, mens hun kaldte tjeneren tilbage og befalede ham at følge hende hjem.

"Jeg befinder mig ikke ganske vel," sagde hun, idet hun hilste borgmesteren, rettede sig stiv og bydende i vejret, fornem lige til den yderste fingerspids, og forlod teatret.

Det lille brev, som fremkaldte denne dybe sindsbevægelse, var skrevet på rosenrødt, duftende papir og indeholdt kun nogle få linjer, men disse erstattede rigtig nok i fyndighed, hvad de manglede i længde. Generalinden havde læst:

> Min kære moder! Jeg kommer ikke i teatret. Det er heller ikke værd, du venter mig med te i aften. Jeg rejser bort

med Zilo. Klokken ni holder vi stuebryllup. Tonny er min forlover.

Din hengivne datter
Charlotte.

Zilo forsvundet, den Tausendzaza! Generalinden ligbleg og vaklende, mens hun forlod teatret med nedslagne øjne – det gav stof til samtaler, det var næsten lige så morsom en forestilling som "Der König mit der lange Nase".

Men hvorledes var det muligt, at publikum kunne slutte sig til nogen forbindelse mellem Zilos flugt og generalinde Salderns sindsbevægelse? Det gik meget naturligt til. Den tro tjener havde opklaret hele teatret om det. Idet han banede sig vej ned til første bænkerække, hviskede han ind i de tætteste klynger, hver gang man standsede ham:

"Lad mig komme frem! Der er noget galt på færde hjemme. Frøken er rejst sin vej. Frøken er flygtet. Frøken kommer aldrig mere tilbage. Lad mig bare komme frem."

Det gav luft, man er altid ærbødig lige overfor ulykken, de sammentrængte grupper veg til side, mens tjenerens ord bredte sig som en blid duft over den hele forsamling.

Da generalinden nåede sit hjem, blev hun modtaget ude i forværelset af kammerpigen med det budskab, at frøken Charlotte for lidt siden var kørt bort i en lukket vogn, hun var vendt tilbage straks efter den nådige frues bortgang, havde tømt kommoder og skabe, taget hele sin garderobe med, løjtnanten stod og så til og var så venlig selv at bære sagerne ud i vognen.

Den gamle dame tilbragte en sørgelig nat, og næste formiddag blev det ikke stort bedre. Hen imod middag kimede det på døren, Tonny styrtede ind, han fandt sin moder bleg og hulkende i sofaen.

"Du ved det hele!" udbrød han med en stemme, som han søgte at gøre skælvende. "Stakkels mama! Er det ikke en morderlig historie! Du ser så bistert på mig, jeg forstår dig nok, jeg skulle have hindret det, mener du, anvendt bønner, overtalelser, gevalt, når ikke andet kunne hjælpe. Jeg ville bare ønske, du havde hørt, hvordan jeg prædikede for hende om skammen, hun påførte alle vore parykherrer deroppe på væggen. Jeg formanede, jeg dundrede, hvad hjalp det alt sammen? Hun ville, hvad hun ville. Vover du at sætte dig op imod mit ønske, kan I finde mig druknet nede i voldgraven i morgen. Jeg gifter mig med ham, dermed nok. Hun havde jo skrevet til Horsens efter mig, den listige slange! Du måtte ikke vide det. Alt, var i orden, kongebrev, vidner, jeg skulle først være kommet om fire dage, men jeg kunne ikke vente så længe, min længsel drev mig afsted, og så gælden. Hun havde mig aldeles i sin magt, den djævleunge. Intet bryllup, ingen penge! Og som du ved, det gik på kavalererne deroppe, så gav jeg til sidst efter, skønt med blødende hjerte, det kan du lide på!"

Han afgav denne forklaring spadserende frem og tilbage på gulvet. Hans røde, furede ansigt og matte øjne vidnede om en gennemvåget nat. Af og til, når det gjaldt om at give forsikringen større vægt, slog han et slag med ridepisken på sine ridestøvler. Generalinden sad imidlertid med hænderne foldede i skødet, tavs og forstenet, hun stirrede frem for sig, som ud over en uendelig øde slette. Hvor mange håb og lyse

drømme havde hun ikke knyttet til denne datters fremtid, hvor mange lykkelige beregninger! De havde forresten været to om det. Når moderen tav, fortsatte Charlotte, den ene supplerede den anden, og nu – gift med en omrejsende skuespiller, en gøgler! –

"Men en forbandet køn gøgler!" bemærkede Tonny, idet han skjulte en pludselig trang til at gabe, "og sikke cigarer, sikken vin den karl trakterede med! – Jeg kan så godt forstå, at alle pigebørn måtte blive forgabede i ham."

Han gav sin ene støvle et vældigt rap med pisken, men generalinden lagde ikke mærke til det, hun græd og vred sine hænder, anklagede forsynet, skæbnen, og anede ikke, at hun selv havde været skæbne her. Det forkælede barn havde kun handlet i fuldkommen overensstemmelse med de lærdomme, der var blevet det indprentede. Hun var en lidet begavet natur, denne moder, der aldrig selv havde vovet at kaste sine øjne over det tilladeliges plankeværk, hun så en engel i sit barn, forjættede hende paradiset, og det havde nu englen frivilligt forladt. Et bestemt udtalt: "Jeg vil ikke", en tvær mine eller en heftig bevægelse med den lille fod, var nok for moderen til at give efter, så fulgte resten af sig selv, indfald og lune, lediggang og ørkesløshed udrugede et æg, som fornuften siden skulle græde over. Sønnen gik og trøstede, han blev mere og mere veltalende, hun måtte bøje sig under nødvendigheden, og det gjorde hun jo, hun fortvivlede kun derover. Der var et øjeblik, hvori hun endog drog sin egen evneløse svaghed frem som en retfærdiggørelse for datteren.

Da Tonny endelig mente at have sagt tilstrækkeligt, tørrede han en tåre bort og tog afsked for at komme tids nok til

regimentet. Idet han endnu engang vendte tilbage til stuen og sagde det sidste farvel, var han endog så heldig at presse en lille sum penge ud af den ulykkelige moder, som han derefter overlod til ensomhedens pinlige tanker.

2. Købstadsliv

Charlotte var henrykt i de første otte dage. Zilo forgudede hende jo, veg ikke fra hendes side, sad med hendes hånd i sin, sænkede sine blikke i hendes, og lod hende læse hele den dybe tilbedelse, han nærede. Hun rødmede under disse øjnes stråler, han var aldeles uimodståelig i sin hengivenhed, lyttede til hendes ringeste ønske og søgte at gætte sig til det, før det blev udtalt. Der var kort sagt alle kendemærker til stede på en ulykkelig fremtid, en mening, som hun naturligvis var langt fra at dele. Hun fandt den bolig, han havde valgt, ret smuk, rigtig nok lidt lav til loftet, og pladsen noget begrænset.

"Jeg kan ikke rigtig udfolde mig for dig i små stuer," mente hun, men husene er nu ikke videre store i de fleste købstæder. Der kunne også have været en bedre udsigt, på den ene side en sammentrængt gade, modsat en gård, hvori en vognmandskarl bestandig støjede eller sloges med to store, forsorne grise, der påstod at være eneherskere her, men den lille provinsby havde i det hele taget slet ingen smukke udsigter. Her fandt hun da i det mindste uhindret ro og fred til at høre ham fortælle om sin lykke, og hun benyttede sig også i fuldt mål af det, opfordrede ham til at tale, smilede bekræftende, mens hun indsugede hans ord og musikken i hans dybe stemme. Hun var pludselig blevet en heltinde i et eventyr, så rigt, så glødende, som hendes fantasi altid havde foregøglet det, hun var så rørende enig med ham i alt, hvad han fandt på at sige, især villig til at erkende det grænseløse offer, hun havde bragt ved at stige ned til ham, og

udtalte blot det håb, at han bestandig ville vedblive at skønne rigtigt på det.

Således forløb fjorten dage, uden at de begreb, hvor tiden var blevet af, derefter fulgte fjorten andre af et aldeles lignende indhold, men desværre, det samme er ikke mere det samme, når det leves om igen, det bliver lidt mattere, lidt blegere. Gentagelsen svækker.

Det var aftalt, at Zilo skulle søge at gøre sine kundskaber i musik gældende, og han fik hurtigt elever, eftersom byen dengang netop trængte til en musiklærer.

"Jeg vil også undervise i musik," sagde Charlotte. "Jeg må da bruge min tid til noget og søge at lette dig enhver byrde. Finder herren ikke, at det er en trofast hustrus første og kæreste pligt?"

Zilo vovede – vovede nogle svage indvendinger, men de nyttede ikke, hun holdt fast på sin beslutning, delte undervisningstimerne med sin mand og fortsatte ufortrødent med det i hele to samfulde uger. Efter den tid var hendes iver forsvundet. Hun mødte ikke længere til bestemt klokkeslæt ved undervisningen, blev af og til helt borte, og eleverne beklagede sig over denne forsømmelighed.

"Det trætter så forfærdeligt, dette evige et og det samme," sagde hun. "Disse borgerfolk er mig desuden højst ubehagelige, jeg tror, jeg gør bedst i at opgive det hele, mest dog for din skyld, min elskede! Bør det ikke være en hustrus første og kæreste pligt at berede sin mand et godt og hyggeligt hjem, og hvorledes vil det være mig muligt, når jeg skal tilbringe tiden med at strejfe omkring på gaderne fra sted til sted? Som sagt, jeg opgiver at undervise. Måske fattes jeg også den fornødne

dygtighed dertil. Jeg hører bestandig kun dig omtale, du lovprises, dig flokkes de om, jeg må stå i skygge."

Samme aften, Zilo flygtede fra Beckers skuespillerselskab, led den gamle direktør et andet føleligt tab, idet hans maskinmester og dekorationsmaler, den store kunster Isak, der tordnede i Gøtz og hylede i Jægerbruden, også forsvandt. Hans flugt blev først bemærket næste dag, da han savnedes ved forretningen. Han fulgte efter Zilo, næsten imod dennes vilje. Isak havde fra den første dag, de mødtes, sluttet sig til ham med en forunderlig, påtrængende interesse. Zilo selv fattede ikke grunden til det, vore følelser ledes også så lidt af grunde, nok er det, Isak syntes kun at leve for ham, fulgte ham med en hunds hengivenhed, stod muret fast mellem kulisserne, hver gang Zilo spillede, og fik senere nogen lejlighed til at vise, hvor lidt der lå af egennytte og beregning i denne hengivenhed.

Samme aften, han forlod sin kunstnerbane på teatret, gjorde han følgende beregning:

"Direktøren skylder mig over en måneds gage, det går ikke an, jeg forlanger den nu, så vil han mærke uråd, jeg må derfor se at gøre mig betalt på en anden måde."

Han gik ind i garderoben, udsøgte sig en fin, sort selskabsdragt, pakkede den sammen og bød i stilhed farvel til det sted, der så længe havde været vidne til hans triumfer. I den sorte selskabsdragt var han så heldig, endnu samme aften flugten fandt sted, at yde sin herre en væsentlig tjeneste. Den ene af skuespillerens forlovere gav ikke møde til bestemt tid i præstens bolig. – Hvad var at gøre ved det? Bruden ventede, hele den øvrige forsamling ventede. Da gik døren op, og ind trådte en høj og sirlig skikkelse, rank og bydende, hilste med en

håndbevægelse omkring i stuen og fremstillede sig som den savnede forlover. Han gjorde synligt indtryk på de tilstedeværende. Præsten bøjede sig dybere for ham end for nogen af de andre. Isaks høje og værdige skikkelse tog sig særdeles fordelagtig ud i den sorte dragt, hvis ene knaphul han havde forsynet med et broget ordensbånd, lidt usædvanlig langt, vel, men derfor også så meget mere iøjnefaldende, Zilo var aldeles målløs. Isak derimod faldt ikke et øjeblik ud af sin rolle. Vielsen fandt sted, og kunstneren underskrev med sit fulde navn, Isak Abrahamsen. Det var alt sammen lovformeligt.

To dage efter lod han sig til syne i Zilos køkken og begyndte på sin tidligere gerning.

"Hvad vil du?" spurgte Zilo forbavset.

"Jeg vil banke klæder, børste støvler og gå ærinder i byen, som jeg plejer. Har herren måske ingen tjener nødig, fordi De er blevet gift?"

"Måske, men jeg har blot ikke længere råd til at betale en tjener."

"Jeg har jo ingenting forlangt," svarede Isak smilende, "jeg er bosiddende mand her i byen, har lejet mig en prægtig stue oppe på torvet, slår mig ned som handelsmand, og den tid, forretningen lader fri, kommer jeg her og går Dem til hånde. Således skal det være."

Og således blev det også.

Dage fulgte på dage uden at medføre nogen synlig forandring. Tiden faldt den unge kone dræbende kedsommelig. Hun lå på sofaen og læste romaner, som hun allerede kendte, og hvori enhver skildring stod i en skærende modsætning til alt, hvad hun for øjeblikket selv oplevede. Der var slet intet nyt i

denne by, intet der kunne blænde, rive med sig og adsprede, kun en ensformig uendelighed af et og det samme. Hun sad med hovedet i begge hænder og stirrede ud ad vinduet, men de pjaltede gadedrenges skrig og leg skulle da heller ikke opmuntre hende. Hun pyntede sig og spadserede ud i bestandig vekslende påklædning, der havde vakt så megen berettiget opsigt i Fredericia, her kom folk ikke engang til vinduerne. Desuden begyndte disse vidunderlige fantastiske dragter at blive lidt forbrugte og falmede. Hendes spejl gengav ikke længere det dugfriske billede, som hun tidligere var så vant til at hilse på. Savnet og ensformigheden kaldte minder om fortiden tilbage, fortiden med alle dens fordringer og drømme, af hvilke hun ikke ville opgive en eneste, lige så lidt som hun havde dannet sig nogen klar forestilling om, hvad det betød at forlade et yppigt og blødagtigt hjem for at følge denne mand uden formue og bestemt eksistens. Hun kendte hverken til arbejdet eller den tilfredshed, det fører med sig, og faldt det hende engang imellem ind at opfylde en pligt, kostede det kun anstrengelse, og hun regnede sig da sin gerning til gode som en opofrelse. Der var et mismod, en livslede, en træted over hende, som begyndte om morgenen og først ophørte, når hun sov ind igen. Hun levede i en luft af smerte og undertrykte klager, hørte Zilo komme hjem træt og anstrengt af dagens gerning, uden at blive glad, så med ligegyldighed, at han gik bort igen. I sit evneløse og forsagte sind bebrejdede hun ikke skæbnen, men kun ham, og hendes utilfredshed kastede en skygge over en hver lille glæde, han søgte at berede hende i hjemmet, der kom en trods i hendes stemme, en mated og ligegyldighed i hendes blik, som alle andre undtagen han bemærkede, fordi hans første

fortryllelse var frisk endnu og vedvarede længe efter, at hendes var forsvundet. Han forekom hende så almindelig og var ikke længere i stand til at fremkalde de henrykkelser, de berusende gysninger, under hvilke der tidligere flimrede stjerner for hendes øjne, og hvori hun for første gang havde følt sit lille hjerte banke. Når hun bemærkede hans uforandrede hengivenhed, hver gang hun glad og smilende bragte hende en blomst eller en frugt, han havde fået af sine elever, trak hun på skulderen og tænkte:

"Hvad kan det nytte, at jeg er alt for ham, når han ikke mere er det samme for mig?"

Da det endelig gik op for ham, at der var en usynlig gift, som sløvede, trættede, ødelagde, i den luft, han indåndede, da han følte, at han bukkede under i en kamp mod stærkere magter, sank han lidt efter lidt sammen, mistede sit gode humør og den tidligere sorgløse dristighed. Han havde gennemgået så mange sindsbevægelser, så mange stemninger, havde håbet på tiden uden at begribe, at den her ville være en slet læge, han blev grebet af forsagted over bestandig at stå over for hendes mismod og utilfredshed, styrtede ned fra solvognen og mistede sine vinger.

Savnet bankede på døren, eleverne gik bort, undervisningstimerne blev færre, han besad ikke længere samme udholdenhed som før, manglede dristighed til at søge og få afslag eller til at komme igen og modtage tilbud, som man kun giver den, der ikke vover at sige nej. Side om side gik mand og hustru endnu sammen, men hvilken uhyre kløft skilte dem dog ikke! Han søgte bestandig årsagen til sin ulykke hos sig selv. Bebrejdede kun sig selv, alene i en retning var der nu større

lighed mellem dem end nogen sinde tidligere: – begge fortvivlede. –

Isak havde forklaret Zilo, at han var en bosiddende mand i byen. Han kunne, uden at træde sandheden for nær, gerne have tilføjet, at han var en næringsdrivende borger, og dermed forholdt det sig således: Dagen efter brylluppet lejede han et lille kammer hos en trådhandlerenke på torvet, gik til byfogeden og løste bevilling på småhandel. Derefter lukkede han sig inde og arbejdede rastløs i samfulde tre dage. Ingen måtte vide, hvad han imidlertid tog sig for, han smeltede og kogte i kakkelovnen, støbte og hamrede, polerede vinduet, som vendte ud til gaden, og ophængte derefter to store nürnbergerbilleder indenfor de øverste ruder. Det ene forestillede søslaget ved Trafalger. En vildsom, mørkeblå sø, oversået med lig og vrag, en kulsort krudtrøg, blandet med masser af ildstriber fra kanonerne.

Det andet stykke forestillede Missolunghis bestormelse. Her så man grækerne kæmpe, tyrkerne slagte, blod og grusomt manddrab alt sammen. Isak vidste nok, hvad han gjorde, sådanne to stykker måtte nødvendigvis vække opmærksomhed og standse de forbigående.

Nede i vindueskarmen stod en mængde høje ølglas, fyldt med brystsukker og stanglakrids, indsvøbt i hvidt papir, hvorigennem den brune, saftige sirup perlede, intet kunne være mere fristende. Mellem ølglassene kom nogle små lam til syne, dannede af en lerklump, på fire pinde, som skulle forestille ben, det hele indhyllet i snehvidt vat med et rødt silkebånd om halsen, nydelige at se til, men skrøbelige at gøre bekendtskab med, for køberne kom gentagne gange tilbage og klagede over,

at lammene gik i stykker, før de fik dem bragt hjem, hvilket dog ikke skadede afsætningen, siden Isak, i et sådant ulykkestilfælde, var højmodig nok til at erstatte de sønderbrudte væsener med nye.

Foruden lammene var der også storke af ler, med en lille tingest, der skulle forestille et barn, indviklet i shirting, på enden af det cinnoberrøde næb. Endvidere et seværdigt udvalg af små gipsfigurer, grønmalede papegøjer, trinde tvillinger på en pude, Napoleons buste med en sort andefjer i hatten, glas til foræringer, med et hjerte gennemboret af en tyk pil, og underneden den sindrige indskrift: "Forgæt mig ej, min kæreste ven, husk på mig, til jeg kommer hjem igen." Ydermere fandtes der små tinure, som kunne trækkes op, så længe det skulle være, uden at man behøvede at frygte for, at fjederen sprang.

Men hvad der vakte aller højest opmærksomhed og derfor også havde fået den mest iøjnefaldende plads, var en lille kasse, hvori der hang et udskåret papbillede af en forvoven matros, som hoppede op og ned, frem og tilbage, svingede armene, slog benene over hovedet, kort sagt, viste sig i de mest letsindige stillinger, alt sammen ved hjælp af en mekanisme, hvori fint sand var drivkraften.

Hvem kan opregne alle disse vidundere, som lokkede købere til Isaks bod og hver morgen og hver middag samlede en flok af skolepiger og drenge udenfor det pyntede vindue, hvor de samtalede, hviskede, overlagde og beregnede, til tænderne løb i vand, og fristelsen blev så stor, at de sendte en ind for at gøre indkøb af brystsukker og stanglakrids, der snart blev kendt over hele byen. Det erhvervede uddeltes siden i en port eller forstue,

i forskellige små portioner i forhold til, hvad enhver havde ydet af indkøbssummen.

Den første dag, Isak åbnede sin bod, lod han byens trommeslager udråbe på alle gadehjørner, hvad han havde at sælge. Dernæst stillede han sig i den åbne dør, og når der var samlet en tilstrækkelig talrig klynge, kaldte han den troværdigste person ind i boden.

"Lille pige skal have sig et brystsukker, smag på det. Koster ingenting, sig til alle hendes veninder, at de skal komme og købe hos mig, når de leger fremmede, et helt stort kræmmerhus fuldt for to søslinger. – Hvad behager? – Lille dreng ser mig ud, som om han kunne have godt af en fornuftig stang lakrids, her har han en til, nok en, del dem ud til hans kammerater i skolen, sig, at de skal købe hos mig, tre stænger for en skilling, laver friske hver evige dag."

Isak fik en umådelig søgning. Om morgenen lod han trådhandlerenken passe boden, mens han gik bort og besørgede sin gerning hos Zilo. Den øvrige del af dagen varetog han selv forretningen og virkede på samme tid ude i sit køkken på nye handelsgenstande.

Lidt fra Isaks bod lå en stor købmandsgård med tilhørende pakhus og nogle sidebygninger, der udbredte sig over en eng, som endte nede ved stranden. Et pralende skilt på hovedbygningen viste i forgyldte bogstaver og kunstfærdige sammenslyngninger navnet: *Seck & Dyberg*. Således hed byens rigeste grosserer, svensk konsul og kendt i vide kredse for et fabrikat af udmærket kirsebærvin, hvor af der årligt gik en mængde skibsladninger til England og kolonierne sydpå. Ved forårstid og om sommeren var det sjældent at komme ned til

havnen uden at finde et eller andet fremmed skib, som enten lossede eller tog ladning ind for konsulen. Alle disse mægtige tømmerstabler nede på lossepladsen tilhørte også ham, han drev en udbredt landhandel med trælast, foruden det, at han havde den eleganteste og mest udsøgte krambod for alenvarer og luksusgenstande, men folk mente dog, at det især var denne mageløse kirsebærvin, hvis tilberedelse blev holdt hemmelig, der havde grundlagt handelshusets velstand.

En morgenstund stod Isak i sin gadedør og røg af en lang ypsilantipibe. Hans stilling og udtryk betegnede en mand, der er tilfreds med sig selv, og som ser verden fra dens lyseste side. Ovre hos Dybergs havde der samlet sig en klynge mennesker, fortabte i betragtninger er nogle store vinfade, der blev bragt op i pakhuset. Arbejdet lod til at koste megen anstrengelse. Taljen i vindebommen på kvisten var gået i stykker, og fadene måtte trilles op ad en sliske for at nå indenfor igen i det underste pakhusloft. Underlaget, der skulle støtte slisken, var ikke sikkert, det vaklede. Fadene rullede tilbage, arbejderne stønnede, skrålede og kommanderede i munden på hinanden, skønt den lille forvalter Villassen, som skulle lede arbejdet, viste sig oppe på et af fadene, med blank voksdugskasket trykket tilbage over det lyserøde hår, blyant og varebog i hånden. Da ingen ville høre efter hans befalinger, foretrak han at tie stille.

Efter flere forsøg lykkedes det endelig at bringe et af fadene op til lugen, men da det skulle føres videre, rullede det tilbage, tog magten fra arbejderne, kæntrede og styrtede med et voldsomt brag ud over slisken. Båndene sprang, staverne løsnedes, en mørkerød vinstrøm flød hen over jorden. Folk hylede og skreg, vinduer og døre blev åbnede, gadedrengene lå

på maven og slikkede den delikate rødvin op mellem brostenene.

Under dette sidste optrin satte Isak sin pibe ind i boden og skred langsomt og værdig hen til stedet, hvor arbejdsfolkene nægtede at prøve flere forsøg med de tunge fade.

"I bærer jer ikke rigtigt ad," sagde handelsmanden spottende, "så mange håndfaste folk om et enkelt fad, det må da sagtens kunne gå."

Han forklarede, han beviste, – ja, hvorledes det egentlig gik til, er vanskeligt at fortælle, men lidt efter lidt begyndte arbejdet på ny, slisken blev stivet af, blokke og taljer anbragt inde på pakloftet, og snakken ophørte, idet folkene mærkede, at de blev ledet af en kyndig mand. Mængden er altid villig til at bøje sig for den overlegne, man slipper for ansvarligheden. Det er også mageligere at følge et givet råd end selv at finde ud af det.

Isak forholdt sig rolig og fordringsløs, han tog ikke fejl i det, han befalede, rakte folkene håndspager, viste hvor de bedst skulle anvendes, til sidst stod han selv i skjorteærmer og hjalp med, og således rullede det første store fad lykkeligt ind igennem åbningen. Det næste fulgte efter. Sejren var vundet.

Oppe fra hovedbygningen blev alt, hvad her skete, iagttaget med levende interesse af en person, der stod skjult bag gardinerne. Det var konsul Secke Dyberg, som de kaldte ham i daglig tale. Hans hele ydre var en type på den tids provinskøbmænd; hans indsmigrende ærbødighed, den rastløse ivrighed og det velvillige smil, som betegnede manden bag en disk, var vel efterhånden blevet tilbagetrængt af en vis værdighed, da han steg til konsul, ridder af Dannebrog og

eligeret borger, efter hvilken sidste udmærkelse han altid bar hvidt halsklæde, og kun undtagelsesvis kom til stede i kramboden. Det, som derimod ikke lod sig forandre, var et lurende og mistænksomt udtryk, der bragte hans små, dybtliggende øjne i en uafbrudt, rullende bevægelse. Han befandt sig altid på sin post, tvivlede om alle, havde et hemmeligt kighul i kontordøren ud til kramboden, en lille rude ind til laboratoriet, hvor de lavede kirsebærvinen, og skriverne traf ham af og til, med øjnene hæftet på nøglehullet udenfor kontoret. Han gik ikke, men listede sig uhørligt fra sted til sted. Når han så talte, forstod han at give sin stemme et deltagende udtryk og at vælge ordene så ligefremme og hjertelige, at han hildede den lettroende i et dobbelt net, ordene lokkede og skuffede, øjnene iagttog – det gjaldt da om at være forsigtig både i svar og miner.

Efter at det sidste vinfad var bragt ind i pakhuset, gik Dyberg ned i gadedøren og kaldte Isak til sig.

"Kom lidt inden for, min gode mand! så jeg kan sige Dem tak for den tjeneste, De har gjort mig."

"Det er slet ingenting at takke for," svarede Isak, mens han stod og børstede støvet af sin frakke. "Jeg kan ikke lide at se folk bære sig forkert ad med deres gerning, derfor hjalp jeg dem til rette."

"Vil De nu bare komme inden for, De skal min tro have en rigtig gammel flaske kirsebærvin for Deres umage, det er da det mindste, jeg kan byde Dem."

Isak rystede på hovedet.

"Ellers tak, jeg holder ikke rigtig af Deres kirsebærvin, den er mig for sødlig, konsulen støder bestemt ikke stenene, så de

bitre kerner kunne komme til at virke."

"Har De også forstand på at lave kirsebærvin?" spurgte Dyberg forbavset. "Ved De hvad, efter det jeg kender til Dem, tror jeg, De er af mine folk. De har arbejdet Dem op fra ingenting af og sidder nu i en ret god bedrift, det har jeg også gjort. Jeg kom her til byen med to species i min lomme, men jeg ville fremad, opad, og det gik. Nå, så De kender også til at lave kirsebærvin?"

"Det har længe været mit højeste ønske at prøve lidt på det," svarede Isak. "Jeg er slet ikke bange for at tale ærligt og ligefremt om det til konsulen, De lider dog intet ved at få sådan en lille orm som mig til konkurrent."

"Jeg har lagt nøje mærke til Dem, siden De oprettede Deres krambod derovre, De er praktisk og ædruelig og forstår Dem på, hvordan folk skal tages. Den idé med matrosen, som danser reel i vinduet, er guld værd. Jeg skulle være velfornøjet med at få en person som Dem i min tjeneste."

"Har jeg ikke netop tænkt på det samme," sagde Isak smilende. "Konsulen forstår at overlægge og forudse. De er manden for de store planer, De har midler til at sætte dem i gang, men De er nødt til at være på færde alle vegne, og det duer ikke. Jeg har også lagt mærke til Dem, kan De tro. De er blevet rig, uden at have tid til at nyde Deres lykke – De mangler folk, der kan sætte sig ind i Deres ideer og derefter udføre dem. Jeg siger ikke mere, hvordan skulle vel sådan en maddike som jeg lære konsul Dyberg noget?"

Grossererens øjne borede sig ind i Isak som to spidse pile. Mon han også mente alle disse lovtaler? Isak besvarede hans

forskende blik roligt og smilende. List imod list, det var to ræve, der her kæmpede med hinanden.

"Hvad skal jeg give Dem for at tage over til mig?" spurgte Dyberg pludselig. – Isak stirrede på ham med åben mund, han så umådelig enfoldig ud i dette øjeblik. "Jeg har svær lyst til at få Dem i min tjeneste som formand, forvalter, eller hvad De nu bedst er skikket til."

Isak trak på skulderen.

"Hvordan skulle det så gå med kramboden derovre? Konsulen husker nok, De nylig sagde, jeg sad i god bedrift."

"Den lader vi enken passe."

"Men så kirsebærvinen, som jeg allerede har gjort nogle forberedende skridt til at gå i gang med?"

"Ja, tag Dem nu i vare for at vove Dem for vidt, min fa'er. Jo længere De kommer ud, desto tyndere bliver isen. – Lave kirsebærvin, blive konkurrent med Seck & Dyberg, der skal midler til, lille Isak."

"Det kunne jo hændes, jeg kendte nogen, som har disse midler, hvad så?"

"Så skal der held til at få sine varer sendt ud i øst og vest, så alverden begærer dem, og det lykkes ikke for enhver. Mig har nu det alt styrende forsyn hjulpet, han lagde bestandig velsignelse i min gerning."

"Det er sgu mere, end jeg kan rose mig af," forsikrede Isak.

"Jeg har også påskønnet det," fortsatte konsulen, "og gjort Vorherre noget til gengæld, om jeg så må sige – tyve rare senge til de fattige i hospitalet. Hvad synes De? – Dernæst den nye klokke oppe til kirken, det betyder også noget. Mine medborgere ville endelig skyde sammen, for at jeg kunne blive

malet i olie og hængt op på rådstuen som byens velgører, men jeg sætter ikke pris på en så forfængelig udmærkelse. Hver gang klokken nu ringer, ringer den dog for mig og minder Vorherre om Seck & Dybergs erkendtlighed."

"Det kommer da an på, om Vorherre hører efter, for han er undertiden så døv, at man ikke kan råbe ham op. Jeg har nu ingen klokke, der kan ringe på ham, jeg lægger mig alligevel sjældent til sengs nogen aften uden at skikke ham et par tanker."

"Det kan jeg lide, man skal altid begynde og ende sin gerning med Vorherre."

"Ja, spørgsmålet er, om han holder videre af mine tanker. Jeg ligger og spekulerer på, om han ikke synes, det snart kunne være på tiden, han tildelte mig noget ekstra godt for alt det gode, han tillod andre at gøre mod mig."

"Lad os holde os til sagen. Min forretning trænger til en praktisk og dygtig person, en, man kan stole på. – Jeg har store planer for, store planer, og evne til at føre dem igennem. Hvor meget mener De, den lille krambod derovre i soldaterkammeret kan indbringe Dem året rundt?"

Isak var så beskeden ikke at nævne mere end den tredobbelte sum, men det skete med en fripostighed, en mine af ærlighed, som gjorde sin virkning.

Så handlede de, overlagde, gav grunde for og imod, – en fortsat udveksling af falske penge, der endte med, at Isak endnu samme dag fik plads som pakhusforvalter hos konsulen, hvorefter han afstod sin bod til trådhandlerenken for den størst mulige sum, han kunne presse ud af hende. Tjenesten hos Zilo ville han ikke opgive. Dyberg måtte i den sluttede overenskomst

indrømme ham visse timer af dagen, der kunne benyttes som han selv fandt for godt.

3. En bryllupsnat

Nogle måneder senere var der stor alarm i byen. Konsul Dyberg giftede sin ældste datter med kontrollør Pagh. Der havde været megen tale om dette parti mellem en fattig toldembedsmand og en rig arving, byens mest beundrede baldame, som, hver gang hun viste sig i kirken, i selskab eller på spadseregangene, var et levende prøvekort for alle de skatte, firmaet Seck & Dyberg forhandlede i deres butik.

"Hvad bryder jeg mig om, at min svigersøn er fattig," sagde konsulen med ophøjet ringeagt, "det altstyrende forsyn har velsignet mig med timeligt gods, der bliver nok til dem begge, jeg forlanger kun, at han skal være en ærlig, retfærdig mand. Det har Pagh ord for, og dermed nok."

"Konsulen ved altid, hvad han gør," hviskede Isak, til hvem denne højtravende tirade blev rettet. Han føjede dertil et betydningsfuldt smil.

Bryllupsdagen fyldte kirken lige til det øverste pulpitur. Hvor de gjorde sig spinkle og bevægelige for at trænge inden for døren, hvor de tiggede og bad om lidt plads, alle disse små borgerdøtre, der ikke havde været så heldige at få adgangskort til festen, og hvor de misundte de udvalgte, der fyldte byen med beskrivelse over brudeudstyret, som var blevet udstillet for venner og bekendte i otte dage.

Den lille kirke var næsten ukendelig i sin lånte pragt, så strålende af vokslys og blomster og guirlander, ikke at tale om den kreds af forgyldte stole, der var stillet op på altergulvet, til brudefølget. Et vidunderlig dejligt tæppe, overstrøet med små,

levende rosenknopper, skjulte midtergangen i dens hele længde. Nede ved stranden var der oprettet et batteri med tre gamle skibskanoner, som skulle affyres i det øjeblik, graveren fra tårnet gav tegn til, at brudeparret vekslede ringe. Alle disse nydelige ideer skrev sig fra konsul Dyberg. Han havde også tænkt på at lade ringe lidt med den nye kirkeklokke, mens vielsen fandt sted, for at man oppe i højere regioner kunne blive mindet om, hvad der i dag foregik på Jorden, men graveren og præsten fandt dog nogen betænkelighed derved.

"Ja, Deres Velærværdighed kan gøre for mig, hvad De vil," sagde Dyberg krænket. "Jeg er ikke den mand, der holder af verdslig tant og forfængelighed. Jeg mente kun, at når jeg har foræret klokken, kunne De min sjæl gerne lade den ringe."

Da vognen kørte foran kirkedøren, spillede orgelet, og hoved ved hoved strakte sig frem mod gangen for at iagttage brudeparret. Den unge pige så ud som et barn, glad og sorgløs, hun lignede en lille fe i en sky af atlask og tyll, idet hun, lænet til sin faders arm, skred hen over gulvtæppet. Hendes store øjne så frimodigt på den talrige skare af bekendte, mest dog over mod den solbrændte, alvorlige mand med den strenge fure mellem øjenbrynene, ham, som hun i dag skulle erklære for sit hoved og sin herre. Hun var bestandig vis på, at hendes blik ville møde hans med det samme udtryk af hengivenhed og varme.

Fra kirken tog bryllupsskaren tilbage til konsulens hus på torvet. Her skulle der først spises til middag, så danses om aftenen, som skik og brug var, klokken ti ville selskabet bryde op for at køre igennem gaderne og tage illuminationen i øjesyn. Det var festens program, og det blev nøje iagttaget. Ved bordet holdt præsten en tale på rimede vers, hvori han superlativisk

lovpriste alt, hvad der stod i forbindelse med huset Seck & Dyberg. Konsulen besvarede den dybt grebet, hans stemme skælvede, og hans små øjne blev røde, mens han forsikrede, at han var en lykkelig mand, som det altstyrende forsyn havde set ned på i nåde, hvorfor han nu også i anledning af festen ville skænke en ny fyrretyve alens vævet hampeslange til byens sprøjte. At han specielt tænkte på sprøjtevæsenet, var fordi brandkorpset til hæder for hans datter i aften foranstaltede en bespisning for hundrede styk fattigbørn, noget han følte sig dybt rørt over. Han havde også haft i sinde at bekoste et nyt alterklæde til kirken i stedet for de væmmelige laser, der nu hang deroppe, men eftersom bestyrelsen var kommet ham noget firkantet i møde, blev der ingenting af den sag for det første. Hvad nu hans kære datter angik, så kunne hun for længe siden have gjort et langt bedre parti, ja vist, hun havde haft lige så mange friere, som hun havde fingre, men han så mere på den strenge ærlighed og retskaffenhed end på rigdom og fornem byrd, derfor havde han valgt Casper Jensen Pagh og ingen anden.

Illuminationen var yderst smagfuld, med små tællelys indfattede i krusede strimler og udklippede blade af kulørt papir. Hvor beboerne ikke havde evne til at bekoste lysene, lod de det bero med at opstille granris i vinduerne og anbragte mellem disse nogle store muslingeskaller, forsynede med olie og en bomuldsvæge, hvilket også tog sig prægtigt ud. På flere steder i hovedgaderne sås transparenter med de nygiftes navnetræk og sindrige vers, som den spadserende mængde standsede for at beundre.

Konsulen lod køre skridt for skridt, han ville nyde godt af den hele udstilling, blev ikke træt af at nikke, hilse og slå ud med hånden, når de kom forbi en bekendt. Hans datter Helene sad og krøb sammen i vognen hos sin husbond, med hans hånd i sin, og indhyllet i kyse og pelsværkskåbe. Himlen var mørk og skyfuld, der blæste en isnende kold vind ind fra søen.

Nede ved havnen steg Dyberg ud og blev en tid lang borte, uden at nogen kunne begribe årsagen. Han kom tilbage med tusinde undskyldninger. Fiskerne og bådførerne gjorde også gilde i anledning af dagen. Han havde foræret dem et anker kirsebærvin og lovet at komme ned og hilse på dem. Derefter kørte enhver til sit, vægteren råbte ti, lysene blev slukkede, og festen var til ende.

Da Pagh noget senere trådte ind til Helene, fandt han hende knælende længst tilbage i værelset. Hun rejste sig hurtigt op og strakte ham sine hænder i møde.

"Du græder," sagde han.

"Nej, vist ikke. Jeg bad til Gud."

"Hvad bad du om? – Tør du ikke betro mig din bøn?" spurgte han med en røst så blød og mild, at den forjog enhver skygge af frygt.

"Jeg bad om jeg måtte være dig en kærlig og trofast hustru," hviskede hun rødmende.

"Så lad os bede igen, bed nu en bøn for mig, om evne til at takke dig for al den lykke, du har givet mig. Så tror jeg vist, at du vil blive hørt."

De knælede og bad, der var så stille og lydløst omkring dem, lysene viftede i trækvinden. Lidt efter rejste de sig og gik til vinduet, gaden var tom og forladt, den årvågne vægter havde

allerede fundet det sovested, hvor han agtede at tilbringe timerne til næste morgen. Pagh slyngede sin arm om hendes liv, hun bøjede sit hoved fremad for at se ham ind i øjet. Disse trofaste, ærlige øjne, alvorlige og sørgmodige, var dog det første, der havde tiltalt hende hos ham. Deres blikke sænkede sig i hinanden med en glødende lidenskab og varme, men tillige med et udtryk, som mere tilhørte Himlen end Jorden.

"Hvorfor tier du?" hviskede hun, "sig, at du er glad over at have mig hos dig."

"Ja, glad og taknemmelig, derfor bad jeg nylig heller ikke om noget, jeg takkede kun for det, jeg havde fået. Jeg er her hos dig, og vi skal ikke mere skilles, det er dine søde øjne, som lyser over mig, det er dit lille, yndige ansigt, som smiler mig i møde. Nu skal du høre, hvad jeg aldrig før vovede at skrifte for dig. Hundrede og atter hundrede gange har jeg om aftenen listet mig fra min post i konsumtionsboden op til torvet for at få dit vindue at se. Der var altid rullet ned hos dig, snehvidt, fornemt, et skær af de mørkerøde gardiner faldt hen over vinduet, jeg fulgte med skyggen indenfor og gættede mig til alt. – Nu fletter hun sit hår, nu slukker hun lyset, nu sover hun. – Jeg regnede ud, hvor længe der var til, jeg skulle se dig igen, siden jeg ikke turde komme så ofte, som jeg gerne ville. Jeg kyssede dørtrinnet, din fod havde gået over. Du ler, du forstår mig ikke, men den dag, du kalder en sådan hengivelse og længsel for dårskab, vil vist det bedste af vor ungdoms lykke være borte."

"Jeg forstår dig godt og vil ikke glemme dit skriftemål, tværtimod, jeg skal huske dig på det, når vi begge bliver gamle, og dine smukke, sorte hår er blevet hvide. Så sidder vi hjemme ved kakkelovnen og taler om det og lever vor ungdom om igen.

Gud ved da, hvem af os to, der husker den bedst, det bliver bestemt mig."

"Jeg kan dog ikke rigtig finde mig til rette her," sagde han noget efter, "hver genstand, jeg ser, er ny og ukendt, der et jeres værk alt sammen. Jeg er en fremmed i dette paradis, i denne rigdom og ødselhed, lukket ind ved din nåde."

"Hvor du kan tale forunderligt," sagde hun leende. "Er det rammen eller billedet, det beror på? Hvad er det alt sammen, hvis jeg blev mindre for dig, end du ventede, hvis jeg ikke skulle være mit løfte voksen og synke under dagens byrde, kan så disse værelsers pragt forsvare mig? Nej, du er ikke fremmed, du er min og alles herre her, hjælp mig, vejled mig, der ligger frøkorn i min sjæl, som venter på at spire, jeg føler længsel efter at blive noget, lær mig at leve, kæmpe og lide, hold af mine fortrin, hvis jeg har nogle, bær over med fejlene, nej, du må helst holde af mig, også for mine fejl. – Dermed siger jeg nu herren god rolig nat. Dette værelse er helligdommens forgård, mit derinde er det allerhelligste, som kun åbner sig for ypperstepræsten, for den udvalgte."

Hun slyngede sine bløde arme om hans hals og hviskede ham ind i øret:

"Er du den udvalgte?"

Derefter tog hun det ene af lysene, forsvandt og lod ham blive ene tilbage.

Han blev stående, han lyttede, han hørte hendes fodtrin og den hvide atlaskeskjoles knitren, når den slæbtes over gulvtæppet, hendes handsker lå henkastede ved siden af brudesløret og den grønne myrtekrans, en vifte, et bånd, en blomsterbuket talte endnu om hende. Alle dagens forskellige

sindsbevægelser i kirken, vinen, dansen, den blide duft, Helene havde efterladt i værelset, fremkaldte en stemning af lykke, beruselse og attrå, der bragte hans puls til at banke.

Lidt efter blev det stille inde i det næste værelse, men lyset brændte endnu. En hund gøede i nabogården, Pagh åbnede vinduet, alt syntes at sove og drømme i de smalle og skumle gader. Månen kom et øjeblik frem bag de tunge skymasser, der jog forbi hinanden i ilsom flugt, og ude fra søen lød vinden som en rullen af vogne.

Pludselig viste der sig en skikkelse på den modsatte side af gaden. Den standsede lidt, gik derefter videre, over mod det åbentstående vindue, og nikkede op til kontrolløren.

Pagh kendte manden, det var den lille, rødhårede hr. Villassen, som Isak havde fortrængt fra Dybergs tjeneste.

"Nå, så kondeløren er ikke gået til ro endnu," sagde Villassen dæmpet og lagde begge arme op på vindueskarmen, "det ville jeg have forsvoret."

"Hvad angår det Dem, Klaus Villassen?"

"Nej, det angår mig slet ikke, jeg mente blot, at folk på deres bryllupsdag har bedre at bestille end at kigge ud af vinduet. Men hr. Pagh er nu så vant til at observere og passe på, det må smugleren og den bekende, som bærer noget under kappen."

"Å, folk har bedret sig en del i så henseende. Smugleriet er ikke så slemt mere."

"Det var et sandt ord, hr. Pagh der sagde, at smugle er ikke så slemt, siden regeringen tvinger os lige ind i det. Vil du bringe en snes æg forbi konsumtionsboden, koster den dig to skilling, en kylling, et pund flæsk, en lille fisk, en snaps, alting er der pris på. Vil du have dig en alen klæde på denne side af

Kongeåen, koster den tre mark courant, ovre på Slesvigs grund kan du købe den for tredive lybske skilling. Er vi da ikke nødt til at smugle, hr. Pagh, for at holde næring og handel gående? Ens samvittighed kommer slet ikke i fare, det gælder bare om at finde en rigtig mørk nat til at liste forbi konsumtionsboden, eller også en tolder, som lukker det ene øje i. Sådan gik det i Deres formands tid, han var rar at komme til rette med, reel tillige, han havde lavet sig en fast takst for alt, hvad der kom fra søen eller hen over engen ved nattetide. Smugler du et anker sprit ind, koster det så meget, en pakke silketøj så meget, indigo og krydderier så meget. Næste dag lå der en lille pose preussiske zweidritler i kontrollørens lomme, og ikke en hund gøede af det. Nede vesterpå, hvor jeg er født, havde vi det i lang tid på en anden måde. Der var nu folk mindre oplyste, og alle mennesker snakkede om et ligtog. Forstå mig ret, en dødningeskare, som i mørke nætter gik fra Foldingbro Enge op efter Malte Kirke til. Mangfoldige har mødt det ligtog, når de færdedes silde ude, tolv høje, svære karle i mørke kapper med en lang, sort ligkiste på skuldrene. En aften kom der en gammel lansenérkorporal og forlangte nattely nede i Skodborg, det var en mand, der førte store ord, og som lod til hverken at frygte gud eller djævel."

"I tør dog ikke gå op i Malte Kirke i nat," sagde en af banderne, som sad og hørte til.

"Hvorfor ikke det?" spurgte korporalen.

"Jeg har set ligskaren gå derhen for lidt siden."

Så slog de tilvæds, og korporalen lovede at gå ind i kirken og lægge en seddel med sit navn nede på altergulvet til tegn på, at han havde været der. Det gjorde han også. Ved hr. Pagh, hvad

han så oppe i kirken? De tolv ligbærere kom ind med ligkisten på skuldrene, tændte hver sin lygte og gik ned gennem en lem bag alteret. Der, imellem de balsamerede herremænds kister, havde de hele hvælvingen stablet fuld af ankere, bomuldspakker, kaffesække, kort sagt, varer, som de smuglede over toldgrænsen for købmændene, der siden lod godset køre bort, når de så deres lejlighed til det. Sådan noget lader sig nu ikke gøre, hvor hr. Pagh sidder i boden, men så holder kondeløren bryllup engang, det griner købmanden og hans folk af og tænker: I nat har han sgu andet at tage vare end at passe på toldkram, så nytter de lejligheden, ja, de gør såmænd. – En god rolig nat, hr. Pagh."

Pagh lod Villassen tale til ende uden at afbryde ham. I hans tone og bag de jævne, ligefremme ord lå der en tirrende spot, som ikke kunne mistydes. Det var ham også en kendt sag, at der daglig blev ført kontrabande ind i den åbne by, hølæs og kornneg gemte toldpligtige varer, vogne og skibe havde deres hemmelige gemmer til dem, borger og bonde, købmand og fabriksejer, alle smuglede uden at gøre sig den ringeste samvittighed af det, og kontrolløren havde hidtil ført en lige så uforsonlig som frugtesløs kamp mod dette uvæsen. Han lagde en forstilt kulde og ro i sin røst, mens han udbrød:

"Hvad skal alt det sige, Villassen står og fortæller? Er der noget på færde i nat?"

"Det kunne nok være muligt. Det er i det mindste mørkt nok til det."

"Eller er det hele måske noget, som lille Villassen finder på for at gøre sig vigtig? Jeg tror Dem ikke rigtig."

"Det var et sandt ord, hr. Pagh der sagde. De tror mig ikke, jeg har længe mærket, at De skævede til mig, fordi folk gik og vrøvlede om, at jeg skulle være indtaget i den rige konsuldatter, som i dag er blevet Deres kone. Vorherre bevares! Hun var for god til mig, skønt der måske har været den dag. – Nå, jeg siger ikke mere – men hr. Dyberg lod flere gange falde ord, som jeg tydede på min måde, så kom denne Isak og stak mig ud som pakhusforvalter, dermed var det forbi."

"Lad os hellere vende tilbage til det, vi nylig talte om. Har Villassen mærket, at der går smugleri for sig i nat, så tal, og De skal have Deres fordel ved det. Hvis ikke, så tag armen bort, at jeg kan lukke vinduet, og dermed godnat."

"Hr. Pagh må da ikke tro, jeg kunne være så nedrig en person, at befatte mig med spionering eller angiveri, det ville jo straks blive opdaget, når folkene kom for retten, eller når de skulle udbetale mig min dusør."

"Der skal ikke blive talt et ord om det," svarede Pagh, "De kan stole på mig."

"Ja, vil så kondeløren blot se at få uniformsfrakken på og følge et par skridt her udenfor, De kan da selv observere, hvad der går for sig. Hvorfor djævelen skulle jeg vel også holde det hemmeligt? Der er ingen, som giver mig noget for det. Desuden rejser jeg nu min vej, jeg har fået mig en god kondition hos bager Jensen i Randers og tager bort fra byen i morgen."

I dette øjeblik blev døren åbnet til det næste værelse. Ingen kom til syne, men en blød røst nævnte Paghs navn.

"Hvem er det, du taler med, Casper?" spurgte en stemme, som gjorde et højst forskelligt indtryk på de to, der hørte den.

Pagh gik ind i værelset. Villassens øjne funklede under deres lyse indfatning, han lænede sig frem over vinduet og lyttede. Der kom et udtryk af misundelse, af raseri i hans fregnede ansigt, som ikke gjorde det smukkere.

Lidt efter blev gadedøren lukket op, forvalteren og Pagh gik over gaden. Henne ved det modsatte hjørne stod Villassen stille og pegede ned mod engene, som løb langs med stranden. Pagh stirrede og stirrede, alt var mørkt og tavst, hattemagerens gamle jernskilt bevægede sig frem og tilbage på sin stang med en sørgelig piben. Han så intet.

"Nej, det er et sandt ord, hr. Pagh der siger, De mærker til ingenting, og det er just dyden ved det. Men hist ude på søen, lige i kimingen, ligger Mads Ottesens jagt, fuld af forbudent lybekkergods. Kan De øjne den lille, mørke prik, som vinder frem af tågen, her ind efter? Det er en båd, den har to kammerater efter sig, der, siden mørket faldt på, er blevet ved at gå frem og tilbage mellem jagten og landet. Læg nu nøje mærke til engen nede ved havstokken, så ser De ligesom et lysskær flimre hen over strandkanten, det kommer fra en tændt lygte, der står forvaret mellem en stabel sten, så de kan se og styre efter den ude fra bådene, mens den derimod er usynlig her inde fra land. Nu tror hr. Pagh vist, at det er alt, hvad De behøver at vide? Men det bedste er tilbage. Hvis jeg ikke sagde mere, ville alt være borte som en røg, længe før De nåede ned til stranden. Den skurk Isak har forbedret meget, siden han fik noget at sige, han har listige indfald, det må man lade ham. Der, hvor smugleriet går for sig, på begge sider af den vej, vognene skulle køre, har de dannet en kordon fra haverne ned over engen til strandkanten, en mand for hver tyve eller

femogtyve skridt, og mellem dem en tyk strikke, som de holder fast i hånden. Så snart en mærker uråd, giver han et ryk i strikken, tegnet går videre fra kammerat til kammerat, den sidste slukker da lygten, vognene kører tilbage, bådene går til søs igen, dermed er historien ude for denne gang. I morgengryet hiver Mads Ottesens jagt sit anker og holder fartøjet krydsende frem og tilbage mellem øerne for at prøve, om næste nat kan bringe bedre lykke. Se blot, se! Nu bliver lyset klarere nede på strandkanten. – Der gik en mand forbi det. – Hvis hr. Pagh ønsker at få bid, må De liste Dem op langs med plankeværkerne om haverne, til De når i linje med lygten, og så styre lige ned mod den, derved kommer De imellem de opstillede rækker, inden nogen mærker det. Tys, hører De? Vognene ruller afsted. Nu går det for sig. – Jeg så Dem stikke en pistol i brystlommen, da vi gik ud, ja, det er godt at være bevæbnet. De gør også bedst i, at tage nogle af toldbodfolkene med derned, en mand forslår ikke, der er desperate mennesker på færde."

Pagh hørte ikke efter den sidste advarsel, han ilede ned ad gaden, lod Villassen blive tilbage, og bankede på vinduet af et lille hus, hvori der endnu brændte lys. En mand kom til syne, Pagh hviskede nogle ord til ham og ilede derefter om i en lille gyde, hvor han gentog det samme.

"Så, for satan!" sagde manden i det første sted og kastede sin uldne nathue hen ad bordet, "kan vi nu ikke engang have nattero."

"Hvad er der på færde, lille Jokum?" spurgte en søvnig stemme inde fra alkoven, og et fedt og rødt ansigt stak frem derfra.

"Der er det på færde, at jeg skal afsted igen, kontrolløren, som holder bryllup i aften, var her og sagde, at de smuglede nede på engene."

"Den stakkels konsuldatter," sagde madammen deltagende.

"Ikke engang at have fred på sin bryllupsnat. Det ender alligevel med, at de engang slår ham hovedet itu dernede. Så kan han se, hvem der klistrer det sammen igen."

"Den ulykkelige konsuldatter," gentog konen, i endnu dybere beklagelse, hvorefter hun med et suk lod sig dumpe tilbage i puderne og sov ind. Manden forlod huset.

Villassen var blevet stående på hjørnet og havde set Pagh vække toldbetjentene, hvorefter de forsvandt nede ved haverne, men hvad der endnu mere fængslede hans opmærksomhed, var en hvid skikkelse, der åbnede vinduet i kontrollørens værelse og lænede sig ud af det, spejdende og lyttende til alle sider. Lyset indefra faldt hen over hendes blege ansigt.

"Der er hun," hviskede han, mens blodet bruste i alle hans årer. "Jeg fik hende dog at se endnu en gang. – Hvor hun er dejlig, hvid og fin som en dronning. Ja vist! Og så lo hun ad mig, slog hænderne sammen og troede, jeg var blevet forrykt, da jeg vovede at tale om kærlighed. Jeg har dog givet den nådige dame en skænk i aften, som hun skal mindes længere end alle de andres. Nu blev det hende for koldt, eller hun fik måske øje på mig – ja, lad os så komme ned og få at vide, hvad der går for sig ude på engene."

Ved at følge Villassens råd lykkedes det Pagh og tre af hans folk at nå ubemærket ned mellem de opstillede vagtlinjer. Der lå en stor hund bundet foran gangstien ved haverne. Da toldmændene kom, rejste den sig i vejret, men gjorde dem

mærkværdigt nok intet, gøede ikke engang, og de gik videre. Ved søen var alt i travl bevægelse, de hørte bådene skure op i sandet og så en klynge mørke skikkelser, som stønnede under pakker og fjerdinger, de slæbte hen til en lille vogn, der stod forspændt med en hest, inde på engen.

Det var bælgmørkt omkring dem, højt oppe i luften lød en klagende lyd af en skare trækfugle, som drog bort fra egnen, vinden peb og raslede i de bladløse piletræer, og en fin støvregn forøgede nattens kulde. Det eneste lys, som af og til gav et nogenlunde tydeligt omrids af de forbifarende skikkelser, og på samme tid kastede sit skær hen ad den hvide sandvej eller over en lang og dorsk skumstribe, som rullede ind på stranden, kom fra skibslanternen mellem de opstablede stene.

Oppe i et af de nærmeste pakhuse blinkede et andet lys fra en åben luge, hvor der også fandt en travl og lydløs virksomhed sted med at tage imod godset fra vognene.

I det dybe mørke, natten og støvregnen dannede, var det umuligt at genkende nogen bestemt person blandt alle dem, som færdedes dernede. Dog lagde Pagh mærke til, at alt blev ledet af to mænd, hvoraf den ene holdt sig i nærheden af vognen, indhyllet i en oliefrakke og en sydvest, der faldt ned over skuldrene. Den anden gik og ordnede arbejdet ved de kommende både.

Kontrolløren behøvede kun nogle få øjeblikke for at gøre disse iagttagelser, han gav sine folk ordre til at vente på den næste vogn, selv sneg han sig videre, bøjet, krybende hen ad jorden, og benyttede enhver fordybning for at blive skjult, så længe det lod sig gøre. Han havde kun en tanke, at denne nats

hændelser skulle indeholde en advarsel, der hæmmede eller tilintetgjorde det overhåndtagende smugleri.

På en gang opstod der bevægelse langs med begge linjer. Et højrøstet råb blev efterfulgt af en langtrukken piben, lyset forsvandt øjeblikkelig i lygten, og skaren, som hidtil havde været spredt under arbejdet langs med strandkanten, sprang i bådene og roede bort, eller stimlede sammen omkring vognen. Toldbetjentens nærværelse måtte være blevet røbet, Pagh fattede ikke hvorledes, han gav sig heller ikke tid til at gruble over det, men sprang ind mod vognen.

"Kør til!" råbte en stemme, "pisk på og lad os komme afsted."

Pagh befalede kusken at standse. En af folkene sprang ind imod ham for at trænge ham til side.

"Gå Jeres vej, kontrollør," råbte manden barsk, "ellers vil I komme galt fra det. Vi har våben på os. Her er intet for Jer at hente."

"Jeg har også våben," svarede Pagh og spændte halen på sin pistol.

"Slå ham for panden, hvis han ikke ser at komme bort. Så hen og skyd på vognen."

Begge disse befalinger kom fra manden i oliefrakken.

En betjent overskar hestens hammelreb, Pagh blev i det samme angrebet fra to sider, hans kammerater løb deres vej. Et slag af en knippel traf kontrolløren i hovedet; der funklede og flimrede tusinde stjerner for hans øjne.

I dette sekund gik hans egen stjerne ned for bestandig, han hævede sin pistol og skød, et hæst brøl fulgte efter skuddet, manden med oliefrakken gjorde et spring i vejret og sank omkuld i græsset.

"Det skulle De ikke have gjort, hr. Pagh," sagde den, der nu overtog kommandoen, og som fik folkene til skyndsomst at forsvinde med vognen. "Det er Deres svigerfader, De har skudt."

"Hvad! – hvem! – konsul Dyberg?" råbte Pagh, idet han styrtede frem mod den faldne, omklamrede ham, råbte ham i øret, lyttede efter hans åndedrag, udstødte en sørgelig klage og sank derpå om, som om kuglen havde ramt ham og ikke Dyberg.

Konsulen lå udstrakt på jorden, hætten var gledet fra hans ansigt, begge hænder åbnedes og knugedes sammen om en tot vissent græs, hans øjne var lukkede. Da vor gamle bekendt Isak hævede ham i vejret, gik der en krampagtig skælven gennem det hele legeme, derpå strakte det sig, blev stift og ubevægeligt. Manden var død.

I nogen frastand og omhyggeligt skjult under stammen af et hældende piletræ, havde Villassen iagttaget alt, hvad der foregik nede på engen. Da han så folkene bære Dybergs lig ind i haven, fortrak hans ansigt sig til et ondskabsfuldt smil, han gned sine hænder, så pludselig en oprejsning, så stor en bøde for tort og svie havde han dog ikke ventet sig.

"Siden det lader til, at vi er færdige her, må jeg se at komme afsted," sagde han til sig selv. "Der er endnu en lille pris tobak at byde et andet sted, før jeg kommer af støvlerne i nat."

Han listede sig forsigtigt langs med diget og forsvandt i skyggen af de gamle plankeværker.

Larmen på engene begyndte imidlertid at blive bemærket i de nærmeste gader, folk åbnede vinduerne og spurgte, hvad der var på færde. Johannes Vægter kom frem fra sin kælderhals og

råbte ivrigt, at klokken var slagen tolv, skønt den nærmede sig stærkt hen imod to.

I Paghs bolig stod endnu vinduet åbent, og en luftig skikkelse i hvid natdragt lænede sig ud af det.

Der kom en mand gående hen imod stedet og standsede foran vægteren, som stod og pustede efter sine anstrengelser.

"I nat går det løs ved søen," sagde den kommende. "Der sker skrækkelige ting imellem dem dernede."

"Det kom mig livagtig for, som om de skød for lidt siden," bemærkede Johannes.

"Ja vist skød de, og traf også, lige i det sorte. Da jeg gik, lå der en død mand og strakte sig på engen."

"Det er Guds straf, fordi de piner fattigfolk ud med de høje priser," forsikrede vægteren. "I onsdags har de igen lagt en søsling på kaffe, og krambodsvenden sagde, at det ville gå lige så galt med lysene. – Var han død, den mand, I så, rigtig død?"

"Så død som en bergefisk," forsikrede Villassen, "hvis endda det var det værste."

Samtalen blev ført så højt, at et hvert ord nåede den lyttende, der bøjede sig ud af vinduet.

"Som jeg siger, det er Vorherres straf," gentog vægteren: "forresten kan der da ikke let hændes et menneske noget værre, end at de tager livet af ham."

"Å jo," svarede Villassen og skottede op til vinduet, "når den, der gør det, hører til hans nærmeste slægt. – Manden, der faldt, var Dyberg, han, der skød ham, var kontrollør Pagh, men jeg skal nok ikke være den, der bringer det videre."

Helene udstødte et gennemtrængende skrig. I det samme blev gadedøren lukket op. Pagh stod foran hende.

Hun gjorde et skridt hen imod ham, men veg tilbage igen.

"Det er ikke sandt, Casper! Det, de fortalte dernede, sig blot nej, det var jo alt for skrækkeligt, – min fader og du!"

Hun vred sine hænder i uvishedens pine, da det varede lidt, før han svarede, hun så, at bordet, han støttede hånden til, rystede under ham. Svaret var også overflødigt, hun læste den hele rædsel i hans døde, udslukte øjne, i hans spøgelsesblege ansigt.

"Stakkels barn!" hviskede han endelig med en stemme, som om tænderne slog mod hinanden, mens han tvang ordene frem, "det er sandt alt sammen. – Din fader er død – jeg har skudt ham – mod min vilje – – men det skete dog – hvad skal der blive af mig?"

Det var et forfærdeligt øjeblik, der fulgte efter. Et skrig, som gemte alle smertens og fortvivlelsens toner, skingrede igennem stuen, hun vaklede og faldt som en livløs masse ned for hans fødder. Han ville støtte hende, men hun krympede sig under hans berørelse, hendes blide øjne, som nylig havde lyst velsignelse over ham, stirrede frem for sig i vanviddets ild, årerne i tindingerne pressede sig ud som et blåligt net, hun slog hovedet mod gulvet, og da han tog hende i sine arme og bar hende ind i sengen, vekslede hendes skarpe og gennemtrængende skrig med en krampagtig gråd, mens hun satte sig på hug, strakte hænderne afværgende frem for sig og hviskede:

"Bort, bort! Der er blod på dig. Lad mig være alene."

Flere timer forløb således, hun blev siddende med armene slyngede sammen over knæene og håret ned over skuldrene. Værelset fyldtes med fremmede, hun søgte at ordne sine tanker

og finde ud af alt det forfærdelige, der på engang stormede ind mod hende. Hun gjorde forsøg på at tale, men læberne bevægede sig blot uden at frembringe nogen lyd. Hun så fra den ene til den anden med matte, blodsprængte øjne, der skiftevis betegnede, at hun var uden nogen som helst forestilling og erindring, og lidt efter fik et lidende og bønligt udtryk, som om de påkaldte et lys, et håb, eller blot en, der kunne frelse hende fra ulykken. Derefter sank hendes hoved atter trøstløst ned på brystet, mat og tungt som en blyvægt, og under de blåblege, tilbagetrukne læber kom to rækker hvide tænder til syne.

Hvad var der blevet af drømmen fra før, da hun knælede og bad, eller da hun overgiven og udfordrende vuggede sig i bevidst overlegenhed? Hvad var der tilbage af den blide skabning, som ville leve for at udfoldes, kæmpe og elske? En lille lærke fløj jublende i vejret og blev skudt under dens lovsang.

Natten sneg sig bort med en dræbende langsomhed. Mellem ham og hende var intet forandret. Et hvert træk i det fine ansigt, som kun syntes skabt for velvære, vedblev at fortrække sig under en sjælekamp, der truede med at standse den hele organisme.

Det begyndte at dages, et mat lys kastede sit grålige skær hen over en mand, som stod med hovedet støttet til vindueskarmen, i fuld bevidsted om den rædsel og afsky, han indgød, og en ligbleg kvinde, som krøb sammen i hjørnet af sengen, med hænderne fastknuget om det opløste hår. Omkring i nabogårdene begyndte hanerne deres morgenkoncert, vægteren råbte ude på gaden. Gamle Johannes havde ikke i

mands minde udfoldet en så eksemplarisk årvågenhed. Morgenverset lød ind til dem:

Nu svinder natten sorte,
og dagen stunder til,
Gud lad dem blive borte,
som os bedrøve vil.

Hun gentog ordene uden accent, som en lært lektie, så smilede hun, det friskeste, sødeste smil, og nikkede og lod sine brændende, tåreløse øjne hvile på Pagh, men da han atter vovede at nærme sig, gøs hun og veg tilbage.

"Nej, nej, du lugter af lig! Der er blod på din hånd. – Min stakkels fader!" tilføjede hun hviskende og holdt hånden for øjnene, som om hun kunne lukke for sorgen. Midt i sin jammer tænkte hun først på sin fader. Således er kvinden.

Næste formiddag var historien kendt i byens videste kredse, en sådan begivenhed kunne man da umuligt blive døv eller blind for. Ribe Stiftstidende havde i det næste nummer tre lange spalter om det ulykkelige pistolskud, ikke at tale om Århus Avis, der besad større opfindelsesevne og forstod at omgive enhver kendsgerning med en ejendommelig, romantisk duft. Folk ventede udenfor posthuset, når bladet skulle komme, selv dem, der så at sige havde været øjenvidner til det skete, fandt en nydelse i at læse det på prent, fordi det er kunsten at tilberede og servere, der giver en ret sin smag.

Jeg husker tydeligt, hvor vi som børn gjorde os ærinder forbi konsulens gård i de dage, og hvor lykkelige de udvalgte var, som fik lov at komme ind i den store, gipsede sal, hvis vinduer blændedes af tykke, hvide forhæng. Der lå Dyberg, udstrakt på et langt krambodbord, stillet midt på gulvet, legemet indhyllet i

lagener, som alene lod hans ansigt til syne. Det havde endnu beholdt sit listige, smilende udtryk, hans øjne var lukkede, og en svag skygge af størknet blod mørknede mundvigene.

Bordet var omgivet af seks rødmalede gueridoner, lånt fra det militære tøjhus og besatte med tællelys, der dryppede og osede, hver gang døren gik. Det duftede af kalkvand og granris derinde, en højtidelig og ærefrygtsfuld andagt hvilede over de tilstedeværende. Der var ikke tale om svig eller forbrydelse, eller at manden lå på sin gerning, han blev anset for et beklagelsesværdigt offer, rent ud sagt som martyr for en brutal justits.

Om formiddagen blev retten sat, som skulle optage forhør over nattens begivenheder. Byfogeden lod sig til syne i blå, guldbroderet uniformsfrakke med store, forgyldte knapper, og røgende af en brun merskumspibe, som protokolføreren senere under forretningens gang sad og passede med tændt fyrsvamp, eller stoppede på ny, så snart den gik ud.

På grund af omstændighederne havde man vist Pagh den opmærksomhed at modtage hans forklaring hjemme, han kom derfor ikke til forhøret. Derimod var Dybergs voksne søn og alle hans kontor- og pakhusfolk tilsagt at møde. Det blev en ret anselig hob, tilmed forøget ved nogle personer, som indfandt sig frivilligt.

Rådhuset var ikke stort, og ude på den lange gang blæste der en iskold trækvind. De tilsagte havde derfor fået lov til at opholde sig i et hjørne af salen, længst borte fra det bord, hvor forhøret fandt sted. En af natvægterne, som på grund af dagens højtidelighed havde væbnet sig med en morgenstjerne, holdt orden og advarede enhver, der blev for højrøstet.

Da Pagh alene havde genkendt Isak blandt smuglerne på engen og navngivet ham, var han den første, som blev kaldt til forhør. Han mødte højst sirligt klædt, iført den lange, sorte spidskjole, der havde fejret sin ungdoms skønneste triumf på Beckers teater. Hans mørkebrune ansigt gav ham noget fremmed i denne kreds, og hans ærbødige hilsen udstrakte sig lige til stokkemændene, idet han trådte hen til bordet.

Byfogeden fik en ny pibe stoppet og åbnede uniformsfrakken, som var lidt for snæver i brystet, før han vendte sig mod Isak og slog ud med hånden.

"Sæt sig kun ned på stolen der, jeg tillader ham det, lille Isak Abrahamsen, vi to har en hel del at snakkes ved om."

Isak bukkede igen, men satte sig ikke, det stred alt for meget mod respekten.

"Han er jo formand i pakhuset hos konsul Dyberg, ikke sandt?"

"Formand, fuldmægtig og inspektør," forbedrede Isak.

"Og han var med at smugle i nat nede på engen?"

"Ingenlunde!" svarede Isak med en ædel harme, "ingenlunde."

"Ja, lad os nu blot være fri for udflugter og få en ren forklaring på tingene. Han ser, der er mange, som venter i dag. Hvad djævlen bestilte han vel dernede i mulm og mørke, hvis han ikke smuglede?"

"Bare lidt ør i hovedet efter bryllupsdagens højtidelighed og den dejlige kirsebærvin, kanonfuld, når det endelig skal ud, jeg luftede mig, det samme tænker jeg, min principal, salig konsul Dyberg, gjorde."

"Og jeg tænker, I benyttede lejligheden til at bringe det ene vognlæs efter det andet op fra Mads Ottesens jagt, som lå og

lossede ude i bugten."

"Er der beviser for det?" spurgte den smilende Isak.

"Hvad kommer det ham ved. Han har blot at svare på mit spørgsmål."

"Det har jeg svaret på, og jeg skal ikke vove at sige retten imod, det ville slet sig skikke. Jeg mente blot, at det var så rart, hvis hr. justitsråden havde sådan et eller andet lille bestemt bevis, jeg vidste da, hvordan jeg skulle forsvare mig. De siger, jeg gik og smuglede i nat, og jeg siger, jeg har ikke bragt en trævl kontrabande indenfor vor husdør. Justitsråden lod alle vore lofter og pakhuse visitere i morges, før fanden fik sko på, betjenten gik og rodede i kister og fustager og slog en hel stabel tallerkninger og postelin i smadder, fandt han noget?"

"Han fandt friske hjulspor nede fra søen og lige op til havegærdet. Hvor kom de fra?"

"Vi kørte sand i går," bemærkede Isak lakonisk.

"Så I kørte sand!" gentog dommeren rasende. "Han er mig nok en rigtig lurendrejer, når vi ser ret til. Nu ud med sproget, hvordan hænger det sammen med konsulen, som kom så ulykkeligt af dage? – Betænk sig ikke, men svar mig."

"Ak herregud, Deres Velbårenhed! Når talen er om at blive hængt, synes jeg dog, man i det mindste har lov til at betænke sig lidt undervejs. – Skal jeg sige den ene sandhed, og det med kirsebærvinen ikke slår til, så ved jeg kun, at jeg gik i min principals ærinde, hvorfra og hvorhen, det er hans hemmelighed, som jeg ikke kan forråde, mindst nu, da han ligger kold og stiv hjemme på krambodbordet. Justitsråden vil absolut have, at der blev smuglet. Hvem så det? Det var bælgmørkt i nat, hvor er varerne, hvor er vidnerne? – Jeg hørte

en mængde færdes nede på engen, deres mål var de holstenske skippere, der farer på kysten med ost og sild, så stimlede de sammen om hr. Pagh, han truede dem, han varede dem, ja, det skulle godt forslå, fem mod en, ti mod en! De brugte deres knipler, han sin pistol, han sigtede efter hesten og traf konsulen, alt dette vil jeg gøre min saligheds ed på, og mere ved jeg ikke at sige."

"Den fyr, som taler der, kan ikke aflægge ed," råbte en stemme blandt hoben fra vinduet. "Han er uærlig, og hans vidnesbyrd har intet at sige."

Disse ord vakte en umådelig opsigt. Alles øjne søgte manden, og den lille Villassen trådte ud af kredsen.

"Hvorfor kan han ikke aflægge ed?" spurgte dommeren. "Kom herhen til bordet og forklar os, hvad du mener."

Villassen trådte dristigt nærmere, hans fregnede ansigt strålede af en skadefro tilfredshed. Isak derimod blev bleg, det var øjensynligt, at denne uformodede erklæring havde gjort et dybt indtryk på ham.

"Tag dig i vare for hvad du siger, Klaus Villassen," mumlede han, mens den anden stod og bukkede for dommeren.

"Lad os så høre, hvorfor du understår dig at afbryde rettens fred," udbrød justitsråden og lagde på grund af sagens vigtighed piben fra sig. "Hvor kommer du fra? Hvad er dit navn? – Og vover du at kalde Isak Abrahamsen for en uærlig mand?"

Villassen vedligeholdt sit frejdige smil under denne tiltale. "Det var et sandt ord, hr. dommer der sagde, og hvad jeg har påstået, skal jeg svare til. Vil De bare forlange at se hans døbeseddel eller hans kokoppeindpodningsattest, men De får Dem ikke at se, for han er vist hverken døbt eller vaccineret,

med mindre det skulle være i Viborg Tugthus. Han hører til blandt skøjerne, blandt rakkerfolket, som de også kaldes, hans fader gik forgangen sommer nede i Frederits og havde alle gadedrengene efter sig, mens han hjalp Klemmen Natmand med at slå hundene ihjel, som ikke havde mundkurv på."

Villassens beskyldning gjorde et forfærdeligt indtryk på Isak, han støttede sig til stoleryggen og så ned for sig, som om han frygtede for at møde forsamlingens blik.

"Er det sandt, hvad han siger?" spurgte dommeren.

Isak fo'r i vejret, han syntes at blive højere, hans øjne lynede, idet han kastede hovedet tilbage og hævede sin røst.

"Ja, det er sandt. Min fader var Abraham Musen, og jeg er søn af en natmand, og kongen har lyst os ærlige for længe siden, og vi kan tjene i hær og flåde så godt som alle andre, og jeg har slidt og stridt med nød og ulykke i mange år og arbejdet, så neglene var ved at gå fra fingrene på mig, for at blive til et retskaffent menneske. Det er sandt alt sammen. Det er også sandt, så sikkert, som jeg står her for dommerens øjne, at du, Klaus Villassen, skal komme til at græde blod og ønske til Vorherre, du aldrig havde nævnt et muk af det, du fortalte her i dag. Er der så mere, justitsråden vil mig?"

"Du kan gå din vej," svarede dommeren.

4. Barnetyven

Fjorten dage senere kom Isak en morgen hjem til Zilo, tavs og lydløs som altid, men med et udtryk, der røbede en meget kummerfuld stemning.

"Nu må jeg se at slå en ny bod op," sagde han, "det er forbi med pakhusforvalteren. Jeg er ikke mere i Dybergs tjeneste."

"Hvad er der da i vejen?" spurgte Zilo.

Isak stod lidt, som om han betænkte sig på svar, hans sorte øjenbryn trak sig sammen, der lå en sorg i disse levende og spillende træk, som umuligt kunne mistydes.

"Jeg er ked af at tjene deroppe," sagde han endelig.

"Du har vist en anden og bedre grund. Er du måske bange for at betro dig til mig?"

Isak kastede sine øjne om i værelset og udbrød dæmpet:

"Konsulens søn, som nu står for sagerne, kaldte mig ind i kontoret i aftes og sagde, at folkene på pakhuset og fabrikken havde været nede hos ham og vægret sig ved at tjene sammen med natmandens søn. Dertil var der jo intet at sige. Vi gjorde afregning, og jeg gik min vej. Nu skal De også give mig afsked, så er jeg ene om det. – Gør De det?" tilføjede han heftigt.

Zilo lagde begge sine hænder på hans skuldre.

"Du bliver hos mig, så længe du vil, vi to kan ikke skilles."

Isak greb hånden og trykkede den til sine læber.

"Fruen holder dog ikke af mig," sagde han frygtsomt, "hun vender sig bort, når hun ser mig, hun tør knap røre ved det fad, jeg rækker hende, siden den snak gik byen rundt om min herkomst. – Jo vist! Det skal godt forslå, at de har lyst os fred og

gjort os lige for loven, mærket bliver dog siddende alligevel, det får jeg at føle, hver gang jeg arbejder mig op over slammet. De er den eneste, der bøjede sig ned over mig, skønt De vidste, hvordan det hang sammen. Jeg er bange for, at De også skal slippe. Lad de andre drive deres vej, men vender De mig ryggen, så er jeg forloren."

"Vende dig ryggen, du ærlige, trofaste sjæl! Hvor kan det falde dig ind. Hvor er der en hengivenhed til som din? Tror du da, jeg er blind, fordi jeg hidtil tav til, hvad der foregik omkring mig? Din hånd spores i alt her hjemme, du freder, du virker, du handler for os, gør indkøb til umulige priser, det vil sige, betaler af dit eget? Hvor ofte har vi ikke levet af dit arbejde, ja, ryst kun på hovedet, nægt det, om du kan. Min hustru har intet begreb om penge, men jeg har forstået det og tiet dertil, fordi min kasse var tom, og fordi jeg tænkte: Der må vel komme den dag, da jeg kan gengælde ham alt."

"Det skal De ingen sorg gøre Dem for, hr. Zilo. Det lidt, jeg magter, har De forud betalt. Jeg fortalte engang en historie om det, og jeg skal minde Dem om den igen. Der kom en vinteraften et stort skuespillerselskab agende hen over lyngheden fra Varde ad Vorbasse til. Deres heste blev sky og sprang til side for en mand, der var sunket sammen på vejen i en af snedriverne. – Han har drukket sig fuld, den fyr, lad ham ligge, sagde en af herrerne, da de stod af vognen. – Han er forkommen og trænger til hjælp! sagde en anden. Kør I kun videre, jeg skal se at få ham i hus og sørge lidt for ham. – Se, denne anden, det var nu Dem, hr. Zilo, og manden, som var i lav med at sige godnat, var min fader, ham de kaldte for Abraham Musen. De fik ham ind til degnen, gav ham mad, De

betalte for hans pleje, for De drog afsted igen efter de andre, og skrev op, hvor De var at træffe i næste by. Fra den nat var alting afgjort mellem os to. Der var noget, som kaldte mig hen til Dem. Jeg har aldrig hørt, at skøjeren glemmer det onde, folk gør ham, endnu mindre, at han glemmer dem, der gør ham godt. Hvem der volder blod, skal give blod, siger de ude mellem os. Det blev ikke Abraham, men mig, der søgte Dem, den gamle er født derude mellem lyngen, han kan ikke trække vejret mellem de snævre huse. Så blev jeg til den, jeg er, lidt mere end Deres hund, en hel del mindre end en kammerat, jeg er Deres ejendom, De kan gøre med mig, hvad De vil, dertil er ikke mere at sige."

Zilo troede vel, at Isak hemmeligt arbejdede for ham, men anede ikke, i hvilken udstrækning det havde fundet sted. Han kom og gik, uden at nogen lagde mærke til det, bødede på et hvert savn eller gjorde det i al fald mindre føleligt. Den forvænte og fordringsfulde Charlotte, som ikke tidligere havde kendt noget uopfyldt ønske, behøvede kun to år til at opbruge hele sin formue, Zilo rystede på hovedet, men lod hende råde. Efter disse to år var hun henvist til sin mands indtægter, og det, han kunne tilvejebringe, var langt fra tilstrækkeligt. Han arbejdede med en ærlig og trofast udholdenhed, uden ophør og uden at give tabt. "Hindringerne kommer ikke i stede for at standse os," sagde han til sig selv, "men for at vi skal overvinde dem. Det beror kun på viljen, nogle mener på evnen, men lad os prøve på at ville det af hjertet, så kommer evnen af sig selv, den er viljens vasal og lystrer næsten altid, når den kaldes."

Hvad han trængte til, var altså ikke lyst, men lys og støtte hos hende.

"Hvorfor kommer du så silde hjem til middag?" spurgte Charlotte. – "Du bliver så længe borte om aftenen, mens jeg sidder her og keder mig. Det er et forfærdeligt liv, du lader mig føre."

Således blev hun ved med klager og bebrejdelser, som i deres overdrivelse kastede en skygge over hende selv. Tilbederen havde tidligere kun lagt mærke til hendes fortrin, ægtemanden sukkede over hendes fejl.

Hvad der også vanskeliggjorde Zilos stilling, var den mangel på sympati, senere den bestemte uvilje, Charlotte fremkaldte overalt, hvor de viste sig. Hun forstod så lidt at finde sig til rette mellem de mange små lidenskaber og kævlende interesser, som omgav dem i den lille provinsby. Hun havde tidligere været den første og blev ved at fordre det her, hun forlangte hensyn og opmærksomhed, uden selv at yde den, hilste ingen på gaden, valgte de bedste pladser i kirken og teatret, fornærmede ved sin optræden, og underskrev sig fru Zilo, født baronesse von Saldern for at huske folk på, hvad ingen brød sig om at vide.

Charlotte blev moder til en lille pige. Det var et nyt element i hendes tilværelse, af hvilket manden havde ventet sig underværker. Der åbnede sig nu en rigere og mere bestemt virksomhed for hende, hjemmet, som nylig havde knuget hende til jorden, og hvori alt var et eneste klageskrig, som hun dog kun selv hørte, måtte fra nu af, efter Zilos mening, påkalde hendes bedre følelser og få større betydning for hende.

Charlotte plejede også det lille barn som den kærligste moder, slæbte omkring med det fra stue til stue, sang det i søvn, veg ikke fra dets leje og holdt ud med det i hele tre måneder, før hun begyndte at trættes. Det var ligesom den

tidligere musikundervisning, bestandig kun et og det samme, et trælleliv uden hvile og afveksling, især da barnet blev sygt og derfor behøvede den dobbelte pleje.

"Jeg klager ikke," forsikrede hun Zilo, "jeg vil blot lade dig vide, at jeg går aldeles til grunde, hvis jeg skal blive ved at slæbe på den unge. Betragt mit ansigt, hvorledes jeg ser ud. Mine øjne er døde og indfaldne, jeg bliver mager og hulkindet, og så denne nattevågen, disse evige skrig, – ja, ryst kun på hovedet, du slipper jo nemmest fra alt. Er der noget på færde, vækker du mig blot og siger: Barnet skriger, så vender du dig på den anden side og sover ind igen, jeg må sørge for resten. O, min Gud! Min Gud!" råbte hun og brast i gråd og strakte begge arme i vejret. "Det er jo til at miste forstanden over. – Nej, lad være at se så beklagende på mig, du piner mig med denne fortabte mine, jeg bebrejder ikke dig, du er jo god og kærlig på din måde. Jeg er selv skyld i min ulykke, det kan ikke blive til andet, når en dame stiger ned og gifter sig så dybt under sin stand."

Der gled et forunderligt, tvetydigt smil over Zilos ansigt, da hun sagde dette, men han tav og sænkede atter sit hoved.

Hvad var der ved den sag at gøre? De grublede, overvejede og besluttede endelig at sætte den lille pige i kost hos en bondefamilie, især da den gamle regimentskirurg, deres læge, påstod, at barnet trængte til frisk luft og bedre pleje, end Charlotte var i stand til at yde. Barnet blev altså tinget i kost og pleje hos en bonde, naturligvis for en ganske kort tid, mente Charlotte, "til jeg har vundet mine forrige kræfter tilbage, så henter vi det hjem igen, jeg vil da selv opdrage det, og hvem skulle vel være bedre i stand til det end en moder? Jeg vil udvikle alle dets evner. Når det bliver større, skal det lære musik, der er

jeg da god nok, og det vil ikke trætte mig. Mens det er borte, syr jeg kjoler og pynt til det, hun skal komme til at føre et liv som en lille prinsesse, og jeg skal leve min glade og sorgløse ungdom om igen i hende."

Så blev hun og Zilo igen alene, og manden arbejdede som før, tog imod ødet og ensomheden og hørte Charlottes bitre udbrud uden at svare på dem. Det er vel en fribåren naturs kendemærke, bestandig at turde ytre sin mening, men der hører undertiden langt større mod og selvfornægtelse til at tie med den. Han fandt desuden en undskyldning for hende i sin egen samvittighed. Var ikke lidelsen, savnet og forsagelsen kommet til hende gennem ham, havde han ikke draget hende bort fra hjemmets lykkelige og sorgløse tilværelse, der før udfyldte alle hendes fordringer?

Det lod dog ikke til, at Charlottes program skulle gå i opfyldelse. Hun syede hverken pynt eller kjoler til sit barn og vandt heller ikke sine tidligere kræfter tilbage. Den lille piges fødsel, skuffede illusioner, utilfredshed og daglige savn, ikke at tale om ørkesløsheden, som bestandig tillod tankerne at gruppere sig om disse savn, tærede på hendes sundhed og tilintetgjorde en livskraft, der aldrig havde været synderlig stor. Hun blev træt af enhver beskæftigelse, selv af at klage. Når Zilo kom hjem, fandt han hende i sengen. Hun lå og græd, vendte sig vranten bort fra ham og svarede næppe på hans spørgsmål.

En middag kaldte hun ham mod sædvane hen til sig.

"Jeg er en slet moder," udbrød hun heftigt, "og det er uret af dig, at du ikke for længe siden har gjort mig opmærksom på det. I et helt år har mit barn nu været borte, uden at jeg har set til det, eller bekymret mig om det. Min stakkels lille teone

vokser op blandt fremmede, ligegyldige mennesker, har intet at støtte sig til, ingen kærlig hånd, der kan lede hende. Vil du gøre mig rigtig glad, Zilo, så lad mig få hende tilbage igen. Det vil udfylde min tilværelse, jeg vil leve op under hendes øjne, hun skal føle, hvad det er at have en moder! En moder! Du aner ikke den musik, der ligger i dette ene ord! Giv mig mit barn igen, så skal du være velsignet."

Disse sætninger stødte hun frem med blege læber, gispende efter luft, der var en synlig lidenskabelighed over hendes træk, en feberglød i det magre, udhulede ansigt. Hun forekom ham så hjælpeløs, så ulykkelig, denne lille, halvvisne salonblomst, der ikke havde været i stand til at finde rodfæste i den jord, hvor den skulle vokse. Han bøjede sig ned mod den hvide, næsten gennemsigtige hånd, hun strakte op imod ham, kyssede den og lovede, at hun skulle få sit ønske opfyldt. Næste dag blev Isak sendt bort efter barnet.

Det var en frisk sommermorgen, da han begav sig på vandring. Tågen lettede hen over dalene og de blåbrune banker, der strakte sig ud i horisonten som et uendeligt, forstenet hav. Små, hvide pletter med rygende skorstene, og som samlede sig omkring et beskedent kirketårn, omgivet af langstrakte, lysegrønne marker, tydede på det beboede lands virksomhed. For resten var alt kun hede, sand og al, og mod øst, hvor lyngen endte, en skovstrækning af mosbegroede ege- og bøgetræer, lidt afsvedne og visne i toppen. Der var endnu dengang mere af naturens herredømme synligt end af menneskets.

Solen skinnede, blank og strålende, lærken sang, rørdrummen skogrede nede i moserne, stærene havde bragt deres voksne unger ud i engene i fredelig forening med køerne,

og gav dem undervisning i, hvorledes de fra nu af selv skulle finde føde. Øverst oppe i en trætop samledes en flok krager, der højrøstet og skrålende betroede hinanden alle de skandaler, de havde været vidne til omkring i landet den foregående dag.

Isak skred trøstigt fremad. Mindets dragt, den sorte spidskjole, kastet over skulderen, en tyk tjørnestok i hånden og en bredskygget hat over det sorte, krøllede hår. Han hørte på fuglesangen, så på sollyset og dets afskygninger, på skoven og lyngheden, med den dybeste ligegyldighed. Af og til stoppede han en ny kridtpibe, slog ild og tændte den. Af og til, når han kom forbi en milepæl eller en vejviser, hvor stierne krydsede hinanden, standsede han et øjeblik, bøjede sig ned mod jorden og spejdede efter, om der fandtes noget mærke på pælen. Det var en gammel vane fra tidligere dage, som endnu havde bevaret sin interesse for ham.

Skøjerne eller natmændene plejede nemlig, når de på deres vandringer kom forbi en sådan pæl, at tegne en halvmåne på foden, med hornene vendte i den retning, de gik. Stod der allerede i forvejen et mærke, slettede de det ud, eller tegnede det nye underneden, således, at den flok, der kom efter dem, af månens stilling bestandig kunne se, i hvilken retning de skulle søge deres kammerater.

Det led hen imod aften, da Isak nåede stedet, hvor Zilos barn var sat i pleje. Karlene vaskede stadsvognen i gården, pigerne sang og støjede ovre i bryggerset, der var travlhed alle vegne. Da han kom ind i stuen, stod konen og fyldte en række fade med store stabler af skåret smørrebrød. Ved hendes side befandt sig en hvidhåret og tykkindet dreng med bare ben, han stod og slugte alt det affald, konen ikke kunne bruge. Manden sad for

bordenden i en blåstribet nattrøje og en rød, ulden hue på hovedet. Han havde nylig poleret sølvskeerne og forskellige sølvbeslagne merskumspiber, nu var han i begreb med at tildele et stort messingvarmebækken samme skønhed.

"Gudsfred!" udbrød han og nikkede til Isak uden at afbryde sit arbejde. "Han kommer, som han var kaldet. Vær så god, sid ned og få sig noget at leve af."

Isak tog plads på bænken ved bordet, han havde endnu ikke sagt sit ærinde.

"Vi skal have konfirmation i morgen for min broders dreng der," tilføjede konen, "og gildet skal stå hos os. Derfor har vi lidt travlt i aften."

"Ja, såmænd skal vi så," bekræftede manden, "vi skal have konfirmation for lille Jens."

"Jeg skal stå i hat med en jomfru i pullen," tilføjede drengen og stak derefter begge tommelfingre i munden til et vidnesbyrd om, at han blev undselig.

"En jomfru!" gentog den dybsindige mand, "det vil jeg ikke sige. På hovedet har hun en krone med en lille flaske i toppen, ligesom Vorherre i ABC-bogen. Det må snarere være en prinsesse end en jomfru. – Vi skal vise ham den siden, de har blot lånt den lidt over til hjulmandens for at se på den."

Da Isak nævnede barnet, han var kommet for at hente, rystede konen på hovedet.

"Det var en sølle stakkel, han der bragte os. Vi har foret det og stoppet det, så godt vi kunne, også set det til med renlighed, men hvad forslår det, når Vorherre ikke vil hjælpe med. Jeg sagde straks til mig selv, så snart jeg fik det hjem, der er hverken saft eller livskraft i den unge."

"Det vil jeg ikke sige," sagde manden med den besindighedens ro, som røbede en selvstændig og overlegen natur, "men der var ingen rigtig livskraft i det. – Har han læst, hvad de skriver her i bladet om Napoleon?" tilføjede han og skød Ribe Avis over til Isak.

"Jeg bryder mig fanden om Napoleon! Hvor er barnet?"

"Inde i laden, den røde dør, her lige overfor vinduet."

Isak rejste sig og forlod stuen. Da han åbnede ladedøren, løb to store rotter over gulvet og forsvandt mellem halmen. En åbentstående luge kastede et gyldent aftenlys hen over en hakkelsekiste, hvorpå der stod en klædekurv, dækket af et lagen, underneden lå et lille barnelig, magert, gulblegt og vissent. Dets halvsynlige øjestene var glansløse, tågede, som dugget glas, gennem de krympede læber kom nogle små, spidse tænder til syne, sammenbidte under dødskampen. En stor buket pinseliljer sad i linnedet foran brystet, og en lignende blomst lå over hver arm, siden det ikke havde været muligt at åbne de sammenknugede fingre.

Isak satte sig på hakkelsekisten, tog det næsten vægtløse lig op i sine arme og tegnede en halvmåne på dets pande.

"Hvad skal dette hersens blive til?" mumlede han sørgmodig, "sikken en sorg for den stakkels, stakkels Zilo."

"Ja, vi måtte lægge det herover, for en dags tid," lød bondemandens drævende stemme, idet han viste sig i døren, "så snart gildet er forbi, skal hun nok blive flyttet ind i stadsstuen igen. – Det var ikke muligt at holde livet i den lille tingest, doktoren kom herned i fredags, nej i torsdags, han kom herned i torsdags, da vidste han allerede, at hun var færdig. Farvel! sagde han og klappede hende på hovedet, jeg skal se ind

til dig på mandag og skrive din dødsattest. Det lod hun til at forstå, hun så vist op på ham med sine store, sorte øjne og smilede til det."

Isak sad på hakkelsekisten og så hen for sig, mens han dinglede frem og tilbage med benene. Bonden fortsatte:

"Se, hvad nu betalingen angår, så har vi fået for det næste fjerdingår, og vi er kun fem dage inde i anden måned, men det hele vil gå med til jordefærden, hvis det blot slår til. Jeg siger, hvis det endda kan slå til. Kisten skal jeg nok selv have den fornøjelse at gøre. Den koster ingenting, der behøves ikke nye brædder, men så må der også regnes noget for doktor og medikamenter, ikke at tale om, vi skikkede to gange bud efter den taterkvind Kesten River på Kvemberg Hede. Hun skulle læse over barnet. Lige meget hjalp hun, det tænkte jeg straks, men mutter ville, så lod jeg det gå."

"I har vist skikket for silde bud efter Kesten," bemærkede Isak. "Var der nogen, som skulle hjælpe, måtte det da være hende. Skøjeren er mere effen, end I tænker jer. Kongen har lyst ham i fred, det ved du vel. De er lige så gode som du og dine, jeg kender dem, der sidder i hus og hjem og ager i egne vogne, og det er endda det mindste, men hvad der er dulgt for alle andre, læser skøjeren, som i den åbne bog, han kan signe, han kan måle, han kender hemmelige kræfter i hyld og bøg og dild, var dig for ham, bondemand! Han må vise dig den svarte pæl og spedalskhed på, så let som jeg klør mig i hovedet. – Hvad er det for en bylt, I har lagt der i kurven ved liget?"

"Det er hendes klæder, som hun stod og gik i til det sidste."

"Dem tager jeg nu med. Sørg så for, at det lille barn kommer anstændigt i jorden. Præsten kender jo generalinden, det var

ham, som viede de to unge."

"Han må da endelig blive her i morgen over," sagde bonden, "og få lidt med af stadsen."

"Jeg! Spise og drikke i et hus, hvor der ligger lig, nej, ellers tak, det strider mod min religion. Her har jeg ikke mere at bestille."

Han stak den lille bylt klæder ind over krogen af sin tjørnestok, bankede på vinduet og nikkede ind til konen, derefter gik han ud af gården.

Det var silde den næste formiddag, da Isak forlod krostedet, hvor han havde tilbragt natten. Stokken med bylten bar han over skulderen, hovedet bøjet ned mod jorden og lange skridt, han befandt sig i en ualmindelig nedtrykt stemning den dag.

"Hvad skal jeg sige derhjemme, hvordan skal jeg komme frem med mit ærinde?" Det var et spørgsmål, han gentog i det uendelige. Sandheden frygtede han for, den benyttede Isak overhovedet kun, hvor fordelen nødvendigvis krævede det.

"Stakkels Zilo! Jeg tør ikke fortælle ham, at den lille er død, det vil slå ham til jorden. Han holdt så meget af det barn, ti gange, tyve gange ville han have set til det, men lyngen blev grøn, og lyngen blev brun, uden at han rejste, arbejdet holdt ham bestandig tilbage, fruen kunne ikke undvære ham så længe. Fanden i vold med hende! Hun bragte os kun ulykker i huset. Jeg smider barnets klæder i åen – det har ondt for tænder – bondekonen turde ikke lade det rejse. Hun kommer selv herop med det. – Jeg siger, det havde kopper, nej, mæslinger, – så går der en måneds tid hen med den snak."

Solen brændte stærkt om middagen, den lyse okkervej glødede, fårene stod og gispede i grøftekanten. Isak gik ind i

skoven og lagde sig til hvile under en hasselbusk. Lidt borte faldt hans øjne på et stort krosted, hvortil der hørte nogle opstillede borde og hemmelighedsfulde lysthuse ved udkanten til skoven. En elegant rejsevogn holdt foran døren, forspændt, støvet og genstand for to gårdskarles betragtninger. Bag en række gule og mørkerøde stokroser, der betegnede krostedets have, spejlede sollyset sig i en å, hvis krusede småbølger rislede inde under ellebuskene i skoven og skyndte sig med at komme ud i fjorden for at forsvinde og tilintetgøres. En lille fisk bragte vandets overflade til at sitre, en skrigende hætteterne, der længe havde haft den i kikkerten, slog ned efter den.

Det var billedet, Isak stirrede på med hånden under hagen og en forrøget kridtpibe i munden. Karlene var gået ind fra vognen, den skuffede hætteterne søgte højere op i åen og skreg ikke mere, stilheden, freden, tavsheden, alt var et udtryk for den majestæt, som hvilede inde i skoven, selv bøgebladene syntes at sove på deres hængende stilke. Pludselig blev tavsheden afbrudt ved to stemmer, som syntes at nærme sig. Isak spejdede, Isak lyttede, det hørte til hans natur. Ude på stien foran hasselbusken, som skjulte ham, kom en dragonkorporal spadserende ved siden af en ung bondepige med et lille barn på armen. Hun var klædt i en smuk og lidt afstikkende nationaldragt og lod til at finde stor interesse i det, korporalen fortalte, og som han søgte at give endnu større betydning ved at stryge sit sorte overskæg opad mod øjnene som man ser det i billederne af Henrik den Fjerde. På samme tid lod han den tunge rytterpallask klirre og slæbe efter sig i sandet.

Lidt borte fra hasselbusken standsede parret. Bondepigen smilede og rystede på hovedet.

"Gud ved nu, om man også kan tro, hvad De der går og fortæller. Randersdragoner skal ikke være til at stole på, det har jeg hørt sige. Hvad bestiller De herude på egnen?"

"Opmåling med guiderne. Hvad tager De Dem for i kroen der?"

"Jeg er på gennemrejse med mit herskab. Fruen er blevet syg, så syg, hun ligger til sengs deroppe i salen. Hvad var det så, vi talte om? Jeg synes, der var noget, De ville fortælle mig?"

"Nej, jeg giver mig ikke af med at fortælle, jeg siger bare, De er en køn, lille pige, en reel pige, man kan læse det ud af Deres små, bitte øjne. Hvad hedder De?"

"Ane."

"Jeg er selv reel, det er jeg, min salighed! Jeg går min lige vej, ingen slinger i valsen. Ritmesteren har hundrede gange sagt: Den korporal Hylleman er en person, man kan lide på. Når jeg kommer til en pige og siger: Lille jomfru! Jeg holder af Dem, kan hun rolig gå hen og tage edder og forgift på, jeg holder af hende. Siger jeg: Jeg vil gifte mig med dig, er det lige så godt, som om der var lyst for os fra prædikestolen. Der er hundrede for en, som går og gør sig lækker for mig, det er vist nok, i Randers er de nær ved at klyve ind ad soldaterkammervinduet til os. Som nu den rebslagerenke fra Faaborg, hvor min søster bor, hun har sendt mig en hel sadelpose fuld af kærlighedsbreve – hvad bryder jeg mig om det? Der skal mere til."

"Hvem er den rebslagerenke? Fortæl lidt om hende."

"Ja, hvem er hun? Manden, det skrog, var spekulant. Han døde af en tandbyld, de satte igler på, så slugte han iglen, og

væk var han. Lille Hylleman! skriver hun, jeg kan ikke fordølge længere, at jeg holder af Dem, jeg sidder i en god næring og har halvsyvende hundrede på rente. – Jo vist! Nu render vi om og varmer øl i solhatte."

"Hvad svarede De på det brev?" spurgte Ane betænksom.

"At det nyttede ikke, om hun så havde femten hundrede på rente, der kunne dog ikke være nogen forhåbning. – Men hvorfor vil De gå og slæbe på den unge der? Sæt ham ned, så byder jeg Dem armen, mens vi spadserer lidt inde i skoven og plukker fergismignigter."

"Gud, nej, det tør jeg vist ikke."

"Jo, det tør De rart, vi stiller ham her ind i et af lysthusene og vælter bordet for indgangen, eller se blot, her har vi jo en komplet gangkurv til at putte ham ned i."

"Det er ellers en lille pige," bemærkede ammen.

"Det gør vist intet til sagen, min dukke, De kan tro, hun står lige godt for det."

Der lå en gammel tørvekurv på diget, han stødte bunden ud, tog barnet af pigens arme og satte det ned i kurven. Derefter hentede han trækviste, blomster og græsstrå til det. Pigen stod og smilede, den praktiske korporal bød hende armen, hans sabel klirrede, mens de spadserede ind i skoven.

Isak lå bag busken og hørte alt. Barnet! Barnet! Det var et godt ord, som summede for hans øren, det var på det, han stirrede. Den lille pige stod og hoppede i den improviserede gangkurv, hun så sig om, strakte hænderne i vejret og smilede livsaligt til alt, hvad de store øjne mødte. Isak bøjede sig fremad og skilte busken.

"Det er af samme størrelse, samme alder, har det samme lille og fine ansigt," mumlede han, "sådan kunne Zilos barn netop have set ud – Zilos barn!"

Der fo'r en lysende ide igennem ham, han forjog den og rystede på hovedet, den kom igen, og han overvejede, som om han behøvede tid til at gøre sig fortrolig med storheden i hans egen tanke. Derpå så han sig om til alle sider. Lyttede, forlod busken og sneg sig hen mod tørvekurven, bugtende og lydløs som en slange. Da den lille pige så ham komme, lod hun sine blomster og kviste falde og strakte ham begge arme i møde.

Hvad kan være årsagen til den interesse, små børn bestandig nærer for taterne, hvis afstikkende og pjaltede dragt, mørke hår og hudfarve nærmest synes at måtte virke afskrækkende for enhver fremmed? Det er vanskeligt at forklare, men det er lige så vist, at skøjeren gengælder barnets tilbøjelighed.

Isak tøvede ikke længere, han havde sin plan, den bekræftedes af hans smil, den lyste ud af hans øjne. Han løftede det fremmede barn varsomt op fra kurven, nikkede og smilede, da det slyngede armen om hans hals og ganske frimodigt gav sig til at slide i hans hår. Endnu et skridt, et langt hop, så var han inde mellem buskene, som lukkede sig efter ham.

I skoven, hvor alt var tavs og drømmende som før, lod han en af den lille piges sko falde, længere borte den hvide kashmirskåbe, hendes lyse silkehat kastede han derimod ind mellem sivene i åen, og alt dette så barnet uden at give en lyd fra sig, det nye og fremmede beskæftigede det. Hun slyngede armen om hans hals, holdt fast i hans hår, og han løb og blev ved at spejde, lytte og løbe, med den gamle klædesbylt og tjørnestokken i hånden og det stjålne barn i armen. Hans bryst

stønnede, men hans læber smilede, frelsen var fundet, nu vidste han, hvad han skulle sige hjemme hos Zilo.

Ved udkanten af skoven stod han pludselig stille, lyttede igen og lo spottende: "Hør! Der lød et skrig, nu et igen, det er pigen, som ser, at barnet er borte. Ja, det kommer der ud af at spadsere om med dragonkorporaler. Søg kun! Led kun! Der finder de hendes ene sko, der den anden, hatten ligger og flyder mellem sivene i vandet. Den lille er plumpet ud og har druknet sig – tæppet falder."

I mørkningen kom han igennem en stor granplantage, som lå nede foran byen. Her krøb han ind mellem de tætteste spirer og skiftede barnets dragt med de gamle klæder i bylten. Den lille pige fandt sig tålmodigt i alt, hvad han foretog sig, de var allerede blevet gode venner, de to. Kun et øjeblik, idet han fratog hende en smuk og fint udarbejdet sølvrangle, hvis skaft endte i et tyrehoved, begyndte hun at klynke, men Isak skjulte omhyggelig ranglen i sin lomme, dernæst gravede han alle de prægtige klæder ned i jorden under grannålene. Hun spilede sine store, blåsorte øjne op og lod til at være meget forundret over den gamle og falmede dragt, Isak iførte hende, men hun klynkede ikke mere.

"Der er vist taterblod i dig," sagde han og lo. "Du ved, det nytter ikke at græde."

"Bi, bi, ba, bu!" svarede barnet ivrigt og rev krøllerne af hans lange hår til sig.

"Aldeles rigtigt," fortsatte Isak, "snak du kun, det mål, du taler, skal ikke røbe, hvad her er gået for sig."

Så stampede han endnu engang jorden sammen over de gemte klæder, slog armen fastere om sit bytte og gik videre,

indad mod byen. Han havde ikke mødt et menneske undervejs i de sidste timer, han var tilfreds med sin dag. Det døde barn var blevet levende igen.

5. Lidt om børneopdragelse

Der blev jubel og lykke hos Zilo, da Isak kom med den lille pige. Charlotte lo og græd, idet barnet strakte sine arme mod hende og råbte: "Mama, mama!" – Det mente at genkende omgivelserne og havde så længe set den virkelige moder i sengen.

"Hun bliver ved at betragte mig!" udbrød den syge henrykt, "hun klynger sig til mig, det lille væsen føler allerede, at her er dets rette og sande hjemstavn. Det er det begribelige, det er instinktet! – Hvor hun er blevet stor og frisk og allerede ligner mig, samme ovale ansigtsform, Salderns pande, familiens dybe, trofaste øjne, ligesom hjemme på portrætterne. Det er mit udtryk, mine hænder med de nydelige, mandelformede negle. Jeg skulle genkende den unge blandt tusinde."

Det var også instinkt, moderens instinkt, den gamle dukke, vi så længe har leget med, det rummelige fællesnavn for en række følelser og drifter, vi ikke forstår at forklare.

Zilo delte fuldstændig hendes mening. I de første øjeblikke fandt han noget fremmed, noget ubekendt ved den lille teone, men jo længere han betragtede hende – jo, det var aldeles Charlottes mund, hendes vindende smil, vel at mærke, smilet fra tidligere dage. Han læste den samme uansvarlighed, samme viljeløse svaghed i de store, strålende øjne, der ligesom sagde: Tænk og handl for mig.

Barnet syntes at skabe en ny tilværelse for den unge moder. Det optog alle hendes tanker, lod til at gengælde hendes kærlighed, vel ikke i samme heftige mål, men dog tilstrækkeligt

til at hun også deri så sin mening om instinktet bekræftet. Den lille pige lo og jublede, fra hun slog øjnene op. Hun gestikulerede, frembragte en mængde ord og toner uden forbindelse og mening. Der er heller ingen mening i fuglens sang, men man lytter dog til den og henrykkes ved den. Charlotte blev fra nu af mere blid og hensynsfuld mod Zilo. Barnet var en mægler mellem dem, et foreningspunkt, hvori deres følelser mødtes. Egentligt udbytte gav dette nye stof dog ikke i længden. Der var bestandig noget, de måtte undgå eller skjule for hinanden. Og lykken består lige så meget i to væseners delte sorger som i deres delte glæder.

Charlotte havde flere gange prøvet på at forlade sengen. Hun ville være karsk nu, men måtte vende tilbage igen. Zilo tilbragte derfor hele sin fritid ved hendes leje, talte med hende, blidt og skånsomt, bekræftede hendes vidtsvævende planer for en fremtid, han allerede dengang tvivlede om, men hvori hendes tanker dog syntes at finde trøst og hvile.

Således forløb nogle måneder, derefter kom tårerne og beklagelserne tilbage, barnet var ikke længere nyt. Moderen kunne det udenad, og naturer som hendes, der selv mangler indhold, trænger bestandig til at søge frisk stof hos andre – det er utroligt, hvor meget de forbruger. Charlotte fandt desuden teone uskønsom, hun gengældte langt fra sin moders ømhed tilstrækkeligt. Inde i sovekammeret var der så mørkt, så ensomt bag de nedrullede gardiner, teone blev søvnig, teone gabede eller stod og kradsede på døren for at komme ud i køkkenet. Der kunne hun le og juble over alt det vidunderlige, Isak var mester for. Han skar ansigter. Han sang, han brølede som løven i Sommernatsdrømmen, hylede som Samiel i Jægerbruden, han

var uudtømmelig i sine indfald, hun længtes bestandig tilbage og nævnede det navn, hun havde givet ham, inde for de andre.

"Den afskyelige Isak! Han skal bort, øjeblikkeligt bort! Han stjæler mit barns kærlighed fra mig."

Der var endnu noget, som ikke behagede hende. Af og til blev den lille alvorlig og glemte sit legetøj. Der gled en stråle af fornuft over hendes ansigt, mens hun lod hænderne synke ned i skødet og så over på Zilo, som om hun havde en slags forestilling om, hvad der foregik indenfor hans tavse og bøjede pande. Det udtryk af deltagelse og inderlighed, som imidlertid lyste ud af de spørgende øjne, lod den evneløse moder ane, at kærlighedens rigeste sprog mere er et blik end et ord, og det kunne hun heller ikke lide.

En dag skrev Charlotte i al stilhed et lille brev og lod det lige så hemmeligt bringe på posthuset. Der blev pålagt pigen den strengeste tavshed. Zilo måtte ikke vide noget herom. Han var heldigvis ude og gav undervisning. Da han kom hjem om middagen, var hun selv den første, som røbede hemmeligheden for ham. Hun havde bestandig kun luner og indfald, ingen vilje.

"Jeg har skrevet til mama," sagde hun, "et langt og rørende brev, hun kommer her i morgen."

"Hun kommer ikke," svarede han og rystede på hovedet.

"Hun kommer! Jeg har sagt, jeg var syg, sengeliggende, at jeg lå for døden. Jeg er virkelig langt svagere, end du tror," tilføjede hun smilende, "det kan mama ikke modstå, jeg kender hende. Hun kommer ganske vist."

Og generalinden kom. Hun havde fået datterens brev om aftenen, næste morgen tidlig holdt hendes vogn uden for Zilos dør. Den gamle dame steg langsomt ud og støttede sig til

kuskens skulder. Hendes hår var næsten blevet hvidt, hun var ældet meget siden den første aften, da Becker skulle spille "Das Donauweibchen".

Hun havde også lidt meget i denne mellemtid, folk i byen kunne så vanskeligt glemme det skete. Tidligere bekendte syntes at undvige hende, eller de blev tavse i hendes nærværelse, Charlottes veninder hviskede i krogene, ungdommen er så skånsom, så hensynsfuld! – Selv i deres beklagelser troede hun at spore en skjult bebrejdelse. Hun var for længst blevet enig med sig selv om, at hun kun led som et uskyldigt offer for andres fejl, og dog var det ikke så meget brøden, som dommen over den, ikke det fordømmelige i handlingen, men skandalen, hun bebrejdede Zilo og Charlotte. Så afhængig er undertiden pligt og moral af Verdens mening.

Zilo hørte vognen komme og modtog generalinden i døren. Den gamle dame trådte ham stiv og bydende i møde, moderens krænkede majestæt i hver en mine.

"Jeg kommer ikke for at tilgive Dem," sagde hun uden at tage imod hans hånd. – "Nej! Jeg beder Dem, afbryd mig ikke, tillad mig med få ord at sige Dem min mening. Jeg vil aldrig kunne glemme den sorg, De har bragt over min familie."

"Jeg ved det nok," svarede han. "Hvis jeg havde turdet håbe på Deres Nådes tilgivelse, ville jeg vist for længe siden være kommet for at hente den."

Hun ventede sig uden tvivl et andet svar, han stod alt for rolig og værdig overfor hende, ingen ydmyg eller bønfaldende mine. Hun trak på skulderen og mumlede:

"Fraser! – Hvor er min datter, behag at føre mig til hende."

"Ja, ja!" fortsatte han og foldede sine hænder og tilføjede med en dæmpet røst, der rørte moderen: "Det er om hende, alt drejer sig. Hun er syg, meget syg, lægen tvivler. Vær lidt mild og skånsom derinde."

"Jeg ved, hvad jeg har at gøre. Hvor er mit ulykkelige barn?"

Han åbnede døren til det næste værelse og lod generalinden træde ind.

Charlotte var så vis i sin sag, og alt var forberedt til moderens komme. Hun havde ladet pigen sætte hendes hår, fylde sygeværelsets bord og vinduer med friske blomster, selv den lille teone var lært til at sige "bedste", og stod stillet op henne ved sengen med lyserøde sløjfer på den hvide, nedringede kniplingskjole. Det hele lignede alt andet end et sygeværelse.

Generalinden standsede inden for døren, fordi enhver genstand i dette halvmørke lå som i tåge. Da hun fik øje på Charlotte, ilede hun hen til sengen og brast i gråd.

"Mit arme, ulykkelige barn!" udbrød hun hulkende, "således mødes vi igen!"

"Ja, således mødes vi!" svarede Charlotte med en røst, der ikke røbede synderligt af gensynets lykke. "kan du virkelig kende mig? Er det ikke forfærdeligt, således som jeg er kommet til at se ud?"

teone fremstammede sit "Bedste! Bedste!", blev omfavnet og vrikkede hen og hamrede på døren for at komme ud i lyset, ud til Isak. Zilo var fulgt med ind, han blev stående lidt til overs henne ved vinduet.

"Lad os være alene," sagde Charlotte til ham, idet hun lagde sin magre hånd over brystet for at trænge et anfald af hoste

tilbage. "Jeg har noget at tale med mama om, som kun hun alene må høre. – Gå dog, når jeg beder dig derom."

Han gik.

"At jeg skulle opleve den dag, at se dig således," hviskede generalinden og lod sine øjne glide omkring på de malede kalkvægge og små sirtseskappegardiner over vinduet. "Herren har prøvet mig hårdt, jeg holder det ikke ud, Charlotte."

"Jeg ikke heller, derfor dør jeg."

"Det rædsomme uhyre, han er skyld i alt!"

"Hvem taler du om?" spurgte hun koldt og skærende og satte sig over ende i sengen. "Zilo er den ædleste, den modigste sjæl, jeg nogen sinde har kendt, du gør dig ingen forestilling om, hvor ubetydelige vi to er mod ham. – Ak nej, mama! Det er ikke Zilo, men Jer, der har bragt det så vidt med mig."

"Hvad mener du, ulyksalige barn?"

"Det er fra dig, din opdragelse, fra hjemmets lærdomme ulykken kommer, vis engang mod til at se på sagen med åbne øjne. Husk, hvor I forkælede mig og gav efter mine luner. Hvor er den frivole roman, du ikke tillod mig at læse, hvilke samtaler lyttede jeg ikke til ved bordet mellem dig og fader og tante Valborg, tilsyneladende så uskyldige, aldrig noget stødende udtryk kun ledsaget af en forblommet hentydning, et forklarende blik eller et tvetydigt smil, der vakte en rasende lyst til at trænge ind i de mysterier, i søgte at skjule. Hvad lærte I mig hjemme? For selskabslivet alt, for lykken og moralen intet. – Slå dine øjne ned, når man roser dig, bekend med din mund, hvad du fornægter i dit hjerte. Hold dig rank. Charlotte, stil dig hen foran pillespejlet der og lad mig se, hvorledes du kommer ind, hvorledes du bruger viften, hvorledes du hilser, hvorledes

du rækker en blomst. – Om igen. – Det var nydeligt! – Du blottede min hals og mine arme, fordi de var hvide og slanke, min kjole blev for kort for at vise en lille og elegant fod. – Ja, søde mama! Du ryster på dit hoved, hvor dit hår dog er blevet hvidt, kom, jeg vil kysse det, bøj dig ned over min hovedpude."

"Men du må jo have læst alt dette i en eller anden tosset bog," påstod generalinden, "eller det er måske hans lærdomme derinde?"

"Ak nej, det var Jeres lærdomme. Mindet om dem, klagen og bebrejdelsen påtrænger sig mig nu, mens jeg ligger her uden at kunne sove. Jeg har ikke lukket et øje i de sidste fjorten nætter, jeg kan gerne sige tre uger, du ved, jeg overdriver aldrig. Jeg hører uret slå, vægteren råbe, hanerne gale omkring i gårdene, musene gnave indenfor panelet. Så træder disse ubudne gæster og blege spøgelser ind i stuen til mig, de sætter sig omkring sengen, de summer om mit hovedgærde, de piner mig, jeg kan ikke forjage dem."

"Ti dog, ti, mit elskede barn! Jeg tåler ikke at høre dig tale således, jeg er nær ved at besvime."

"Du græder, stakkels mama! Men mit skriftemål er jo ikke nogen bebrejdelse mod dig, du ville det godt og vidste ikke bedre. – Du har bestandig været dame, komplet dame, hos dig beroede alt på formen, hvad der lå udenfor den, bekymrede du dig ikke det ringeste om, det blev tante Valborgs sag, *hun dannede min sjæl*."

"Den kære, ejegode tante!" sukkede generalinden og hævede de våde øjne i vejret, som om hun ventede at finde hende oppe under loftet. "Hvor hun holdt af."

"Ja vist," svarede Charlotte spottende, "og hvilke vidnesbyrd gav hun mig ikke om denne kærlighed! – Hun kedede sig i sit ensomme hjem, den stakkels ugifte tante! Delte sin tid mellem lejebibliotekets romaner og den lille, fede mops, der snerrede og gøede ad alle. Jeg adspredte hende, ikke fordi jeg bragte noget nyt indhold i hendes tilværelse, jeg var blot bestandig en opmærksom tilhører, det savnede hun. Hun havde, som I ved, tilbragt sin ungdom ved Christian den Syvendes glade hof, erindringen herom var nu den eneste livskilde, hvorfra hendes alderdom tog næring. Når så det blev aften, og gardinerne var rullet ned, sad hun og fortalte mig om hofballerne, om den evnesvage konge og hans unge, livslystne dronning, derimellem blandede hun behændigt små skildringer af sine egne tilbedere, og det tiltalte mig mest. Den ene morsomme hændelse, det ene pikante eventyr fulgte efter det andet, hun havde en levende indbildningskraft, den kære! Gjorde altid sig selv til heltinden i sine skildringer. På dette hofbal var et håndtryk blevet vekslet, under den kanetur en erklæring, i det busket havde hun været genstand for en glødende tilbedelse, der kom et lille anonymt brev, en blomst eller en serenade, som kun var en ny form for tilbedelse. Det sømmelige og hensynsfulde blev også her iagttaget, men der var en glød, festlig afveksling, en pirrende duft over alt dette, som bragte hende til at smile og mig til at sitre."

"Tante Valborg var undertiden ikke fri for at overdrive lidt," bemærkede generalinden.

"Nok muligt, men jeg troede på det, hun fortalte, jeg sad på hug i sofaen, lyttende, foroverbøjet. Min sjæl afspejlede sig i mine øjne, hele mit udtryk må have været en stiltiende

indrømmelse af den begærlighed, jeg følte efter at høre videre, og tillige en spore for hende at komme frem med nye billeder, der bestandig blev mere levende og trådte klarere frem fra den ubestemte tåge, hvori hun fra først af havde holdt dem. Dengang forstod man at leve, sagde hun smilende, kneb mig i kinden og blev ved. Hun havde selv været så mange øjnes lyst, så mange brændende længslers genstand og viste nu den vej, der førte til de fornemme damers triumf, lærte mig de våben at kende, som gjorde dem uimodståelige – og hvormed de vandt deres sejre. Hun gentog atter og atter, som moralen af alt, at det kun gjaldt om at lokke og friste, beruse og afslå, vække ønsker og bønner uden at lytte til dem, attrå uden at tilfredsstille den, engel eller djævel, det kom ud på et, alt beroede kun på sejren i en kamp, hvor uhyret, manden, på engang er frister, forfører og dommer."

"Det er jo forfærdeligt," stønnede moderen.

"Forfærdeligt! Ja vist, men tag dig det ikke nær, mama, hvad jeg her fortæller, er vist mangfoldige kvinders historie. – Du tvivler da om alt, kære tante, sagde jeg en aften, du tror slet ikke på noget, heller ikke på bønnen, beder du aldrig? – Jo, mit fadervor, svarede hun smilende, det holder jeg strengt på, jeg betragter det som en høflighed at hilse på herren i huset. – Jeg troede, hvad hun sagde, fordi jeg ikke selv besad nogen sædelig bevidsted. Samfundets love var desuden så ofte blevet gjort latterlige hjemme af papa, som mente at finde en undskyldning for sig selv derved. Måske følte jeg dog undertiden, at jeg stod foran en afgrund, jeg ved det ikke vist, men jeg lod mig beruse af blomsterne på randen, jeg vovede ikke at se ned i dybet. Jeg indprentede mig hendes lærdomme. Når jeg kom hjem, kunne

jeg ligge timevis og gruble og drømme om det, jeg havde hørt, jeg gjorde sammenligninger mellem disse berusende og glødende billeder og min egen ensformige og tomme tilværelse og fandt den dobbelt utålelig."

"Det er jo barnestreger, tåbelighed alt sammen."

"Ja vist, men min hjerne brændte, og mit hjerte var opfyldt af disse tilbøjeligheder, jeg tænkte ikke på andet. Dengang levede man, hørte jeg hende gentage med et smil, der tillod de dristigste fortolkninger, og som sagde langt mere end ordene. Det var altså at leve, tænkte jeg og befolkede min egen drømmeverden med ofrene fra tantes ungdom, jeg valgte blot en anden heltinde. Jeg længtes efter at høre hende fortælle igen, efter aftenen og den dæmpede lampe, der skjulte min stemning og mine glødende kinder, mens jeg lænede mig tilbage i sofaen, åndeløs og stille som en fangen fugl, og lyttede til det nye, der strømmede mig i møde som lyset, nej varmen."

Hun tav lidt og drog vejret, hendes kinder brændte, hun smilede og begyndte atter:

"Den søndag, jeg skulle konfirmeres, stod jeg foran påklædningsspejlet og mønstrede min pynt. Hele huset var i oprør, papa råbte på tjeneren efter barbervand, du sad og jamrede inde i dit sovekammer, fordi syjomfruen endnu ikke var kommet med din nye kjole. – Fra nu af er jeg altså dame, sagde jeg og nejede for mig selv. Alt beror på at blive foretrukket, misundt, tilbedt, at vække ønsker uden håb, at pine sine ofre uden at røres over det. Det er jo at leve. Er jeg måske ikke udrustet til kampen? Hvem har mere fyrige og strålende øjne, er min fod ikke smal og elegant, mine hænder hvide og bløde, hvem bærer i dag en smukkere dragt end min? Og så

skjuler den dog langt flere skønheder, end den viser. – Hvorfor skulle jeg ikke også kunne leve? Med denne livsteori kørte jeg op til kirken, kusk og tjener på bukken, blinker på hestene. Jeg lagde mærke til, hvorledes folk stimlede sammen ved indgangen, og at vognen overstænkede dem, misundelse i alles miner. Seks måneder senere skød Frands sig udenfor mine vinduer. Du græd over den opsigt, sagen gjorde. Tante Valborg smilede, sluttede mig i sine arme og hviskede: Hun har talent, den lille! Siden efter gik det som det måtte gå, giften var trængt ind i alle mine årer, jeg havde taget arv efter tante. Jeg kedede mig ved mine pligter, de stemte så lidt med hendes billeder. Jeg så i hjemmet kun en uendelig række af dage, uden afveksling, kolde og døde, mens det bruste og sydede i mig, jeg såede mit korn alle vegne, også på klipper, jeg var ung og regnede det ikke så nøje. Jeg havde aldrig hvilet i en mands arme, da jeg lærte mennesket derude at kende, men var fortabt allerede dengang, mit legeme var kysk og mine læber friske og uberørte, dybere inde, i min sjæl, skulle pletterne søges. Han kom og talte til mig om kærlighed som en følelse, der hæver og lutrer og forædler, jeg forstod den kun som en kaprice. Jeg skulle være hans ideal, hans muse, en levende begejstrings kilde, ak! Han anede ikke, hvor langt han behøvede at stige ned for at finde den sande Charlotte."

"Jeg vil ikke høre dig tale således," hviskede generalinden heftig og kastede et blik hen imod døren, "det er jo oprørende."

"Ja vist, det er meget sørgeligt at skulle tilstå det, men jeg når ikke til hans skulder, mama, hvor stor jeg end gør mig. Du får finde dig i det. Han ville hjælpe mig, lede mig, føre mig ud på det store verdenshav og dele solskin og storm med mig. Da det

kom til stykket, var jeg bange for søen og brød mig ikke om at drage længere bort, end at jeg bestandig kunne øjne strandbredden og smutte i land igen. Jeg har kun haft sans for glæden, nydelsen, for at tage imod uden at give tilbage, men ikke været klog nok for ulykken, derfor ligger jeg nu her, falmet, vissen, med døden på læberne."

"Vist ikke, du vil blive rask igen, det er umuligt andet. Du har en lang fremtid for dig."

Hun smilede sørgmodigt.

"Du vender dine øjne bort og tror ikke selv, hvad du siger. At holde op med at leve er heller ikke så svært, når hånden ryster og årene sløver, men det at dø tomme for tomme, i sin tro, i sit hjerte, at se alle illusioner briste, at føle, at man har levet forgæves, for intet, deri ligger det forfærdelige. – Og nu skal du ikke græde over mig, tør dine øjne, bær over med Zilo og ræk ham din hånd, når du ser ham igen, tro mig på mit ord, du har mere at takke ham for, end du formoder. Det er hans lys, der har skinnet for mig, hans mageløse overbærelse, der gjort det muligt at holde ud med mig så længe. Det er hans lærdomme, hans ord og tanker, jeg her ligger og glimrer med. Mens han talte, blev det altid lysere om mig. Du ved ikke, hvor inderligt og brændende jeg kunne ligge og bede om natten, jeg, som aldrig før havde foldet mine hænder, bede, bede om jeg måtte blive en anden og bedre. – Når næste morgen kom, var det borte, forsæt og overlæg, jeg var den samme. Og hvad er det så egentlig, du bilder dig ind at kunne bebrejde os, fordi han flygtede med mig, eller fordi jeg trængte til en bedrift og løb bort med ham? Det er ikke sagen selv, du har imod, men kun den folkesnak, vi gav anledning til. – Baronesse Saldern og en skuespiller, en gøgler!

Det lød for plebejisk. Havde hans navn blot været Frederik og mit Ane Reventlow, ville dit aristokratiske hovmod have følt sig i høj grad smigret over det, der skete, og du havde strakt hænderne velsignende ud efter os. – Nu taler vi ikke mere om det. Det jeg betror dig i dag, skal også kun være et forsvar for mig selv og for at erindre dig om, min egen, søde mama, at når forældrenes adfærd ikke indeholder et eksempel for barnet, bliver det undertiden til undskyldning for det."

Således fortsatte hun med at spotte og klage og råbe op mod lyset fra den afgrund, hvori hun befandt sig. Hun overdrev, som altid før, anså sig bestandig for martyr og kastede skyld og ansvarlighed på de andre. Hun troede selv på det, hun sagde. Det går med vore sorger som med kærligheden: De overdrevne skildringer af den skuffer lige så meget taleren som tilhøreren.

En time senere var alt forandret omkring sygesengen. Generalinden sad og gyngede den lille teone på sit skød, hun havde sluttet fred med Zilo og rakt ham hånden, som Charlotte ønskede, hendes ansigt bar præg af en fuldstændig ro, og et hvert synligt spor af sindsbevægelsen efter det modtagne skriftemål var forsvundet.

"Det er dog mærkværdigt," sagde hun, da Zilo om eftermiddagen havde forladt dem. "Jeg kan ikke frigøre mig for det indtryk af fornem overlegenhed, som din gemal vedbliver at øve på mig. Hele hans adfærd for, da han modtog min tilgivelse, den måde, han hilste på, da jeg kom – i alt bevarer han sin persons værdighed og viser, at han må have tilbragt sin tid i godt selskab. – Hvem stammer han fra, hvad slags menneske er han egentlig?"

"Ja, ved jeg det?" svarede Charlotte, "jeg lever her i mit hjem blandt lutter fremmede, alt er hemmelighedsfuldt. Selv denne Isak, som går os til hånde, og som Zilo ikke synes at kunne undvære, er mig en ukendt person. Først var han købmand, så pakhusforvalter, i fjor gik der rygte om, at han stammede fra skøjerne, taterne, hvad vil det sige? – Zilo har været skuespiller, det ved vi begge, men det er også alt. Fortæl mig lidt om din familie, bad jeg ham engang, jeg må dog vide, hvor du kommer fra. – Vær uden frygt, mit barn, svarede han, jeg kommer fra godt folk. – Hvem var din fader? spurgte jeg videre. – Min fader satte mig i huset hos en urmager i Genf, der tilbragte jeg flere år og lærte imidlertid fransk og tysk lige godt. Så brød han af og talte om noget andet. Var det ikke hensynsfuldt? Han tror mig ikke i stand til at bevare en hemmelighed. – En aften gik jeg ud og kom ubemærket tilbage. Jeg åbnede forsigtigt døren og listede mig ind. Kan du tænke dig, hvad jeg så? Zilo sad og vuggede barnet, en safiansmappe lå foran ham på bordet, ud af denne drog han et stort, sammenlagt papir, gult af ælde og med nogle vældige kapsler til voksaftryk af segl, som dem, der hænger under papas friherrediplom. Han anede ikke, jeg var ham så nær, hans øjne strålede, mens han bøjede sig over det åbne papir og trykkede det til sine læber, som om det kunne have været et kærlighedsbrev. Men hvad er det dog, du tager dig for? spurgte jeg og fo'r hen til ham. Hans bryn drog sig sammen, jeg har hverken før eller senere set et lignende udtryk af harme, mens han langsomt og koldsindigt gemte brevet og låsede mappen."

"Og du lod det ske og bad ikke om forklaring?"

"Jeg holder ikke af, at man udspionerer mig," sagde han skarpt og blev derefter igen den gamle, blid og sagtmodig som før. – "Fortæl mig dog, hvor den mappe kommer fra, og hvad du skjuler så omhyggeligt i den. – Det er minder fra en fortid, som ikke kan have den ringeste interesse for dig. – Men papiret. Papiret, som jeg tydeligt så, du kyssede. Så kom det fornemme og overlegne smil, du nylig talte om, igen. – Papiret, min bedste! er fra den Genfer urmager, det er mit svendebrev."

"Og det troede du?"

"På ingen måde, jeg fik blot ikke mere at vide. Men nu har vi beskæftiget os så meget med mine hændelser, at du vist er blevet hjertelig ked af dem. Fortæl mig lidt om dig selv, om din afgud, min kære broder Tonny. Hvordan går det den smukke kyrasser?"

"Miserabelt, mit barn, aldeles miserabelt! Det er næsten ikke til at fortælle. Først kom han i bundløs gæld, skrev veksler og skyldbreve og gjorde smårejser hjem til mig hver ottende dag for at skaffe penge til veje. Til sidst fulgte kreditorerne med ham og forlod ikke huset, før jeg havde tilfredsstillet dem. Han satte mig i den pinligste forlegenhed, dagen gik hen med at finde på råd, med at sælge og pantsætte mine juveler, det ældgamle sølvtøj. – Aron Hartvig og Salomon Leiser har stiftet bekendtskab med det alt sammen."

"Min egen, stakkels moder, du har glæde af dine børn!"

"Alt dette var endda kun begyndelsen, siden – nej, jeg kan ikke fortælle videre," hviskede hun grædende, "det er alt for skrækkeligt."

"Jo vist! Bliv ved, bliv ved!"

Generalinden kastede et spejdende blik hen mod døren for at overbevise sig om, at den var lukket, derefter bøjede hun sig ned mod Charlottes hovedgærde og fortsatte:

"En aften opstod der en rasende strid i Lichtenbergs gård, hvor officererne havde deres klub, det endte med, at din broder blev kastet ud af palæet, efter at han havde slået en af sine kammerater en flaske i hovedet."

"Det er jo afskyeligt! Hvad var årsag til denne rå strid? Tonny er jo ellers kendt som en prægtig kammerat og så let at komme til rette med."

"De beskyldte ham for at have spillet falsk, og de beviste det desværre. Der havde længe været mistanke mod ham. Den aften, jeg nævnede, blev han bevogtet fra flere sider og grebet med falske kort i hånden. Han forlangte straks sin afsked fra regimentet, skønt chefen gjorde alt for at neddysse sagen. Du forstår mig vel? De ville ikke tjene sammen med ham," hviskede moderen, idet hendes stemme kvaltes af gråd. "Nu har jeg fået ham anbragt ovre hos forvalteren på Hindsgavl, for at han kan lære landvæsenet, han har jo kun tilbage at skjule sig og forsvinde. – Er jeg ikke en lykkelig moder?"

Hun bøjede sit hoved over mod datterens, begge græd, og det varede en stund, før de talte igen.

6. Isak køber fåreuld

En måned efter døde Charlotte, roligt og blidt, plejet af generalinden og Zilo til det sidste. Den syge havde i nogle uger befundet sig bedre, lægen gav håb, selv talte hun allerede om at forlade sengen. Imidlertid ville hun bestandig have teone hos sig. Hun havde på en gang fattet en heftig tilbøjelighed for barnet, kaldte det tilbage, når det løb ud til Isak, fortalte historier og så sig glad i det sorgløse smil og de store, mørke øjne. Det var bestandig sig selv, hun genfandt i enhver skønhed.

En morgen, Zilo kom ind, lå hun livløs udstrakt i sengen. Da han bøjede sig over hende, forekom det ham, at de brustne øjne endnu var våde. Hun døde i tårer som hun havde levet i skuffelser.

Generalinden tilbragte nogle uger i sørgehuset med at minde Zilo om alle den tabte engels elskværdigheder og det uerstattelige tab, han havde lidt. Hun gjorde også nogle svage forsøg på at få den lille teone hjem med sig. Da det ikke ville lykkes, rejste hun bort med det frygtelige forsæt aldrig mere at vende tilbage til den utaknemmelige.

I efteråret forlod Zilo det hus, der indesluttede så mange forskellige minder for ham. Hans følelser var som dyrets, der, efter længe at være blevet forfulgt og jaget, pludselig slipper fri til hvile og frelse. I denne stemning flygtede han til kontrollør Pagh. Han havde tidligere været Helenes lærer og underviste endnu i Dybergs hus. Der traf han Pagh og sluttede sig til ham. De besad egenskaber, disse to mænd, som gensidigt lod dem sætte pris på hinanden. Efter bryllupsaftenens ulykkelige

hændelser havde Zilo jævnligt besøgt dem, han fandt den tidligere glade og livsfriske Helene forvandlet til en skygge, hendes plads var den mørkeste i stuen; det blik, hun kastede omkring sig, dvælede sjældent på nogen bestemt genstand, og i alt, hvad hun foretog sig, syntes tanken sjældent at være til stede ved arbejdet.

Mod sin mand var hun blid og forekommende, hun hørte på, hvad han sagde, og fulgte hans skikkelse med et udtryk af uendelig sørgmodighed, men der blev ved at være noget fremmed, noget sky og usikkert mellem dem, som alt sammen vidnede om, at det skete og dets minder endnu blødte i hendes hjerte.

Pagh røbede aldrig nogen beklagelse for hende, men hvad han led lod sig ikke skjule, og han fik hyppigt beviser på den afgrund, der var hulet ud mellem dem. Når han et øjeblik blev rørt over hendes bløde røst, hvis sørgmodige og tungsindige klage syntes at bede om forladelse for hendes svaghed, og han da nærmede sig med større heftighed end ellers, kunne han pludselig gribe hende i et udtryk af frygt og ængstelse, et af disse blikke, der som lynstrålen i et nu oplyser en hel egn omkring os. Det var nok til at få ham tilbage og til at standse ordet på hans tunge.

"Du må ikke forlade os," hviskede han en aften til Zilo, "tag dit barn med og flyt så ind og bo hos mig, dersom du vil, dersom du kan – din nærværelse er en velsignelse her. Du er den eneste fremmede, hvis selskab hun tåler, hun taler om dig, når du er borte, og længes efter din lille pige. Du ved ikke, hvor vi begge lider. Hun er blid, hun er tavs, men der går alligevel ingen dag hen, hvori jeg ikke indgyder hende frygt, og hvori ikke noget af

den første nats rædsel vender tilbage og fylder hendes sjæl. Hun kæmper imod det, det stakkels barn! Jeg ser det nok, hun bøjes og fortvivler, fordi det er tilfældet, men vil det nogen sinde blive anderledes? – Og jeg holder af hende, du, langt dybere og inderligere end før, måske følelsen af den ulykke, jeg bragte over hende, har sin del deri. – Gud ved, hvorledes dog alt dette skal ende."

"Hvorfor hvisker I, hvorfor følger I mig sådan med øjnene?" spurgte hun med et undseligt smil. "I tror mig syg, men jeg forsikrer, jeg fattes intet, det er kun undertiden her i mit hoved, som om jeg bar på en tung blyvægt, der skulle knuge mig til jorden: så bliver det pludseligt mørkt omkring mig, mine tanker forvirres og adlyder mig ikke mere. Du er så uendelig god, min egen Casper! Bær blot lidt over med mig, det skal nok blive bedre."

Tårerne løb ned over mandens kinder under disse ytringer. Zilo forstod hans håndtryk og flyttede ind i det sørgelige hjem med den lille teone.

En aften åbnede han klaveret og så over på hende. Hendes første bevægelse var et tegn til flugt, musik hos dem! – men Pagh lagde sin hånd på hendes skulder.

Zilo spillede og valgte de melodier, han kunne huske, hun holdt mest af, og som de havde spillet sammen. Helene brast i gråd, da hun hørte de første toner. Det lod til, at musikken pinte hende. Efterhånden blev hans spil inderligere, og da han lidt efter sang med det bløde og deltagende udtryk af dyb og sand følelse, han forstod at lægge i sin stemme, og som havde gjort ham uimodståelig for enhver, der før hørte den, da var det som hans toner manede et forsvundet land tilbage for denne

unge, sørgende sjæl, et ekko fra ungdommens sorgløse dage, hjemmets dage, længe før der var lidelser til. Håbet, troen, lykken kom igen med hans toner.

Hun sad og lyttede, tavs og foroverbøjet, med hænderne foldede i skødet, hun rakte lidt efter frygtsomt og nølende den ene af de hvide hænder op mod Pagh og drog den ikke tilbage igen, som hun plejede, da han vovede at trykke den. Der udbredte sig et lys over hendes ansigt, genskinnet af en flamme.

Zilo lagde mærke til alt. Idet han rejste sig fra klaveret, lå Helene og græd, med hovedet støttet mod Paghs skulder, kunstneren havde vundet, men han havde heller aldrig sunget som i aften.

Isak var endnu bestandig handelsmand og gjorde store forretninger, som det hedder i kræmmersproget. Butikshandelen havde han engang for alle opgivet, det var en virksomhed, der ikke stod i tilstrækkeligt forhold til hans evner. Nu så man ham jage omkring fra landsby til landsby i en lille, tohjulet vogn, drive landbrug og opkøbe korn, hør eller fåreuld, eftersom priserne var.

Ved samme lejlighed lod han sig det være magtpåliggende, på det bedste at anbefale de handelshuse, i hvis navn han gjorde forretninger. Undertiden nedlod han sig også til at købe lam og kreaturer for slagterne inde i byen, men det holdt han dog mindre af, og fåreulden var især den vare, han foretrak, naturligvis fordi den gav størst fortjeneste.

En morgen kom han ind til Zilo med et usædvanlig alvorligt, næsten højtideligt ansigt, som vidnede om, at der måtte være noget vigtigt på færde.

"Jeg skal tale med Dem i enrum," sagde han og så efter, at begge døre var forsvarligt lukkede. – Han stod lidt og ledte efter ord. Først kom de frem, langsomt og besværligt som en kilde, der søger sit udløb gennem sandet, siden mægtige og brusende som en vældig flod, der spotter alle grænser.

"Jeg har begået en stor synd mod Dem og får ingen fred, før jeg har skriftet: Jeg kan ikke holde ud at bære den længere."

Han fortalte nu Zilo hele historien med det døde barn, og hvorledes han på tilbagevejen havde anset det for rigtigst at stjæle et andet for at bringe en levende hjem i den dødes sted.

"Ja! Jeg ser nok, hvor nær det går Dem, det jeg er fortæller. Jeg læser sorg og bedrøvelse i hver en mine. Slå mig, forband mig, jag mig bort fra Deres øjne, det er det værste, der kan hændes mig, men tænk også lidt på, hvad andet der vel var at gøre. – De ventede, fruen ventede og talte timerne, til jeg kom hjem, hun levede jo ikke for andet i de dage. Skulle jeg bringe Dem den dødes klæder og sige, det er alt, hvad I får af hende, resten ligger i jorden? Det ville jo være det samme som at give hende døden."

Zilo stod som forstenet under alle de heftige og modstridende følelser, der gennemstrømmede ham, mens Isak fortalte.

"Hvorfor har du tøvet så længe med at betro mig dette," hviskede han endelig, hæst og skælvende.

"Hun måtte først dø i fred, hende, for hvem jeg begik min synd. De havde også sorg nok at bære på og kunne desuden let være kommet til at røbe Dem, hvis jeg havde sagt noget. Det skulle min sjæl og salighed heller aldrig være faldet mig ind at gå til bekendelse nu," fortsatte han med en mine, som om han

gjorde sig selv undskyldning for sin ærlighed, "hvor meget det så pinte og nagede mig, hvis ikke den satans bondemand, barnet var i pleje hos, satte mig kniven på struben. Jeg har truffet ham to gange i færd med at banke på Deres dør. I morgen risikerer jeg at konen melder sig på en tid, jeg ikke er til stede, så springer bomben om ørene på mig."

"Kan du genkende stedet, hvor du tog det fremmede barn?"

Isak så op og smilede, han troede nu at være over det værste og havde allerede vundet en fuldstændig sindsro tilbage.

"Jeg er skøjer," sagde han, "vi kender altid det sted, vi en gang har gået."

"Så gør dig færdig, vi rejser derhen til middag – om en time – forstår du?"

"Ja, jeg er altid færdig, hr. Zilo, men hvad har De i sinde?"

"At gøre min pligt. Bestil vognen og lad mig være alene."

Isak gik ikke.

"De vil høre Dem for efter barnets forældre, give det tilbage igen. Betænk Dem, hr. Zilo, og lad det hellere være. De kommer til at fortryde det siden. De kan ikke undvære den lille pige, hun er allerede blevet en part af Dem. Jeg har ligget og tænkt på det hver nat, siden jeg bestemte mig til at plapre ud med sandheden. Fader eller ikke fader, hvad vil den snak sige? Holder man måske af et barn, fordi man har gjort det kunststykke at sætte det ind i verden, eller fordi man mærker, det har egenskaber, som duer noget, gode og kønne egenskaber, der lader ungen gro fast til ens hjerte?"

"Gå din vej, skaf mig vognen og vær færdig til at tage afsted om en time."

Denne gang var Isak nødt til at gå. Han kendte det udtryk i Zilos ansigt, som ikke tillod nogen modsigelse.

Ude på gaden standsede han og så op til vinduet. Det var taterens sande ansigt, som her kom frem, spejdende, listigt og forslagent i hver en mine.

"Jeg går nok," sagde han til sig selv, "og vi rejser også, men fanden skal tage mig, hvis vi finder fader eller moder til det barn. Du bliver ikke af med pigen, det skal jeg være dig mand for."

Under denne forsikring ilede han ned ad gaden og bestilte vognen.

Om eftermiddagen nåede de krostedet. Zilo havde været noget tavs undervejs, og Isak fandt det rådeligst ikke at tale mere til ham end højst nødvendigt. Han troede endnu ikke ret på freden.

Vognen blev sat ind, og de to mænd gik derefter over mod skoven.

Alt omkring der var endnu som den dag, han lå skjult bag busken og lyttede til den uimodståelige dragonkorporal. De hemmelighedsfulde lysthuse havde blot mistet noget af deres skygge, træernes løv faldt mere i det gullige, og blomsterne hang lidt matte og medtagne i deres stilke, som trætte baldamer, efter at have duftet, strålet, blændet og danset alle turene til ende. Hætteternen fløj endnu nede over åen og søgte efter sin lille fisk, eller det var måske en anden af familien, den i dag havde fået kig på. Insekterne summede i sollyset, myren listede om efter regnorm, spurven åd myren, og høgen åd spurven. – Ret betænkt, er det en uhyre kirkegård, vi daglig spadserer hen over, alt omkring os er drab og mord og

tilintetgørelse. Naturen kræver det, nødvendigheden fordrer det. Moses gjorde sig vist ingen forestilling om, hvor umuligt det næsten er med så mange slette eksempler for øjet, at holde sig hans formaning mod drab efterrettelig.

Da Isak viste Zilo stedet, hvor han havde ligget i skjul, kom en gammel kone med en tværsæk over ryggen gående hen ad skovstien. Ved at høre de to mænd tale trådte hun om bag en busk og undgik at blive bemærket af dem.

"Nu skal vi i gang med værten," sagde Isak, da Zilo havde set, hvad han ville, "den mand ved besked om alt og snakker for et godt ord. Vi vil dog gå lidt varsomt til værks derinde, og hvis De tillader det, giver jeg mig i lag med ham, så skal han komme til at fortælle alt hvad der er hændt, uden selv at mærke til det."

Zilo gav sit bifald, og de fulgtes tilbage til krostedet.

Isak gik og fløjtede, mens han slentrede afsted med hænderne på ryggen, han var allerede inde i sin rolle. Nede på vejen standsede han et øjeblik, bøjede sig over mod Zilo og hviskede:

"Her, foran den hvide sten, stod gangkurven, hvor fra jeg tog barnet, i grøften ligger resterne af den endnu."

Den gamle kone bøjede sig fremad og stirrede hen efter dem. Det, hun hørte Isak sige, lod til at interessere hende i høj grad, hendes smil og de stirrende, grålige øjne beviste det. Efter at hun havde set dem gå ind i kroen, drog hun en lang uldstrømpe op af tværsækken, satte sig ind i et af de tomme lysthuse og begyndte at strikke med stor iver, hvilket dog ikke hindrede hende i at holde et vågent øje med enhver, der gik ind og ud fra krostedet.

"Gudsfred og goddag, kræmmer Isak!" sagde værten, idet han åbnede døren til gæstesalen for de to fremmede. "Vær så god og sæt sig ned. Hvor kommer han fra i dag?"

"Øster fra, Nis Lysholdt! øster fra. Jeg har været ovre på Fyn for at få fat på noget humle, men det bliver nok skralt med humlen i år, hun giver ingenting af sig."

"Ja, det træffer," svarede værten og vendte sig mod Zilo. "Med forlov! Hvor er den mand fra?"

"Han rejser med mig," sagde Isak, "og snakker helst tysk. – Nej, så tog jeg herned til Jer i dag, Nis Lysholdt, for at høre, om I ikke havde set noget til min regnskabsbog?"

"Hvad var det for en regnskabsbog?"

"En, jeg skriver op i. Den blev henne for mig, sidst jeg var her. Og jeg havde den dog i lommen, da vi sluttede om det parti uld, I skal levere til Mortensdag."

"Har Isak nu også forloret noget? – Jeg ved ingen bog af, det er da vist nok, men jeg tror, alverden går og mister deres sager i mit hus."

"Så er det sgu et slemt hus. Hvem andre har da forloret noget her?"

"Dem, der ikke gav agt på det, de havde at passe," svarede værten undvigende.

"Ja, det må de om. Så slår vi en streg over den sag. Har I ikke set noget til den, har vel en anden fundet den. Synderlig nytte vil han dog ikke få af den. Nu skal vi snakke lidt om, hvad I vil give os til middagsmad. Har Nis Lysholdt en frisk ål eller en af Jeres rare små ørreder nede fra åen?"

"Den kan bekommes, Isak Kræmmer, den kan bekommes," svarede værten og råbte ud i køkkenet. Manden lod ikke til at

være rigtig meddelsom i dag, Zilo stod og trommede utålmodigt på vinduesruden, og Isak sad og spekulerede på, hvordan han skulle bringe samtalen i den retning, han ønskede.

"Vi stod og så ned på åen her udenfor. Det er en svær mængde vand, den fører med sig. Jeg synes, den bliver bredere for hver gang, jeg kommer her. Der kunne bygges en god stampemølle omme bag haven."

"Der var også snak om det engang, Kok fra Greis kom ned og så på den, men det drev over igen."

"Forresten er det farligt, at I ikke får hegnet ordentligt af for siderne," bemærkede Isak, "der kan let ske ulykker ved nattetider. – Hvis nogen dumpede i, var han væk, med den fart, strømmen løber."

"Ja, det må vi bekende."

"Hvad skal det sige? I har da ikke mistet nogen af Jeres, det jeg ved af."

"Nej, å nej, men Isak har vel nok hørt, hvordan det gik til her i sommer?"

"Ikke sgu et muk, jeg skøtter kun mine egne sager. Lang mig den kardus tobak der, det er af den rigtige sort, Mathis Hansen i Haderslev, med to vildmænd på. Nu er vi snart ved det," hviskede han til Zilo, mens værten gik hen efter tobakken.

"Jo, det var såmænd i sommer ved høslæt, jeg glemmer det aldrig, om jeg så blev hundrede år gammel. Motter ikke heller, hun lå til sengs vist en uge derefter. Så kommer der en dag en dejlig karet foran døren med kusk og tjener og barnepige, fornemme folk, det var let at se, og manden, som stod for det, havde en lang, sort knebelsbart og talte som de christiansfeldtere. Motter syntes, han lignede den tyske sultan

derinde på væggen, men jeg mener, han snarere så ud som gamle Palle Dyre oppe i kirken. Aldrig har jeg kendt hans mage til at knalde med en kørepisk. Fruen så tynd og bleg ud, hun havde barn med og var blevet dårlig undervejs, så de måtte tøve hos os, lad være vi her langt fra kunne skaffe de mennesker det, de var vant til. – Har du ikke en bedre stue, kromand! – Har du ikke finere lagener, stærkere kaffe? Skik bud ned til præsten, over til fogeden, fanden i vold! Sådan gik det hvert øjeblik. – Hun sad og jamrede sig – sikke øjne, som den flammende ild, sikken dragt! Silke og kniplinger alt sammen, – og så lod hun stænke hele salen over, så det lugtede månedsdagen derefter."

"Hvad kommer al den snak mig ved, og hvad har åen hermed at bestille? Kald på Jeres kone, Nis Lysholdt! Måske har hun set noget til min opskriftsbog!"

Konen kom ind, Isak gentog sit spørgsmål.

"Kan hun huske, da jeg var her sidst, An' Mari? I bryggede, og der fløj en skrukhøne op og druknede i ølkarret."

"Jo, det husker jeg rart," sagde konen, "vi mistede to skæpper malt den dag. Isak mente jo, der kunne være forgift i øllet efter den døde høne."

"Jeg tror snart, ligesom Nis, at alle mennesker mister noget i Jeres hus," sagde Isak og lo, "hvad var det så, kromand ville fortælle om ham, den tyske sultan, som knaldede så rart?"

"Ja, Gud fri os, sikke mennesker!" fortsatte konen, "sådan nogle er der også til, og hvor var hun elendig. Den fornemme frue i al sin herlighed, men dejlig, dejlig som en prinsesse, hænder og fødder ikke større end et lille barns. – De glemte en af hendes støvler, som jeg forvarede inde i dragkisteskuffen,

sålen ikke tykkere end papir, så kom lansenerløjtenanten og listede den fra mig."

"Hvad den mand kunne knalde med sin kørepisk!" gentog værten i henrykt erindring.

"Bare jeg havde min opskriftsbog," sagde Isak atter, – "hvad var det da for mennesker, ham med knebelsbarten og fruen med for små støvler?"

"Det var herregårdsfolk af den høje adel. Dengang jeg hjalp med at få hende i seng, lagde jeg mærke til, at alt tøj, vi tog af, var mærket med navn og krone. Om det så var særken, havde den krone på, skønt det da ikke kunne være til fornøjelse for nogen."

"Det er en kone for mig," sagde Isak, "når jeg har fundet min regnskabsbog, rejser jeg straks hen og frier til hende. Hvor bor hun?"

"Ude i Tyskland et sted. Men hvad tror I, manden ville sige til det? Hun kunne ikke undvære ham et øjeblik, lå og så på ham med de store, store øjne, selv dengang hun vred sig, og krampen tog hende, strakte hun hånden hen efter ham."

"Så snart han blot gik ud og knaldede lidt, kom An-Mari straks for at hente ham ind igen," sagde Nis.

"Hvorfor skulle Jeres kone gå bud? Jeg synes, Nis Lysholdt nylig fortalte, de havde pige og tjener med."

"Det er vist nok, men pigen passede jo det lille barn."

"Nå, der var også et lille barn. Jeg rejser ikke hen og frier. En madam, der har et barn, er ikke noget for mig. Hvem skulle så vel passe huset?"

"Gud hjælpe hende for at passe hus, den stakkel! Hun lå kun og strakte sig på det hvide uldtæppe, de havde bredt over

sengen, formedelst der var ingen sofa, klædt i fløjl og silke, og rørte sig ikke til at skænke et glas vand."

"Bare jeg vidste, hvor den satans bog er blevet af," sagde Isak, "jeg tror, jeg lader den lyse op til kirkestævne på søndag og lover to preussere ud til finderen – hvad var det så med det barn?"

"Ja, derfra kom den hele ulykke. Se, pigen hun gik nu frem og tilbage her udenfor med den lille på armen, den var også klædt i brodering med sløjfer på, hvid og fin som moderen."

"Nu vil jeg fortælle," sagde Nis, "hvad der skete derude, ved du ingenting af, du var jo oppe i salen og passede den syge. Pigen gik som sagt frem og tilbage på vejen med barnet i armen og vogtede det som sine øjestene, det så jeg på. Så sætter hun det fra sig i en kurv, mens hun går bort et øjeblik. Herre Gud! Hun var da også et menneske! Imidlertid vælter det lille barn kurven og jumper afsted det bedste, det kunne. Henne ved skoven tabte det den ene sko, der løber åen, bredden er stejl på begge sider, den lille triller ud – væk var hun."

"Nu vil jeg," sagde konen, "det, der fulgte efter, ved jeg bedst. – Da pigen kom igen, og barnet var henne, gav hun et skrig fra sig, der kunne høres over den hele gård. Så farer hun op i salen, kaster sig ned på gulvet foran den syge kone, hviner og skriger: Barnet! Barnet er borte! – Den syge stejlede op i sengen som en hest, manden kom ind, pigen blev ved at huje og råbe på barnet. – Fruen gav først et skrig, derefter faldt hun tilbage i puderne, krampen greb hende, hun lå og tærskede hovedet op og ned mod sengekanten og hvinte, så det gik mig til marv og ben."

"Vi kunne høre hende ovre i stalden," bekræftede manden.

"Det var et farligt hus, de mennesker holdt. Der blev skikket folk til øst og folk til vest for at søge alle vegne, inde i græsset lå den anden sko, nede i sivet lå hendes kostbare hat, borte var hun og borte blev hun, strømmen havde taget hende."

"Forgangen høst rev floden alt Mads Jensens hø bort fra engene, ud i fjorden, og det er da over en stiv fjerdingvej herfra."

"Så I ved sikkert, at barnet druknede?" spurgte Isak.

"Ja, det er vist nok. Folkene kunne jo følge sporet lige til stedet, hvor det jumpede ud. Der gik en gammel aftægtskone og plukkede bær inde i skoven, hun havde set det og hørt det skrige."

"Vi fik desuden andre kendemærker på det siden," tilføjede konen med højtideligt alvor.

"Det snakker en ikke om," sagde Nis og blinkede med øjnene. "Det kan gerne være, at de, der fortæller det, har set fejl."

"Nej, de har ikke set fejl," påstod Ane. "Min egen søster er også blandt dem, og hun farer ikke med snak."

"Hvad er det for kendemærker?" spurgte den nysgerrige Isak.

"Hver gang det bliver aften, og tågen falder, kan folk, der går over broen, høre en svag barnerøst, som klager og giver sig ude mellem rørene. Forgangen måned kommer Sessel Væver herover fra den anden side af åen og står lidt stille og støtter sig til rækværket. Det er klart måneskin den aften, og mens hun aller bedst står og ser ud i åen, kommer der en lille, hvid gestalt sejlende hen over vandet og begynder at jamre og klage ganske sagte. Da Sessel slår kors for sig, rækker den begge de små arme i vejret, som om den ville, hun skulle hjælpe den op. Straks efter var synet borte igen, og månen blev ved at skinne

ned over strømmen. Sessel fortalte det her inde samme aften, gik så ned til præsten og sagde, hun ville give sin saligheds part på, at det var sandt, hvert ord."

"Ja, der går mange mærkværdige ting for sig i denne verden," sagde Isak med en filosofisk mine.

"Hvad sagde nu de stakkels forældre til alt dette hersens?"

"De blev her otte dage til ende, i al den tid lå fruen syg deroppe, og hver gang hun kom i tanker om sit barn, begyndte hun at snakke vildt, og så tog krampen hende igen. Manden fik folk med sig og gik og rodede den hele å igennem, lige ud til fjorden, men barnet var henne."

"Hvad hed de mennesker?"

"Rade!" svarede konen uden at betænke sig.

"Nej, Lipzig!" påstod manden. "Vi kan forresten snart blive enige derom, for da de rejste, gav de os deres kort med navn og krone og en guld om. Det må sidde deroppe i spejlet."

"Lad os se lidt på det," sagde Isak, idet han gik hen og tog en mængde flueplettede kort ned fra et lille forgyldt spejl. Der fandtes adresser på udsalg af messingkedler, strygeremme, remser og flere ufejlbarlige midler mod rotter, men kortet, de søgte, var borte, det lå allerede behændigt gemt i Isaks ene frakkeærme.

"Det må findes," påstod Nis, "jeg så det forgangen dag."

"Og jeg havde det i min hånd i går," forsikrede konen.

"Så har nok den Satans dreng taget det," mente værten. "Vist er det, at manden, som knaldede, hed Lipzig og boede på en gård nede i Tyskland."

"Ja, hvad kommer hele denne historie i grunden mig ved?" sagde Isak ligegyldigt. "Hvis den endda kunne skaffe mig min

rare opskriftsbog igen! – Nu er det bedst, vi tænker lidt på middagsmaden. Ørreden må vel snart være færdig."

En time senere kørte de bort fra kroen. Isak havde forinden sluttet handel med Nis Lysholdt om et nyt parti uld, men opskriftsbogen fandtes ikke, de fremmedes adresse ikke heller, den lå nu sikkert forvaret i prangerens tegnebog.

Den gamle kone med tværsækken var imidlertid trofast blevet siddende på vagt oppe i lysthuset. Da gårdskarlen spændte hesten for Zilos vogn, viklede hun sin strømpe sammen og gik bort fra krostedet.

Det var en høj, knoglet skikkelse med et langt, gulbrunt ansigt, meget koparret og indfattet af et tjavset, gråligt hår, som stak frem under et rødstribet bomuldstørklæde, knyttet under hagen. Hendes dybtliggende øjne og en mængde skarpttegnede rynker fra kinderne omkring den sammenknebne mund forøgede ansigtets ubehagelige og frastødende udtryk.

Idet hun hørte vognen, gik hun ud i hjulsporene, bøjede sig sammen over stokken, hun støttede sig til, og strakte armene frem for at bede om almisse. Isak blev nødt til at standse hesten, han svingede pisken over tiggerkonens hoved og råbte:

"Vil hun se, hun kommer af vejen, og det i en fart!"

Den gamle blev stående og bragte munden til et smil, som viste en sørgelig række mørkebrune tænder.

"Men du frelsens Gud! Kender han mig da ikke, lille Isak Skøjer? Jeg er jo hans fader Abrahams søster, gamle Kesten River! – En lille skilling i Vorherres navn!"

"En lille djævel i Fandens navn skal hun få. Afsted med sig, eller pisken skal knalde hende om ørene."

"Sikken familie! Sikken familie!" råbte hun sukkende og strakte hånden hen mod Zilo.

"Hvem kalder hun for familie?" fortsatte Isak. "jeg er pranger, er jeg, en fri og estimeret mand, der sidder i svær bedrift. Hun kan liste ned til kromandens, så vil de fortælle hende, at jeg i dag har sluttet handel der for over syvhundrede mark lybsk, pengene på bordet. Spørger de, hvem hun selv er, så tag bladet fra munden og tilstå, hun er en gammel tyvekvind, som den vinternat, hun skulle følge vor fader Abraham fra Varde til Vorbasse, lod ham blive liggende stiv og forkommen ude mellem snedriverne, og at hun, da hun listede af og tænkte, det var på det sidste med ham, stak hånden ned i den døende mands tværsæk og stjal de få skillinger, han ejede."

"Nå, ved du også det?" sagde Kesten og vrikkede forlegen frem og tilbage med hovedet.

"Jeg ved alting. Herren, som sidder der, den fornemme mand, var så freundlig at stå ud af sin vogn og hjælpe Abraham til rette. En fremmed plejede ham, hans søster stjal fra ham, men det kan nu være det samme, der har hun fire lybskskilling alligevel, så afsted med sig, gå ned og fyld halsen med rom, til hun styrter."

"Sikken familie! Sikken familie!" råbte Kesten i en klagende tone og strakte sine lange arme i vejret. "Gid du må visne, fordi du taler din faster sådan til."

"Ja, den sludder kan hun fortælle de tosser, der tror på hendes kunster. – Hun får mig ikke til at visne. Kesten! Jeg gror opad, opad!"

Isak svingede sin pisk, og vognen forsvandt i en støvsky. Taterkonen smålo, mens hun med lange skridt vandrede tilbage

til kroen, hendes sammenbøjede skikkelse rettede sig i vejret, et hvert spor af den affældighed, hun nylig havde vist ved vognen, lod til at være forsvundet. Isaks brutale ord havde heller ikke gjort synderligt indtryk på hende.

"Han har noget for, den kløг!" mumlede hun ved sig selv, mens hun gik og mejede toppen af de rejnfanbuske, hun kom forbi på grøftekanten. "De talte om at gå varsomt til værks, og at Isak nok skulle få værten til at snakke, uden at han selv mærkede dertil. Det luder dog alt, hvad af ulv er kommet! Vi skal prøve på at liste noget af den kromand og se at få tag i Isak. Kan hændes, der var lidt at tjene derved."

Nis Lysholdt stod i husdøren, mens Kesten gik om gården og gav sig i tale med folkene. Lidt efter kom hun hen til værten.

"Jeres karl viste mig den syge rundvejr (vædder), som ligger og gisper inde i båsen. Den ser farlig ud."

"Kan hun sige os, hvad han fejler?" spurgte Nis.

"Det kunne hændes. Måske ved jeg også, hvad der skal bringe ham på benene igen. Det kommer nu an derpå."

"Mads Røgter mente, den havde fået forgift i sig ude mellem lyngen."

"Å nej! Å nej!" svarede taterkonen med et spottende smil, mens hun så ned på vejen og tegnede med sin stok i gruset. "Den har ikke mere forgift i sig, end jeg har."

"Ja, kanske sgu hun heller ikke er fri, hvem ved det?" sagde Nis, og så lo de begge to. "Hvad skal jeg give hende for at lave noget sammen til at få den rundvejr op igen?"

"Det kommer vi vel ud af. I må selv hjælpe med, hvis det skal få fremgang. – Der er en, som ikke mener Jer det vel, Nis Lysholdt."

"Å snak! Hvem skulle det være?"

"Han har forgjort Jeres kreatur. Det er så vist, som det står på himmel. Når fornam I, at det var galt fat med den?"

"Da folkene skulle gå i marken efter at have sovet til middag, fandt de den liggende foran leddet til toften, den kunne hverken rejse sig eller støtte på benene."

"Der er nogen, som vil Jer ilde, Mads Lysholdt!" gentog Kesten River højtideligt, "hvem har været i gården i dag?"

"Her har ingen været, uden en grydemand oppe fra Ringkøbing og så to rejsende."

"Og to rejsende, det tænkte jeg nok. Hvad var det for rejsende?"

"Ja, de gør mig såmænd ingen fortræd. Den ene lod til at være en tysker, den anden var Isak Kræmmer. De kom agende i samme vogn og drog herfra igen for lidt siden."

"Isak Kræmmer!" gentog taterkonen grublende. – "Hvad ville den karl? Ja, jeg siger Jer det lige ud, Nis Kromand! Det nytter ikke, I dølger noget. Skal Jeres rundvejr komme til huld igen, må I hjælpe med hvad I kan, hvor I så slipper, der skal jeg begynde. Hvad ærinde gav den Isak sig inde hos Jer?"

"Han købte et parti uld, at levere til jul, det var det hele."

"Det kan I bilde Jer ind. – Han kom vel ved middagstid, ikke sandt?"

"Jo, det er da vist nok."

"Og straks efter middag fandt I rundvejren ligge og gispe derude? Det slår til. – Var der ingenting, han ville vide af Jer?"

"Jo, han sad hele tiden og snakkede om den opskriftsbog, han mente at have forloret sidst, han var her."

"Og som ingen af Jer havde set noget til, vel? – Nej, det tænkte jeg nok. – Hvad talte I så videre om? Nu kommer vi vist til det."

"Hun tager fejl, Kesten, for der blev ikke talt om andet. – Jo, det er sandt, jeg fortalte ham om det fremmede barn, som druknede her nede i åen ved Sankt Hansdags tid, men det brød han sig fanden ikke om. Han kom bestandig tilbage til sin regnskabsbog."

Taterkvinden sad og grundede. Hun anede, at der stak en list under alt dette, men det var ikke muligt at få mere at vide.

"Ja, se nu bliver jeg her i nat," sagde hun endelig, "og jeg vil nok være alene med den syge rundvejr, der skal læses og gøres tegn over ham. Bær ham over i laden og smid et knippe halm ind, jeg kan ligge på. I må også give mig et forsvarligt stykke flæsk, helst af det røgede, noget fasttvundet uldgarn, et dygtig stort nøgle eller til nød to små, så en dram og et par løg. Vi får så se, hvad der lader sig gøre."

Kesten River fik alt, hvad hun forlangte, i fuldt mål. Så lukkede hun sig ind i laden, men hendes kunst ville dog ikke hjælpe denne gang.

Næste morgen var vædderen død og Kesten gået sin vej, før folkene vågnede.

7. Fader Abrahams jordefærd

Der er kun lidt at fortælle om den række år, som fra nu af gled bort for Zilo og hans barn, tilsyneladende i et roligt og fredeligt løb, uden at indeholde andet end de små hverdagshændelser, som kommer enhver i møde.

Efter at være vendt tilbage fra krostedet med Isak, havde Zilo en bestemt erkendelse af det urigtige i ikke at fortsætte sine undersøgelser om den lille piges forældre. Han tænkte på den unge moders sorg, han tænkte også på, hvor vanskeligt det ville være for ham at skaffe barnet en så rig og lykkelig fremtid, som det sandsynligvis kunne vente i sit rette hjem, men han tænkte dog mest på sig selv, hvor umuligt det nu allerede var blevet ham at skilles fra den lille pige, som efter Charlottes død havde sluttet sig til ham med hele den ubeskrivelige hengivenhed, der kan være til stede hos barnet. teone glemte efterhånden alle Isaks løjer, hun krøb op i vindueskarmen og ventede der, når Zilo skulle komme hjem. Hun levede af hans smil og tænkte ikke på andre, hvor han var til stede.

Hun holdt af ham, længe før hun vidste, at det var fordi han vakte og fremelskede enhver slumrende eller spirende evne. Han indprentede hende en tro og tillid, som siden skulle blive til trøst, og viste hende, at det gode her i verden kun går frem igennem kærlighed. Om aftenen lærte han hende bønnen, inden hun endnu kunne fatte, hvori dens velsignelse består, hun fik blot en forestilling cm, at der gaves en højere og større magi udenfor hende, som lyttede til det, hun bad om, og i det mindste gav hende fred og trøst tilbage. Hun vågnede under

hans øjne og sov ind i hans arme, sorgløs og lykkelig, som fuglen sover ind med hovedet under sin vinge. Han var bestandig til stede, enhver lille glæde, hun nød, havde han forberedt og arbejdet for.

Dette samliv, som hver dag blev inderligere mellem manden og barnet, var skyld i, at Zilo først opsatte og siden aldeles glemte at forske mere efter de ukendte forældre.

Gives der vel noget, vi er så redebonne til, som at gå på akkord med os selv? Vi forstår altid med stor behændighed at finde det synspunkt, hvorfra vor sag tager sig bedst og pynteligst ud, at overse dens skyggesider og at undgå, hvad der forlanger kamp eller selvovervindelse. At handle efter en bestemt, frejdig overbevisning, hvor afvigende den end kan være fra andres, at træde pligten og dens ubehageligheder i møde, er så besværligt, det koster mod, og det koster møje, men udgør rigtig nok også alene det, der betinger en *personlighed*. Nu om stunder er vi kun større eller mindre partikler af en ensartet, sammenstimlet hob, støbt efter samme model, ekkoer af enslydende fordomme eller vedtægter, der lader ejendommeligheder forsvinde – der er så få personligheder blandt os.

Efter Charlottes død delte Zilo en tid lang sit liv mellem en grav og en vugge, men dermed ophørte også sorgen. Han flyttede til Paghs hus, hvor barnet blev modtaget med åbne arme og øvede en lykkelig indflydelse på det sørgelige forhold mellem de to ægtefolk.

Hun kom til dem som en solstråle, der trænger igennem regnen, og modtog selv ingen synderlig lærdom, men så dog i

den blege, lidende hustru noget, der gjorde hendes sjæl åben for den.

Imidlertid arbejdede Zilo med ringe held. Hans elever blev hvert år færre og svandt til sidst ind til nogle enkelte, som anså det for en barmhjertighedsgerning at beholde ham.

Der var kommet en ny musiklærerinde til købstaden, et bysbarn, som, efter at have tilbragt nogle år i udlandet, nu vendte tilbage og tog de rige familier med storm, så det blev en modesag at foretrække hende.

Zilo var vist en langt bedre lærer, han besad større evner og udholdenhed, havde kort sagt talent, men hvor intetsigende er ikke denne gave, siden vi dagligt ser, at et kvint held her i verden vejer op mod et helt pund talent.

Tiden gik altså ensformig og rolig, uden længsel til anfører eller anger til følge, den bragte ingen af disse heftige storme med sig, der vel forsvinder igen, men dog bestandig efterlader deres mærke og furer i den egn, de farer hen over.

Da teone var ti år gammel, bragte Zilo hende til Horsens, hvor en højtstående officersenke dengang havde institut og opdragelsesanstalt for unge piger, og hvor den rige og talrige adel inde fra Bjerre og Hatting herreder sendte deres døtre. Alt havde her et vist storslået og fornemt præg, og det kostede nogen møje at blive optaget i instituttet, men da Helene var udgået som elev derfra, jævnede hendes anbefaling, i forbindelse med den rige Dybergs navn, alle vanskeligheder.

Det var teones første, store sorg, da hun skiltes fra sin fader. Lykkeligvis bidrog det nye og fremmede liv i instituttet, lærerne, bøgerne, selskabshvirvlen, til at mildne den. Desuden skulle hun snart se Zilo igen, han havde lovet at komme, og han

holdt altid ord. Den først dag i hvert nyt kvartal bragte han regelmæssigt bestyrerinden hendes skolepenge og var så heldig at fremkalde det samme gunstige indtryk på den gamle dame som på alle andre. Hun omtalte senere i elevernes påhør hans noblesse, hans velvalgte ord og hans vindende ydre. En glødende rødme steg op i teones kinder, hele denne lovsang modtog hun som en ros for sig selv.

Samme dags aften, når skoletiden var endt, kom Zilo bestandig og hentede hende. Den ene så sig glad på den anden. Så spadserede de to ud til Bygholms skov, teone havde meget at fortælle, og det lød alt sammen som fuglekvidder ved forårstid for den lyttende fader. Solen gik ned, og stjernerne kom frem, det blev sildig aften, før de vendte tilbage til asylet for det næste fjerdingårs længsler og drømme. Derefter satte hun sig ved vinduet og så ud, til hans skikkelse forsvandt nede i gaden. Når da aftenvinden kyssede hendes pande og bragte et pust af den duft, der var røvet fra træerne og markens blomster, troede hun endnu, det var den sidste hilsen fra en kærlighed, som bestandig vedblev at våge over hende.

Da Zilo havde bragt teone til instituttet, og hans sidste elev var forsvundet, solgte han sit indbo og forlod byen.

"Hvor tager du hen?" spurgte Pagh.

"Jeg kan ikke sige det. Jeg drager ud for at søge lykken. Det skal være et tegn på, at jeg har fundet den, når jeg skriver til dig, før lader jeg ikke høre fra mig. Guds velsignelse over dig og hende derinde!"

"Nu skilles vi," sagde han til Isak. "Farvel, du trofaste sjæl! Du ved, jeg holder af dig, og at jeg vil savne dig alle vegne. Så snart jeg igen får fast fod at stå på, skal du høre fra mig."

"Men jeg må absolut vide, hvor De tager hen, hr. Zilo!" sagde Isak, "hvis jeg nu kom i bekneb og ikke var i stand til at retirere mig selv, hvis jeg trængte til en formaning, et godt råd, eller behøvede Deres hjælp og bistand, hvad så?"

Isak havde sit poliske smil, mens han sagde dette, men hans øjne var dog fugtige. Zilo smilede også.

"Du listige djævel har hverken mine råd eller min hjælp nødig, hidtil har det jo været mig, der måtte ty til dig. Det bliver som jeg har sagt."

"Ja, ja! Siden det absolut skal være, så må jeg da først aflevere et spilleværk, jeg har slæbt om med i flere år. Se her!"

Med disse ord gav han sig til at lede i en kiste, som indeholdt en mængde forskellige genstande: Værktøj, strømper, højrøde fjer og tusinde andre sager, alt i den skønneste uorden. Han fik endelig fat på en lille lærredspakke, der skjulte en sølvrangle, som han leverede Zilo.

"Denne tingest havde Deres datter teone om halsen den dag, jeg fandt hende. Det er vist bedst, De stikker den til Dem og forvarer den vel. – Er det nu så nødvendigt, at vi må skilles?" spurgte han venligt, "og at De skal rejse bort herfra for at skaffe den smule penge, De har behov? Lad mig besørge det for Dem. Det er let gjort, når blot man vil."

Han sad på kanten af kisten, bøjede sig ned og tog et knippe dirke frem, kastede dem i vejret og greb dem igen.

"Kender De dette værktøj?"

Zilos bryn rynkede sig.

"Hvad mener du?" spurgte han heftigt.

"Nej, Vorherre bevares!" svarede Isak, "De tror da ikke, jeg tænker på ondt, fordi jeg sidder og leger med disse tingester?

Der er forresten ikke den rige mands hus til, uden at jeg spadserer ind og ud af det, så let som jeg stikker hænderne i min bukselomme. Jeg snakker heller ikke om min samvittighed, den knægt skulle jeg min sjæl snart sludre noget for. – Nå, bliv nu ikke vred, hr. Zilo! Jeg ser nok, det trækker op til dårligt vejr hos Dem. Jeg er for ærekær og retskaffen til at bruge dirken, jeg er en højst agtværdig person, er jeg, jeg har boet i hus med Dem i mange år, og man forlader ikke Deres selskab for at blive til en kæltring. – Agt vel på den barnerangle, hvem kan vide, hvad det er godt for."

Dermed skiltes de.

Og nu til heden, til den mørkebrune lyng, hvor hjejlens piben blander sig harmonisk med vestenvindens sørgmodige suk. Hører du den hule og langtrukne lyd, som af og til trænger hen over de hvide klitbjerge? Det er havet udenfor, som drømmer, selv i søvne må det klage. Alt er stort og tavst og højtideligt som i en kirke, man frygter for at krænke stedets andagt. Langstrakte banker, gennemfurede af huller og revner, der ligner dybe ar, som sollyset klæder i brunt og aftenrøden i violet fløjl, drager deres bølgende linjer igennem landskabet og bliver blå og tågede længst nede i horisonten. Hvad du ser af grønt på denne uhyre valplads, hvor kæmpegravene alle vegne rager frem med deres små, runde typer, indskrænker sig til en enlig gyvelbusk, under hvilken urfuglen ruger sine kyllinger, en tynd række revlingekrat, hvis sorte bær brokken i aften besøger, nogle små og forkrøblede ege- eller birkebuske, hævet lidt over lyngen, skamstøtter for dem, der huggede og brændte de gamle træer og gjorde skovlandet til en ørken. Svalen skyr denne egn, alle sangfugle flyver i træktiden hen over den, ingen fæster bo

der, jo, lærken alene, den synger sig til døde derude uden at blive hørt af nogen.

I Ringkøbing amt, Bølling herred, støder fire kirkesogne: Hanning, Bølling, Deiberg og Skjern til hinanden. Grænseskellet mellem dem går over et lille stykke gold og ufrugtbar mosejord, halvt skjult af lyng, porsbuske og hvidgult, trevlet mos, hvor igennem den brune sand eller alen pletvis skimtes. Denne jord var fra gammel tid blevet indrømmet taterne og indgrøftet af dem. Mellem mosen og heden lå en banke, der nu er sløjfet, lige som også mosen er forsvundet. Herfra så man i klart vejr over til Stavning Fjord, og sydpå løb Skjern Å i dens mange lysende bugter.

Nede under banken kom nogle lersten og et tag halm og lyngris, der i frastand tog sig ud som tørvestabler, og som kun røbede deres beboere ved en dæmpet røst, et skrig af en gris, eller ved en tyk, grå røg, der af og til hvirvlede op fra lyngtaget.

En dyb fred hvilede over mosen, folkene, som hørte til i den, kom og forsvandt mellem lyngen, uden at nogen mærkede det, kun engang imellem, om aftenen, da helst når månen stod i første kvarter, blev det lidt mere levende dernede, så kunne den vejfarende møde en flok mørke, pjaltede mænd med langt, tjavset hår, og nogle kvinder, der bar deres små børn i en kurv eller pose på ryggen. En trind, lille gris fulgte dem, trofast som en hund og i besiddelse af al den renlighed, dens ejermand manglede. Undertiden blev også flokken fulgt af et par høns og en velnæret gås eller af et får, der bar en gammel, sprukken kaneklokke om halsen. Alle drog de bort fra landevejen, som om den ikke tilhørte dem, hen ad en smal og bugtet sti, der førte ind igennem lyngen ned til mosen.

En sådan aften var der fest, lysene glimtede i de små hytter, af og til blussede der ild fra lyngknipper, som var hævet i vejret på høje stænger, og en dæmpet melodi lød fra en skalmeje eller violin, efter hvilken skøjerne dansede på en åben plads inde i mosen.

Hvert par holdt hænderne trofast i hinandens skuldre, hvirvlede rundt, først langsomt, lidt efter lidt hurtigere, så længe det var muligt at holde ud. Det gjaldt dog kun de yngste i forsamlingen, de ældre sad imidlertid og så til, tavse og stirrende, indhyllede i deres tæpper. Gamle mænd og kvinder røg tobak af små, hollandske kridtpiber, de ugifte piger måtte derimod ikke røge, heller ikke slagte eller skære fisk op, det bragte dem ulykke.

Nogle af mændene forenede, mens de røg, det nyttige med det behagelige og kæmmede deres små børn, hvorefter hår og ansigt blev indgnedet med svinefedt.

En sommerdag kom en sådan taterflok sammen i Deiberg Mose. Selskabet var ikke videre talrigt denne gang, hvert år blev skøjerne færre, indtil de nu er aldeles forsvundne og blot tilhører sagn og fortællinger, som også snart vil være glemt. Ingen ved, hvorfra dette fredløse folk er kommet, ingen ved, hvorhen de gik, alle deres små hytter er sunket sammen, flyttet bort eller forvandlet til en bunke murbrokker, halvt skjult under et tæppe af gyvel og porsbuske. Ræven soler sine unger mellem ruinerne, næste år afstikkes der måske en ny jernbane hen over skellet. Det er så verdens gang, det gamle må vige og give plads for det nye, skønt det vundne udbytte derved undertiden kan være tarveligt nok. Uimodsigeligt er det i hvert tilfælde, at digteren foretrækker tateren for jernbanen.

Den sommerdag, her tales om, var vejen opblødt efter en vedholdende regn, som havde varet ved den sidste uge og samlet små vandpytter omkring i mosen. Himlen var endnu overlæsset af store skybanker og så mørk og truende ud. Vinden peb hen over heden. Omkring imellem hytterne var der trukket snore, hvorpå skøjerne havde hængt deres klæder op for at tørres. På dansepladsen røg et bål under en sodet kaffekedel, og i kredsen, som lå lejret i en række hen ad diget, nærmest ved den største af hytterne, fandtes kun ældre mænd og kvinder, der røg af deres piber og talte sammen i et dæmpet, for enhver fremmed uforståeligt sprog.

Hvor der stod nød og lidelse at læse i et hvert af alle disse furede og solbrændte ansigter, alt det onde og mistroiske, som uret, had, vold og forfølgelse kalder frem hos mennesket, fandt sit billede her.

Inde fra stien kom en gammel mand, støttende sig til en yngre, der næsten bar ham, og som efter at have gået et par skridt, stod stille, for at den gamle kunne få kræfter til at vinde videre frem.

Da de nåede ind under banken, udstødte den ene et skrig, der lød som når musvågen kalder. Skøjerne lyttede, sprang op og så sig om, nogle af dem løb hen mod de kommende. Den gamle lod sig bære af dem ned til hytterne.

Det var en høj og skindmager person, hele ansigtet bestod af lutter furer og rynker, håret gråt og uredt, kinderne og hagen besat med et skæg, der strittede ud til alle sider som piggene på et pindsvin. Fra begge mundvige, ned over hagen, gik en mørkebrun stribe, som antydede en hyppig og overdreven brug af tobak. Hele hans klædning bestod af lutter pjalter, lapper af

dynevår, læder og sækkelærred, sammenfæstede over hinanden med store sting, der hist og her var løbet op. Han gik med nøgne fødder, oventil var benene omviklet med fåreskind, bundet sammen med optrevlet reb og strikker. Alt hos ham var overplettet med ler og støv, som om han undervejs til hytterne var faldet, selv ansigt og hænder bar mærker af det.

Hans komme vakte en almindelig bevægelse i lejren. En hver kendte ham og trængte sig om ham, hilste på ham og betragtede ham.

"Det er Abraham Kadrum! Kvant mormer! (Velkommen), Abraham Musen! – Som han tyrer utes! (Hvor han ser ud), så tamber å olmst! (Så fattig og gammel!)" blev der råbt eller hvisket fra alle sider.

"Ja, det er mig!" sagde Abraham, efter at de havde lagt ham ned på jorden. "Hertil nåede jeg da, hvorvel jeg var længe om det."

Hans røst lod svag og skælvende, og læberne blev ved at dirre, efter at han havde ophørt at tale. Han prøvede på at løfte hånden i vejret for at tørre noget af leret bort omkring det ene øje, men da det ikke ville lykkes, lod han den atter falde tilbage.

Konen, som havde været beskæftiget ved kaffekedlen på dansepladsen, kom hen til ham. Hendes ansigt viste Kesten Rivers kendte træk. Hun stod med hænderne i skjortelommerne og betragtede ham nogle øjeblikke, kold og ligegyldig, før hun udbrød:

"Så det er dig, broder Abraham! Hvor din gris dog ser ud! Dabeldis! Du er vist dårlig faren."

Abraham gjorde tegn til, at hun skulle bøje sig ned mod ham.

"Løs strikkerne om mine ben," hviskede han, "de piner mig."

Kesten tog en lang kniv op af sin lomme og skar båndene over.

"Gud fri os!" råbte hun, da benene kom til syne under fåreskindene, "blod og sår alt sammen, hvordan har du dog holdt ud at gå! Det var på tide, du kom til hvile."

"Nu går jeg heller ikke længere," svarede Abraham.

"Der skræpper en krage på anden mands mødding. Han vil køre, det gamle skind, i grotenbrigs triller med firgo trappert for (i herremandens vogn med fire heste for)."

Hun så omkring i kredsen og lo.

"Nej, jeg tænker på at blive, hvor jeg er," sagde Abraham. "Der er sat pæl for enhver af os her på Jorden, jeg har nået min. Men derom skal der tales siden. Skaf et klæde, dyppet i vand, til at lægge om mine ben, de brænder som en gloende ild. Så noget at spise, lidt flæsk, en sild, hvad I har, blankes (brændevin) til."

"Hør, hvor kokken galer," sagde Kesten, "han forlanger ind! – Har du noget at betale med, lille bro'er! så skal du få, ellers kerer ingen sig længere om Abraham Musen, vi har kastet din kæp hen. Der ligger en orm i sandet, det er dig, dine drenge er også fanden i vold."

"Å nej! Å nej!" udbrød en dyb og rolig stemme fra den nærmeste hytte, og en mand trådte ind i kredsen og stillede sig ved Kestens side.

Han bar en matrosdragt med ny, blank hat og et stort, skinnende, ildrødt tørklæde om halsen. Udtrykket i hans ansigt var højst godmodigt, næsten enfoldigt. Den firskårne skikkelse og de mægtige lemmer vidnede om ualmindelig styrke.

"Abraham Musens sønner er ikke gået fanden i vold, her er den ene af dem," udbrød han i en rolig slæbende tone, som om

det kostede ham møje at tale. "Og her er en tulipan til," råbte en frejdig og bestemt røst oppe fra kammen af banken.

Da de så derop, kom en mand til syne og skred ned mod hytterne. Denne sidste var klædt med stor omhu. En åbenstående, tilbageslået sommerfrakke viste det mest mulige af hans hvide krave og en højrød, ternet vest. Han bar en stråhat med flagrende bånd og store, blanke ridestøvler, forsynede med vældige sporer. Det var vor gamle bekendt Isak, som i dag åbenbart havde lagt an på at overraske. Det lykkedes ham også fuldstændigt.

Han slog først et smæld med sin ridepisk, idet han kom ned over banken, standsede derefter ved Jakobs side og kastede et spottende og overlegent blik omkring på skøjerne.

"Der ligger Abraham!" udbrød han, "stormen har rusket ham, her står begge hans drenge, de har tænderne endnu. I finder vist nok den kæp igen, som moster mente var blevet henne, så er det livagtigt som i gamle dage. Den, der ikke vil lystre, kan blot sige til, han skal straks få med os at bestille. Skaf vand og et klæde til fatters ben, skaf mad og noget at drikke, har I ikke brændevin, så lad en springe op til Kresten Emsig efter en pot rom."

"Han kan tage to potter," bemærkede Jakob.

"Lad ham tage tre," sagde Isak smilende og slog på lommen, "jeg betaler. Herinde har det ynglet. Se blot, I tager benene med jer."

Isak lagde ikke mærke til, om man adlød hans befaling, det var noget, som fulgte af sig selv, han bøjede sig ned over den gamle, tørrede leret af hans ansigt og udbrød:

"Stakkels fatter! Stakkels fatter! Hvordan er du faren?"

"Møllen står stille, min dreng!"

"Den skal få vind igen. – Jeg kommer til Tarm Kro for at slutte handel om nogle Vesterbo skuller og et parti fåreuld, mange tusind pund forresten, kontant alt sammen, ingen vand i øllet. Der fortalte kromanden, at han havde mødt dig, da de drev kreaturerne ud i morges, syg og dårlig, så du var færdig at falde for hvert skridt. Jeg lod da min kostbare ridehest stå, min egen hest! og skyndte mig herned. Nu skal vi nok få sat stiver til dig, kan du tro. Ikke sandt, Jakob! – Goddag, du!"

Han rakte ham hånden. Jakob tog hatten af og hilste ærbødigt, denne høflighed mente han at skylde sin fornemme broder. Forresten mælede han ikke et ord.

"Nej, lille Isak!" sagde den gamle tater, "det bliver fejl denne gang. Jeg har heller ikke i sinde at komme på benene mere. Deroppe på banken ligger min fader under tre sten, nu vil jeg helst blive hos ham."

Han rettede sig i vejret og betragtede sine to sønner, mest dog Isak. Der gled et tilfreds og lykkeligt smil over den gamle mands indfaldne ansigt, mens han nikkede og fortsatte:

"Bøj jer lidt ned, så jeg rigtig kan se jer. – Det er altså Abrahamsdrengene, jeg her har for mig, og der er solskin over jer begge to – hvad er der så i vejen? – I har ikke været borte fra mine tanker en dag, mens jeg skøjede om herude og spurgte efter, hvor I var henne. Det var det, jeg ønskede højst her i verden, og som jeg slog kors for og bad om, når jeg kom forbi en kirkedør: bare Vorherre ville være så god at holde lidt fast på jer, så fik det gå med mig, som det kunne. Og så holdt han fast!" fortsatte han triumferende, mens ansigtet på samme tid fik et udtryk af smerte, fordi han rettede sig i vejret og strakte dem

begge sine hænder i møde. – "Sikke drenge! Det er mine drenge! Der skal ingen forbandelse være over jer, I er sluppet vel ud af skøjernes ring og blevet til ærlige folk, ligesom I var lydige børn og to kærlige brødre."

"Ikke altid, fader! Ikke altid!" svarede Isak smilende. "Jeg bærer en snert på min ryg af Jakobs pisk, som jeg aldrig vil forvinde. Der er brand i det sår."

"Ho, ho, ho!" sagde Jakob, "jeg fik min snert af dig igen, men den er helet for længe siden. Jeg gik og tænkte på at lægge fyr i den gårdmands hus, som voldte det, så kom jeg tilsøs, og det drev over."

De to brødre talte her om en straf, bønderne dømte dem til: At de vekselvis skulle piske hinanden ud af byen, fordi de ved et gilde havde vovet at danse med gårdmændenes døtre.

"Jeg har også tænkt på at tage en anden ske i hånd," sagde Abraham, "men grimen lå for snert om mig, det mærke, min moder havde tegnet mig i panden, kom altid igen. Hver gang jeg fik vel begyndt, var der noget, som stoppede af. Der er kvalmt mellem de små teglstenshuse: så skinnede solen, så sang fuglen og kaldte på mig, jeg måtte bort fra de mange fremmede mennesker, ud til heden, hvor jeg kunne høre vinden og lugte lyngen. Det var nu det, der var bestemt for mig, mener jeg, han, som råder, havde sat grænse og sagt, jeg ikke måtte komme videre."

"Hvad har du nu bestemt?" spurgte Isak.

"Det skal I høre og rette jer efter. Jeg vil spise og drikke med jer og bilde mig ind, at det er som i gamle dage, da der var plads herude i lyngen for skøjeren, jeg vil røge tobak og sidde og se på jer og hviske til mig selv, at I er mine sønner. Når så sol går i

bjerge, skal I kaste en grav oppe på banken ved de tre sten, hvor min fader sover, der lægger jeg mig ned, og I jorder mig, så er den pibe ude."

"Vil du jordes levende?" råbte taterne omkring ham.

Abraham rejste hovedet og strakte med en bydende bevægelse armene ud imod dem.

"Hold mund derhenne. Det er mig, der talte. – Jordede vi ikke Siles Kræn på den måde, og Leif og Kvant og Saram? Har jeg ikke selv kastet kule til min fader og set hans hoved blive borte under jorden, da det var ham for trangt, og vejret manglede. Jeg vil jordes i aften."

Den gamles ord vakte en dyb bevægelse i kredsen omkring ham. Ingen vovede at tale, de stirrede på ham, rørte og deltagende, han var atter blevet deres gamle høvding. Han sad lidt og så ned for sig, derefter gled et sørgmodigt smil over hans ansigt, han rystede på hovedet og fortsatte:

"I spørger, om jeg vil jordes levende, ak nej, jeg er ikke mere levende. Min glarkiste ligger nede under broen ved Bramdrupdam, jeg mægtede ikke at slæbe den længere. Jeg prøvede på at gøre hægter og maller, men tråden og tangen gled min ud af hånden. Så bandt jeg tiggerposen over skulderen og stavrede fra dør til dør, de pudsede deres hunde på mig, og jeg faldt og faldt igen, da jeg skyndte mig fra dem. Jeg er ikke mere levende. Min arm er vissen, og mine ben er sår. Ret nu vil værket stå stille."

"Skal det være, så skal det være!" sagde Jakob dybsindigt, mens tårerne løb ham ned over kinden, efter at Abraham havde ophørt at tale.

"Men det skal ikke være!" råbte Isak heftigt, "det er forkert. Sådanne skikke volder, at folk jager efter os og skråler ad os. Flyver en fugl, lader den sig ikke falde undervejs, så længe den kan bruge vingen. Kulen er os vis nok, men man lader sig dog helst bære der hen, selv at gå ned passer ikke i disse oplyste tider. Der er endnu en stund til aften for dig, og hvem går i seng, så længe solen skinner? Vorherre har sat pæl for hver af os, mente du nylig, vi skal blive ved, til vi når den."

"Hvad taler du om Vorherre, min dreng! – Jeg stod udenfor den store kirke, formedelst jeg måtte ikke komme ind, jeg kaldte på Vorherre, men han ville ikke svare, jeg var vist for lille, jeg prøvede på at bede til ham, som jeg så andre gøre, han hørte ikke, hvad jeg sagde. Nu kan jeg ikke mere, jeg vil ikke mere. Sandet drikker mit blod for hvert skridt, jeg fryser, jeg sulter, der går slud og tåge for mine øjne, jeg kan ikke engang se mine egne drenge ret. – Hvad er det for en dag, jeg kan ønske mig igen af alle dem, der gik, eller hvad godt skal jeg vente af dem, der kommer? Jeg vil hen og sove. Sove, sove længe, uden at være bange for at vågne op i den våde grøft igen. – Nu er der talt nok herom. Del bliver dog, som jeg har sagt. Gå, Jakob, og kast en grav, du har altid lystret bedst, men du skal søge et sted deroppe, min søn, hvor jeg ligger tørt, og hvor solen kan skinne over mig, jeg fik aldrig for meget af den, mens jeg levede."

"Skal det være?" spurgte Jakob og stod lidt og ventede på svar. Abraham nikkede, der var ingen, som mere vovede at sige ham imod. Sømanden gik ind efter en spade og steg op på banken.

"Lad os nu få noget at spise," sagde den gamle mand, "det bedste, I kan skaffe, og lidt at drikke til. Så vil vi røge og synge,

som i gamle dage, og lade solen gå ned, når den ikke kan holde sig længere oppe."

"Det vil vi, og vi skal straks få skikket bud op til kromanden efter rom," sagde Kesten River, ydmyg og indsmigrende. "Den kære broder har ret i alt, hvad han siger, og skal ikke komme til at mangle noget, det var jo synd og skam. Kom herhen, du Simon Skævben!" fortsatte hun og vinkede ad en mager og indfalden person, der lå udstrakt på maven, med begge hænder under kinden, og til tidsfordriv af og til slog benene i vejret. Han rejste sig tvær og uvillig.

"Ind efter en dunk og så op til Kresten Emsig efter fire potter rom – var det ikke fire, lille Isak bestilte?"

"Tre!" råbte den ærlige Jakob oppe fra banken.

"Lad det være fire," sagde Isak højmodigt, "her er penge."

"Fire potter!" gentog Kesten med et strålende smil. "Du lader ham sætte en klat lak og signet på tolden, for at du ikke skal smage på rommen undervejs. Jeg kender dig. Afsted! Og tag skankerne med dig. Æ, æ! Hvor han går og trækker på lænderne, vil du se, du kommer fremad, din dovne hund!"

Hun tog en sten og kastede den efter ham. Manden skreg, Kesten havde ramt ham midt på ryggen. Han vendte sig om og gjorde en let forståelig bevægelse med tungen ud mod hende. Derefter svingede han sin dunk over ryggen og galopperede ind igennem lyngen.

Simon var Kesten Rivers mand, genstand for hendes daglige mishandling. Deres samliv endte nogle år senere, da Kesten en dag mente at have årsag til at meddele ham en større end almindelig revselse. Hun rev en stav ud fra gærdet og slog Simon i hovedet. Hun slog desværre lidt vel hårdt denne gang.

Simon faldt, og da Kesten var for medlidende til at lade ham pines længere, blev hun ved at slå, til den ulykkelige opgav ånden.

"Hvor er hendes mand blevet af?" spurgte Steen Steensen Blicher, da han senere kom og besøgte hende i det lille fattighus på Galten Mark, hvor hun dengang boede. Kesten så op på ham og grinte. Hun trak en medestang ud fra halmtaget og gik med ham om bag kålhaven, som hørte til stedet. Ved diget lå en bunke kvas foran en huggeblok. Kesten ragede grenene til side med medestangen og rodede lidt op i jorden, til et gult hoved af en benrad blev synligt. "Der ligger den værste af mine to mænd," sagde hun med et spotsk smil, "se, hvor han viser tænder og griner ad Jer. Det er også det eneste, han evner nu." Under denne forklaring ragede hun kvaset tilbage og stillede huggeblokken over skelettets hoved.

Røgen kvalmede op fra de små hytter, kvinderne fik travlt med at stege og koge. Hvordan det end siden skulle gå med Abraham, så havde han dog først lovet dem en fest. Til den ydede nu enhver, hvad der var til stede af fødemidler. Kesten ledede alt, hendes ansigt lyste af lutter velvilje. Isak gik op på banken til Jakob og så på, at han arbejdede, mens han selv strakte sig mageligt hen i lyngen og slog ud til sin pibe.

"Hvad har du så drevet på i de mange år?" spurgte handelsmanden, efter en stund at have ligget og pustet røgen op i vejret. "Jeg spurgte efter dig, hver gang jeg kom til kulerne, ingen af folkene vidste, hvor du var blevet af."

"Jeg fo'r på de lange rejser," svarede Jakob, mens han støttede sig til spaden. "Først gik det i bugter og ville ikke, så klarede det

op. Nu er jeg helbefaren matros, styrmand rækker jeg vist ikke op til, fordi jeg kender så lidt til tal."

"Jeg er pranger!" bemærkede Isak, "og tjener svære penge."

"Det er godt for dig,"

"Jeg har også været bosiddende købmand og pakhusforvalter."

"Det hørte jeg snakke om, dengang jeg gik som kok med et af Dybergs skibe, *Peder Baas* hed det. Vi løb på inde under Norge og satte både fartøj og ladning til."

"Det var en dårlig sejlads."

"Det var som det skulle være. Fartøjet kunne ikke mere. Dyberg talte om at hugge den op, fortalte de, men kaptajnen sagde: Lad hende prøve en tur endnu, så sætter vi den på oppe under Norge."

"Men ladningen?"

"Den var derefter. I papirerne stod der kirsebærvin, det blev den forsikret for, men i fadene stod der det klare vand, da de drev på kysten. Forresten var kaptajnen en brav og rettænkende mand, som sørgede vel for folkene. Vi løb *Peder Baas* i land i magsvejr, satte hende lige op i skærene, roede så bort i bådene og fik hver en trevl af vort tøj bjerget, før kassen sloges i stykker."

"Hvad tager du dig nu for?"

"Jeg hviler ud, formedelst jeg kan ingen hyre få."

"Den skaffer jeg, i morgen rejse vi til byen sammen."

Her gik samtalen i stå. Det var længe siden, Jakob havde talt så meget på en gang. Han gav sig til at grave igen, og Isak lå og smilede og røg.

Solen vandt sejr over skyerne, himlen blev blank og mørkeblå, lærken sang, og brokfuglen peb, hver på sin melodi, sommereftermiddagen strålede i al sin skønhed.

"Der kommer Kesten Rivers mand med romdunken," udbrød Isak, "lad nu grav være grav, og hør op med at arbejde. Den gamle kommer dog ikke i den for det første. Når han får spist, vender modet nok tilbage. Fatter er uld, det blæser hen, hvor vinden fører det."

Jakob rystede på hovedet.

"Du kender ham dårligt. Fatter har altid haft stiv ryg til det, han ville løfte."

Kesten kaldte dem ned til måltidet og bar maden ud den åbne plads, hvor taterne samledes i en rundkreds. Abraham blev også ledet derhen og satte sig mellem sine sønner. Mens de spiste, skar Jakob maden i stykker for ham.

"Blev du så færdig med kulen?" spurgte den gamle olding.

"Nu skal der ikke snakkes mere om den kule," sagde Isak og lagde sin hånd på Abrahams arm, "du sidder jo og kommer sand i vore glas. Lad os spise godt og drikke bedre. Sikken en rom, sikken en rom!" fortsatte han og smækkede velbehageligt med tungen, "den er dem værst, som holder mest at den. Drik, fatter! Så falder du nok på reellere tanker."

"Det må jeg også sige," sagde Kesten, idet hun fyldte et stort blikbæger af dunken. "Gid kære broder Abraham må blive ved at leve, til banken deroppe giver sig at danse."

"Hvad må det være for to ærtebælge, du har til sønner," fortsatte Isak, "hvis de ikke skulle kunne holde deres gamle fader oven vande, når han selv var for aflægs dertil?"

Dette sømandsudtryk behagede Jakob.

"Vi vil holde dig oven vande," gentog han højtideligt.

"Han kan så rart bo i hus hos mig," sagde Kesten, "og få det rigtig godt, blive set efter og plejet som barn i vugge, at sige, hvis I under mig lidt for det. Lille Isak har vist ikke selv plads til ham, siden han farer sammen med den anden pranger."

"Hvem mener hun?"

"Ham, du kom agende med den dag, vi mødtes udenfor Nis Lysholdts kro. – Nej, det er jo sandt, I driver vel ikke mere sammen, siden han nu er blevet urmager."

"Hvad skal det sige?"

"Det siger vist ikke stort, men urmager er han, han har trukket om i de sidste år ovre på Slesvigsiden og længere sønderefter. Forgangen sommer slog han telt på Eckernførde Marked og stod og handlede med bønderne. Jeg har også truffet ham med kiste over skuldren gå om til de store gårde dernede og stille herskabernes ure. Jo, jeg ser lige så dybt i en sten, som du kan bide i den, lille brodersøn! – Hvad havde I to så for, den sommerdag oppe hos Nis Lysholdt? Noget var der, I gik og luskede efter, I kom fanden ikke for den regnskabsbog, du spurgte om."

"Er det sandt, hvad hun fortæller, Kesten fra Ribe?" spurgte Isak, som glemte at spise, mens konen talte.

"Er det sandt, der står sol på himmel?" svarede hun spottende. "Jeg lyver kun, når det betaler sig. Jeg troede også, du vidste bedre besked. – Så har du vel heller ikke hørt, han ligger syg nu oppe i Vejling Kro? Da jeg så dig før, mente jeg dog, du kom derfra."

"Kesten! Kesten!" råbte Isak og sprang i vejret, "kan jeg stole på det, hun siger? Narrer hun mig denne gang, skal jeg slå

hende næsen ind i ansigtet, når vi træffes igen."

"Det får du ingen lov til," sagde Jakob fredsommeligt, idet han rakte en kæmpearm ud og ved en næsten umærkelig bevægelse tvang prangeren tilbage på sit sæde.

"Lad mig være!" råbte Isak. "Jeg har gået og søgt efter den mand i de sidste fem år, hørt mig for, spurgt alle vegne, ingen vidste noget. Nu siger hun, han ligger syg oppe i Vejling Kro, en halv mil herfra. – Er det vist, har hun set ham, har hun talt med ham? Det gælder en sølvdaler, hvis jeg får rigtig besked herom."

"Hør blot, hvor min kokkylling galer," sagde Kesten og lo. "Vist sågu' har jeg set ham hver dag i den sidste uge, mens jeg gik og bødede Kromands grise. Der sad han ovre i det lille karlekammer, med en stor, grøn skærm for øjnene, men når han gik, støttede han sig til kæp. Kromand trak på skuldrene og sagde, det gik bagud med ham, han måtte sælge sine ure for hvad han kunne få, og amtsforvalter Levinsens den lille krølhårede Niels kom hver dag ned og bragte ham så et og andet fra forældrenes køkken. Alt dette er så vist, som at jeg trækker vejret."

"Jeg må straks op til Vejling Kro!" råbte Isak. "Hvem af Jer vil tjene seks lybsekkere for at springe ned til Tarm efter min hest? Men muntert skal det være, jeg har ingen tid at spilde."

Han fik næppe udtalt, før en af taterne fo'r afsted igennem lyngen. Kesten mindede ham om den lovede daler, men Isak var en forsigtig mand, han foretrak først at få vished i sagen.

Lidt efter bragte manden hesten, klamret fast med begge arme om dens hals, mens han under vilde skrig lod den jage hen over stien. Da Isak sad i sadlen, vendte han sig om mod Jakob.

"Kom lidt herhen, der er noget, jeg skal sige dig."

"Jeg kan ikke godt rejse mig," svarede Jakob, "jeg er bange for, der imens skal komme en høg og stjæle min pølse."

"Tag den med."

Jakob nikkede, det lod sig gøre. Han tog pølsen sirligt mellem to fingre og bed et lille stykke af den, mens han skred hen til broderen.

"Jeg er her igen, før sol går ned," hviskede Isak. "Du skal love mig at få den gamle til at drikke dygtigt, rommen er stærk, tager han lidt mere til sig, end han kan tåle, siger det intet, så tænker han ikke mere den tossede jordefærd."

"Du er vild på det, lille Isak, han sidder netop og grunder over den. Jeg kender ham. Fatter bider, før han gøer, han er for grå til at lege med knapper, men jeg gør, hvad jeg kan, lad os så se, om det går."

"God lykke!" råbte Kesten.

"Træffer jeg ikke manden, vil jeg ønske hende, hun ikke træffer mig, når jeg kommer igen."

Dermed red han. Jakob stod lidt og så efter ham, før han vendte tilbage efter et nyt stykke pølse.

Da Isak kom ind i kroen, med al den larm, der behøvedes for at vække størst mulig opsigt, så han udenfor døren i baghuset en mand sidde og fodre kyllinger, med en grøn skærm over panden. Han havde kun et blik nødig for at genkende den, han søgte. Det var Zilo, i falmet, grå frakke, knappet sammen i halsen. Hans smukke, mørke hår begyndte at blive lidt gråligt i tindingerne, men det var dog Zilo endnu, med den høje pande, det milde og kloge udtryk i et hvert træk.

Isak sprang af hesten, ilede hen imod ham, greb hans hånd, kyssede den, slog begge arme om hans hals og knugede ham fast til sig, mens han lod hovedet synke ned mod Zilos skulder, for at ingen af tilskuerne i gården skulle se hans øjne blive våde af en bevægelse, der var ham aldeles ukendt.

"Det er mig!" hviskede han, "Isak, Deres gamle tjener! Kan De kende mig igen? Jeg ser vist lidt mere fornem ud end før. – Hvor jeg dog har søgt og søgt og rumsteret for at finde Dem. Lad os gå indenfor, de står og glor på os. Det er vel Deres kammer der? – Hejda, kromand! Bring øl, nej, vin sgu! Fisk og steg og bakkelser, det bedste, I har, men det må gå lidt gelik!"

Zilo førte Isak ind i et kammer, hvis bohave, loft og vægge bekræftede en væsentlig del af taterkvindens fortælling. Nogle af de ituslåede ruder var erstattet med påklinet papir, lange spindelvæv strakte sig hen under loftsbjælkerne, og omkring på væggene hang en mængde små og store ure, hvis forskellige perpendikkelslag lød med et bestandigt dik, dik! gennem stuen.

"Hvordan har du kunnet få mig opspurgt?" spurgte Zilo, mens Isak stod og så sig om.

"Det lykkedes til sidst," svarede han undvigende. "Nu har jeg Dem igen, og De kan lide på, jeg slipper ikke mere. Jeg er groet opad siden den dag, vi skiltes, dygtigt opad, det har spiret i mig, hr. Zilo, det er slået ud i bloster alt det, De såede. Fanden skal tage mig, om forladelse! – hvis der er en dreng i byen, uden at han jo tager huen af, når han møder mig på gaden. Jeg gør glimrende forretninger. – Og De, som lovede at skikke bud og skrive mig til. De har da rent glemt den stakkels Isak?"

"Vist ikke, jeg lovede at lade høre fra mig, når jeg fandt det, jeg søgte, jeg er endnu ikke nået så vidt, min ven! Jeg har levet i storm og håbet på sol, men den ville ikke komme, jorden glider bestandigt bort under mine fødder."

"Å, bliv ved! Bliv ved! Lad mig vide alt, der er dog vist ingen i hele verden, som mener Dem det bedre end jeg."

Hans stemme lød blødere og mere inderlig end ellers, det var umuligt at misforstå den deltagelse, han i dette øjeblik følte. Da Zilo tog sin grønne skærm fra panden, lagde Isak først rigtig mærke til hans modfaldne, tungsindige udtryk.

Der var også en påfaldende forskel mellem disse to hoveder: Isaks hævet, dristigt, med den fremstående, kantede pande, sorte, gnistrende øjne, der udtalte lykke over at kunne hjælpe, måske også en vis smigret selvtilfredshed, fordi det altid er så behageligt at spille forsyn for andre, mens derimod enhver linje og form fra kinderne nedefter, de fastsluttede, tynde læber, de opadbøjede mundvige, den smalle og tilspidsede hage, alene vidnede om list og snedighed. I modsætning hertil Zilos blege og rynkede pande, grublende og tungsindige mine, hvis tidligere ild var forsvundet, og som nu viste sig matte og tilslørede af anstrengelserne under en frugtesløs kamp, hvorom også mundens lidende og smertelige smil syntes at vidne.

"Fortæl mig, hvordan De har levet i de fem lange år," fortsatte Isak.

"Hvad skal jeg fortælle? Tiden er gået bort med forsøg uden held, kampe uden sejr. Jeg tilbød mig over alt, hvor jeg troede at se en åben dør, steg nedad, trin for trin. Du begriber ikke, hvor hurtigt det daglige savn gør sig til mester over en hver stolted. Jeg har været skriver på et kontor, principalen dræbte sig efter

en mislykket spekulation, jeg har spillet komedie i småbyerne, i kroer og lader, direktøren løb med kassen, jeg skrev artikler til *Itzehoer Ugeblad*, satte min egen og mit barns historie på vers – det mislykkedes alt sammen. Til sidst tog jeg fat på mit første håndværk igen og blev urmager. Hvad udbytte det har bragt, ser du her omkring dig. Det, som holdt mig oppe, var tanken på hende, den lille pige, jeg arbejdede for. Hendes søde øjne, hendes friske og klare smil, al den kvidrende musik, der lå i hendes sorgløse pludren, var en spore, der drev mig frem, når jeg blev træt, eller mistrøstig begyndte at standse."

"De er altså kommet til at holde meget af hende, hr. Zilo. Hvad sagde jeg?"

"Ja, jeg holder af hende," sagde han i en tone, som udtrykte langt mere end ordene.

"Det var da godt, vi ikke fandt den adresse med en guld om oppe hos Nis Lysholdt, og lod være at søge videre, så De fik lov til at beholde barnet."

"Barnet!" gentog Zilo med et svagt smil, "dette barn er nu snart femten år gammel, hun er from og uskyldig som den dag, jeg bragte hende til skolen. Hvis der nogen sinde har spejlet sig en elskelig sjæl i et menneskes åsyn, må det være i hendes. Gud ske lov! Hun kender endnu hverken til savn eller lidelse, nyder og leger, sorgløs som sommerfuglen på en blomst, bliver sjæleglad, hver gang hun ser mig komme, sidder og venter på mig ved vinduet, følger mig som en skygge den hele eftermiddag, jeg tilbringer hos hende."

"Det kan jeg tænke mig," svarede Isak, som denne beskrivelse ikke interesserede det allermindste.

"Så skjuler hun sig endnu, som da hun var barn, inde mellem træerne i Bygholm Have, springer frem og jubler, når hun tror at overraske mig, fortæller mig alt, hvad hun har oplevet siden sidst, tusinde små historier uden ringeste betydning, uden andet værd end det, hendes skildring giver dem, og dog så indholdsrige, fordi de åbenbarer en kysk og uskyldig sjæl, der ikke har mindste begreb om det onde. Og mens hun taler, du! glemmer jeg ofte at høre efter ordene for at lytte til klangen i hendes stemme. Jeg lader hende snakke, mens jeg ser ind i disse uudgrundelige, blåsorte barneøjne som i et dybt og klart hav, der afspejler hendes skønhed. Så forlanger hun handsker, strimler, noder, uden forestilling om, hvor megen umage jeg har for at skaffe det til veje. Den kvartalsdag er min fest, den bringer mig forår og lykke tilbage, den er samtidig min rædsel og maner mig uafbrudt i tre måneder om pengene, jeg skal skaffe til veje, den bringer feber i mit blod og får min hånd til at ryste. Jeg vågner op om natten, der kommer en sjæleangst over mig ved tanken om den frugtesløse kamp, jeg så længe har måttet føre. Jeg ser da dette barns fremtid, hvordan vil den blive? Har jeg ikke begået en stor synd ved at knytte hendes skæbne til min? – Det er skyerne, som tårner sig op i baggrunden, og som bestandig bliver mere truende."

"Men De har jo dog hidtil givet Deres lille frøken alt, hvad hun kunne forlange. Lad hende takke sin Gud! Får hun ikke skolegang og lærdom som den fornemste prinsesse? Hvad kan hun ønske sig mere?"

"Hidtil er alt gået godt, men denne gang – der er kun otte dage til det nye fjerdingårs begyndelse. Mit syn er svækket, jeg er ikke rigtig rask, dog det går vel."

"Og hun aner slet ikke, hvordan De må slide og trælle for hendes skyld?"

"Nej, nej, vist ikke," sagde han heftigt, "hun skal heller intet ane, hvorfor skulle jeg vel bringe kulde over dette unge hjertes blomster? Virkeligheden kommer efterhånden sørgelig nok til en hver af os. Bør jeg lære hende at frygte den, når jeg ikke samtidig kan give hende våben imod den? Lad os ikke tale mere om det, tanken på hende gør mig arbejdet let, der er ingen af mine handlinger, uden at hun jo har sin del i dem, intet sted for mig, som hun ikke udfylder med sit billede."

Han smilede og så med sjælens øjne alt, hvad han nylig havde skildret. Han vedblev at tale uden at tænke videre på sin tilhører. Der gik som lysglimt fra hans indre; udbyttet af mange timers tanker, mange skjulte glæders minde, savnet og nøden, som Isak her hørte skildre, havde ingen sinde før haft så dyb en virkelighed som nu gennem Zilos ord. Der kom en følelse over ham, under hvilken det listige og snedige udtryk aldeles forsvandt, han følte sig draget opad, denne værdige måde at bære en sorg på forekom ikke i hans verden. Der jublede de af glæde eller skreg af smerte, indtil det onde eller år eller sløvhed til sidst lærte dem at tie.

Da Zilos hoved sank bøjet ned mod brystet, som om han havde glemt alt omkring sig, sprang tateren op, den oprindelige natur hos dette lidenskabens barn, hvori plan og beregning veg for øjeblikkets indskydelse, kom til syne, han slog for anden gang i dag armen om Zilos hals og udbrød:

"Fanden i vold med kvartalet. Jeg ved udvej, jeg sidder i god bedrift, jeg skaffer Dem pengene til veje, De skal hverken have nødig at gruble eller sørge mere."

"Men jeg vil ikke vide af dine penge," svarede Zilo bestemt. "Vi tale ikke mere om det."

"Jo, denne gang tager De fejl, hr. Zilo! Der skal netop tales om det. – Hvis jeg nu var i nød og trængte til en håndsrækning af Dem, ville De jo straks være på pletten og vist blive meget forundret, om jeg afslog Deres hjælp. Fattes De derimod noget, og jeg stiller mig frem, vender De Dem bort og siger: Der tales ikke mere om det. Er det nu også fornuftigt, er det retfærdigt?"

"Du er en listig og indsmigrende person, du!" svarede Zilo smilende.

"Det er jeg også, hr. Zilo, det lærer folk der, hvor jeg kommer fra. Jeg er også en dygtig handelsmand, er jeg, derfor rejser jeg nu i morgen tidlig ind til junge Dyberg og byder ham en forretning med fåreskind, som han skal gribe efter med begge hænder. Den bringer noget ind, jeg får min part, og De får Deres, så De hverken har nødig at sidde med den grønne skærm for øjnene og høre på dik, dik omkring Dem eller gå med kassen på ryg til de store gårde og spørge, om de har ure, der skal stilles."

"Men hvordan skal jeg blive i stand til at betale dig tilbage igen?"

Isak stod op fra bænken og bøjede sig over mod Zilo, hans øjne strålede.

"Jeg har jo sagt Dem før, at De betalte mig for alt, hvad jeg blev i stand til at gøre, den vinternat, De hjalp manden op af snedriverne. De har gjort mere end det. I førstningen, jeg slog bod op, snød jeg, hvor jeg kunne komme til, det ved Gud, jeg gjorde, og denne hersens samvittighed tog det aldrig ilde op. Så lagde De hånden på min skulder og varede mig: Tag dig i agt,

Isak, kryb aldrig i skjul for din egen handling. Det lød så kønt, de ord bed jeg mig fast i, som en krebs i en hundestejle. – Men det blev ikke ved det."

"Så der er mere endnu?"

"Kan hr. Zilo mindes den formiddag, jeg sad på skrævs over min kiste og legede med et rart knippe dirke? De tog dem og så på mig. – Jeg kunne have givet mig til at græde, da De gik. – Efter den dag har det været mig plat umuligt at tage en dirk i min hånd. – Nej, lad os bare ikke gøre vort mellemværende for nøjagtigt op, hr. Zilo! Jeg kommer til at tabe for meget ved det. – Hør, hvor de rasler med knive og tallerkener ovre hos kromanden! Nu vil vi spise og drikke, juble og synge, som Deres lille pige, måske får jeg siden det digt at høre, De skrev til bladet om Dem og hende."

"Kan det virkelig more dig?"

"Om det kan! – De digter så rart. De gjorde engang en sang om en madam, som nok var Deres allerliebste, hun kom op på en sky og blev til stjerne. Som den gik! Da dei, da dei, da dei, da dei! – Jeg forvinder det aldrig. – Kromanden kalder, lad os gå derover. Og så siger jeg, som hr. Zilo sagde før: Nu tales der ikke mere om pengene."

Mens dette foregik, sad skøjerne ude på dansepladsen. Lystigheden steg, efterhånden som dunken tømtes. Jakob skænkede flittigt i Abrahams bæger, men den gamle mand drak ikke meget. Han lo til sidst og rystede på hovedet.

"Lad være, min dreng! Lad være! Jeg mærker nok, hvor du vil hen, men det bliver ikke til mere dengang. – Jeg ser billeder og store syner for mig, de maner en lang fortid frem med svære skyer og kun lidt solskin imellem. Jeg ser den dag, da vi i stedet

for syv slunkne mænd, som nu sidder her, var henved fem snese samlede i Deiberg rakkerkuler. Der kom Math Hjeil ridende på sin egen hvide hest, med seksten mand i følge, der kom Quant Skusters og Tibbes Jam agende, hver i sin vogn, men Math så ud som den fornemste, og det holdt han også mest af at være over alt, hvor han var til stede. Så blev der en dag ufred imellem os, Math ville råde, hvor kun jeg havde at byde. Han talte ikke stort, men trak på øjenbrynene, og vi gik om bag hytterne og tog til vore knive. Jeg holdt af ham alligevel, han var dog den fejreste karl, jeg nogen sinde får at se i denne verden. Jeg ville nødig i strid og tænkte på at give ham et godt ord. I det samme står han og vejer sin kniv i hånden og kaster den, så den peb lige forbi mit øre og borede sig ind i husstolpen bagved mig. – Dengang traf du ikke, Math Hjeil! råbte jeg. Så lo han på sin stille måde og virrede med hovedet. – Det gjorde jeg heller ikke, Abraham Musen, men jeg traf den lille knast i stolpen bagved dig. Hvad tror du, der var sværest? Gå og hent min kniv igen. – Å nej! Å nej! sagde jeg, nu er det mig, der skal prøve et kast. Jeg vejede da min kniv og traf hans, så skaftet skiltes ad i to stykker. Der har den ene budt goddag til den anden, sagde jeg. Da Math så det, tog han sin arm om min skulder og gik tilbage med mig til de andre. Derefter holdt vi to sammen i godt og ondt lige til den dag, Ulle slog hans hoved i stykker med sin hammer."

"Det var i de gode dage," sagde Jakob.

Abraham lod ikke til at høre det, han vedblev, som om han talte med sig selv:

"Ingen gjorde os fortræd dengang, loven gjaldt for stæderne, ikke ude mellem lyngen. Kom vi til en by, og folkene hørte skøjernes skalmejer, løb de hen og satte en bøtte mad udenfor

hver dør, vi gik forbi. Hvad kerede vi os vel efter, at de ikke ville spise ved det samme bord eller sidde på bænk med os i kirken. De gik deres vej, og vi gik vor."

Han tav lidt og vedblev derefter med en røst, der lød hul og klagende, som når et menneske taler i søvne:

"Jeg har levet en anden dag, da den Ringkøbing amtmand kaldte bønder og skytter sammen fra de store gårde og jog os med deres hunde, et sommerdøgn til ende. Det var en jagt som efter de vilde dyr, dem, de fangede, slog de i bast og kørte op til Viborg Hus, dem, hundene bed til skamme, lo de ad. Nede ved Skjern krøb en stakkels skøjerkælling ind under broen med sin voksne dreng og en lille en ved brystet. Først stablede de lyng for begge ender af broen og stak ild deri. Da det ikke kunne drive dem ud, jog de hundene ind under stenkisten. Lidt efter kom dyrene frem igen, formedelst de kunne ikke holde heden ud derinde, begge havde de røde snuder."

"Hvad var der så sket?" spurgte Jakob åndeløs.

"Drengen lå kvalt derinde af røgen, men kællingen og hendes lille unge havde hundene bidt ihjel."

Der herskede en dødsstilhed over pladsen, skøjerne lyttede til og havde trængt sig omkring den gamle høvding. Jakobs pande lå i dybe rynker, hans hånd knugede sig omkring kniven.

"Hvor var da du, mens det gik for sig?"

"Jeg løb med de andre over ad Rindum til, det gjaldt om at komme afsted. – Efter den dag fik det aldrig mere fremgang med skøjerne, nu er det forbi med os, hvorfor skal jeg da tøve her længere? Herskabet er rejst fra huset, rotterne er blevet tilbage. De gamle, jeg brød mig om, er henne, mine drenge har jeg set mig glad på. I to drager en bedre vej end den, jeg fik

forstand til at følge. I skal fornægte jeres fader og moder og holde jer til de fremmede, der er ikke andet at gøre. Jeg vil hen og sove, I kan tro, jeg trænger til det. Jeg synes hele eftermiddagen, hun kalder på mig, den stakkels kvinde med det vilde sind, som jeg lagde derovre i mosen. Er det sandt, hvad de siger, så møder jeg hende jo igen. Jeg kommer, jeg kommer! Når månen står op, skal jeg gå."

Kesten River havde hele eftermiddagen vist Abraham en forekommende opmærksomhed, hun valgte den lækreste mad og de største stykker til ham og gav Jakob tegn til at fylde hans glas, når han syntes at glemme det. Abraham vakte opsigt i dag, Kesten ville vise, at hun hørte med til familien.

Lidt efter at Isak havde forladt selskabet, kaldte hun sin mand til sig og gik så langt bort med ham, at ingen kunne høre, hvad de talte om.

"Du skal ned til Tarm Kirke," hviskede hun, "klyv op i tårnet og hent mig en svalerede med store unger i. Kommer du tilbage i en fart, sætter jeg en flaske rom til side for dig. Store unger, hører du, rigtig levende."

"Skal jeg nu afsted igen?" sukkede Simon. "Kirken er jo lukket."

"Du har vel en dirk."

"Jeg er så træt, så træt."

"Skynder du dig ikke, får du min kæp at føle, Simon Hjulben!"

Manden gik, Kesten blev atter den omhyggelige søster. Solen sank. Tågen bredte et gråblåt tæppe ud over bakker og dale, en dyb stilhed hvilede over egnen. I skøjernes kreds var samtalen efterhånden gået i stå, den ene sad og mumlede et par

dæmpede ord til den anden, derefter tav de igen, den stærke rom ville i aften ikke øve sin virkning på nogen.

Efter at måltidet var endt, blev Abraham flyttet hen til en af hytterne, hvor den sidste solvarme kunne nå ham. Aftenens gyldne lys faldt over den gamle høvding og viste et skarpt og furet ansigt, hvis barske alvor var forenet med en højtidelig fred. Det lange, grå hår faldt ned over begge kinder. Han holdt hænderne foldet over brystet og stirrede frem for sig med et blik, som tydede på, at hans tanker var langt borte fra alt, hvad der foregik omkring ham. Jakob sad ved hans side, tavs og bedrøvet, hans eneste underholdning med Abraham bestod i, at han af og til stødte lidt til ham med den ene skulder og på samme tid sendte ham et bønligt blik, hvortil den gamle, høvding rystede på hovedet uden at sige noget. Det var også overflødigt, de to forstod hinanden uden ord.

"Der kommer månen med de spidse horn," sagde pludselig Abraham, som om dette syn indeholdt en befrielse for ham. "Tag nu og hjælp mig op."

"Skal det ske?" spurgte sømanden. "Jeg beder dig så mindeligt om at lade være."

"Jakob!" udbrød Abraham med dæmpet røst.

Sønnen tav og bøjede sit hoved.

To mænd gik hen for at støtte den gamle, men Jakob viste dem tilbage, han tog sin fader på armen og bar ham op på banken, som man bærer et sygt barn. Alle taterne fulgte dem i lydløs tavshed.

Graven var ikke synderlig dyb. En mand, som kom forbi stedet nogen tid efter, fortalte, at han havde set den gamle taters fødder stikke frem over muldet.

Abraham lod sig glide ned i lyngen, som Jakob havde strøet på bunden af hullet. I det samme kom Simon løbende med svalereden i sin hat, fire små, pibende unger strakte deres nøgne halse i vejret, vrikkede frem og tilbage med hovedet og spærrede det gule næb op i størst mulige vidde.

"Det var rart!" sagde Kesten, "Se, hvor de gaber. Bliv kun lidt, I skal snart få munden fyldt."

Hun satte hatten ned i lyngen og lod Simon vogte den.

"Der er ingenting, lille broder ønsker?" spurgte hun med den mest indsmigrende stemme og lagde sig på knæ ved graven.

"Dæk til!" sagde Abraham, "og lad mig være i fred."

"Vi plejer ellers at sætte tvege over arme og ben, for at de døde ikke skal gå igen," sagde hun, "men det er vel ikke værd."

"Der skal ikke sættes tveger over ham," svarede Jakob.

Abraham havde lagt sig til rette i graven, han rejste sig endnu engang, så omkring, til hans øjne faldt på Jakob, og råbte med høj røst:

"Farvel, alle mennesker!"

Derefter lod han sig falde tilbage og drog en gammel filthat ned over hovedet, således at ansigtet blev fuldkommen dækket af den. Kesten lå bøjet over ham og lod til at rette noget ved hans klædning.

"Hvad er det, hun tager sig for?" spurgte Jakob.

"Herre Gud! Jeg skærer bare de to rare knapper af hans kofte, det er synd, de skal irres op dernede."

Abraham lå udstrakt i graven, stiv og ubevægelig, som om han ikke mere tilhørte livet, Jakob gik bort fra stedet, idet taterne skød jorden til. Da høvdingens legeme var skjult, tog Kesten svaleungerne op af Simons hat, lo og sagde:

"Nu skal I få halsen fyldt, I små bæster!"

Hun stak en fugleunge ned på hver side af Abrahams skuldre, to andre ved hans fødder.

"Dem kan han ikke omme op over," sagde hun, "han vil aldrig volde ufred her på Jorden."

Det blev hen imod morgen, før Isak vendte tilbage til hytterne. En lille jordhøj skjulte den gamle høvding. Taterne havde forladt stedet. Jakob sad alene tilbage og græd nede under banken.

"Hvordan gik det så?" spurgte Isak.

"Som han forlangte."

Isaks hoved sank ned på brystet.

"Død! død!" hviskede han for sig selv. – "Ja, så nytter det jo ikke at snakke mere om den sag."

8. Blod til bod

To dage senere indfandt Isak sig på Dybergs kontor og forlangte hr. agenten i tale. Agenten var konsulens ældste søn, et driftigt menneske, som efter faderens død ledede handelshusets forretninger.

"De får at vente lidt," sagde skriveren, "der er en inde hos ham."

"Hvis jeg kommer ubelejligt, kan jeg så godt se herop igen siden."

"Nej, bliv kun, manden går vist straks, han er allerede blevet vist bort to gange, vi kan ikke holde dørene lukkede for ham."

"Det må da være en slem, påtrængende person."

"Det er denne Klaus Villassen, der vil slå sig ned som købmand ovre på torvet."

"Nå, så Klaus skal være købmand? Å ja, hvorfor ikke, når agenten vil hjælpe ham."

"Men det vil han ikke, det kan De lide på."

"Å nej, det kan også være. Klaus stod jo imod hr. Dyberg den strenge dag, der skulle vidnes om salig konsulens død. Det er nu så længe siden, at jeg omsider har glemt det, måske har agenten også glemt det, så er det ikke værd at minde ham derom."

I det samme gik døren op, Klaus Villassen trådte ud, pyntet som en kærlighedsgud fra en butiksdisk, frimodig og smilende, med sejrens budskab i hver mine. Han studsede lidt ved at se Isak, men nikkede dog nedladende til prangerens ærbødige hilsen.

"Dersom min tid tillader det, kommer jeg igen i aften," sagde han til skriveren, "hvis ikke, så i morgen formiddag, for at ordinere nogle varer, jeg har behov til min nye butik derovre. Agenten åbner mig en uindskrænket kredit og vil nok selv meddele Dem det fornødne herom. Jeg sagde til ham derinde, at hvad han leverede mig måtte være af bedste sort. Reel behandling mod køber og sælger, det er mit valgsprog. – Farvel herinde!"

"Her er vist rotter i huset," sagde Isak til sig selv. – "Nu skal agenten og jeg snakke lidt sammen."

Da han kom ind, gik den unge Dyberg op og ned i værelset med bøjet hoved og hænderne på ryggen, tilsyneladende i heftig bevægelse. Han så næppe i vejret, da Isak lukkede døren efter sig.

"Jeg kommer for at tilbyde hr. Dyberg en rar lille handel," begyndte Isak. "De har en svær leverance på hareskind, og Deres pranger farer omkring alle vegne for at købe op. Så snart jeg spurgte det, lagde jeg mig så efter den vare og kom lidt forud for Deres mand. Da jeg så ikke kunne bruge mere, sagde jeg til bønderne: Pas vel på, karle, hvordan I sælger, der er misvækst på skindene i år, de vil vist gå svært til vejrs. Sådan drev jeg ham prisen i vejret, og nu kan jeg overlade agenten mit parti en hel del billigere, end han er i stand til."

"Gå din vej, Isak, jeg har ingen lyst til at slutte handel i dag."

"Ikke det! – Da jeg sidst gik ud af denne stue, og De sagde mig tjenesten op, tillod De mig at komme igen, når jeg ville Dem noget. Hr. agenten føjede til, at De havde tro til mig. Kan De huske det? – Jeg er vist kommet på en ubelejlig tid i dag. Hr.

agenten er dårligt humør, og De har dog nylig gjort en ædel og stor handling."

"Hvad mener du?"

"Den rødhårede Klaus Villassen, som gik herfra, da jeg kom, havde munden fuld af Deres velgerninger. – Ubegrænset kredit! – Aller bedste varer! – Kommer og henter, når det er mig belejligt! Han buldrede igennem kontoret som en kanonvogn."

"Det er en uheldig person, den Klaus Villassen, hvad skal man sige, han tryglede mig så længe, til jeg gav ham den kredit, han behøvede."

"Deres salig fader fandt også, at Klaus var en dårlig person, derfor jog han ham af sin tjeneste. De der imod forbarmer Dem over ham, er det ikke kønt og kristeligt?"

"Hans hele fremtid var afhængig af min hjælp."

Isak lyttede til denne udtalelse med sit ondskabsfuldeste smil.

"Ja, og så vidste han nok, til hvem han talte. – Det er mig, tænkte han, som angav smugleriet til Pagh den bryllupsnat og voldte konsul Dybergs død, men det har sønnen vist glemt, det er så længe siden."

"Han talte om sin gamle moder, hvis eneste støtte han var. Slog jeg hånden af dem, ville de være brødløse."

"Han talte vel ikke om Deres stakkels søster Helene, som han voldte et liv fuldt af elendighed."

"For fanden! Hvad angår den hele sag dig?" spurgte Dyberg utålmodig. "Jeg gider ikke have noget udestående med den karl."

"Der kommer agenten først med nøglen til døren. Villassen har altså forstået at gøre sig frygtet af Dem?"

"Han har været i husets tjeneste, som du ved, og kan underfundigt have tilstillet sig kundskab om et og andet, der ved en falsk udtydning lader sig misbruge til skade for os. – En købmands rygte er hans kredit. Man må være forsigtig."

"Ja, nu er det hele mig klart, – den Villassen er dog en snu ræv, han har fået Dem under sig. – Hr. agenten har vel ikke noget imod, at jeg sætter mig ned, jeg er lidt træt i dag, vil De ikke også selv tage plads, det kan hændes, vor samtale vil trække temmelig længe ud."

Han satte sig smilende midt i sofaen og indbød med en håndbevægelse agenten til at gøre det samme.

"Villassen har altså en klemme på Dem. Skal vi nu gå til skrifte, herre! Hvad ved han, hvad fortæller han? Betro De mig det kun alt sammen. Jeg har dog bedre hold på den fyr, end De eller han drømmer om; jeg har et lille regnskab at gøre op med Klaus. Han angav mig for skøjer den dag, jeg stod i retten og vidnede for Deres hr. fader, han voldte, at folkene her på gården nægtede at tjene sammen med mig, så hr. Dyberg sagde mig tjenesten op."

"Det skete meget imod mit ønske, men der var ikke andet at gøre."

Over Isaks ansigt gled et udtryk af rasende vildhed og harme, idet han bøjede sig hen mod Dyberg og hviskede:

"Jeg har givet min salighed i pant på, at han skulle komme til at græde blod for det, han gjorde mig der oppe. Jeg har ventet på den dag, nu tror jeg, den kommer, den kommer! – Hvor er det, han holder fast på Dem, hvad har han truet Dem med?"

Dyberg følte sig uvilkårligt påvirket af Isak i dette øjeblik. Der var en rolig sikkerhed i enhver af hans påstande, en

spottende og drillende ironi i hans forklaringer, som gav ham en bestemt overlegenhed.

"Han kom her i går, og han kom her i forgårs, falsk og krybende, græd og kastede sig på knæ for mig, han var mig i højeste grad imod, jeg afslog hans forlangende og ville ikke have noget med ham at bestille. Han kom igen i morges, da havde piben pludselig fået en hel anden lyd, han bad ikke mere, han truede, talte om den gamle fisker Harpyt, en upålidelig og fordrukken person, der engang sejlede med et af min faders skibe. Harpyt tror at være vidende om, at skonnerten blev sat på grund efter rederiets ordre, endvidere, at ladningen i det ulykkelige fartøj var en helt anden og ringere, end der stod anført i papirerne. Jeg husker ikke al den snak, det ved jeg blot, at jeg grumme nødigt vil have min salig faders navn blandet ind i så afskyelige historier, selv om der naturligvis ikke er et sandt ord i det hele."

"Det sagde agenten vel også til Villassen?"

"Han smilede til det, han var så sikker i sin sag. Han kunne skaffe beviser – nå! jeg gav efter, jeg lovede at hjælpe ham. Hvem kan kæmpe med folkesnak, hvor løgnagtigt rygtet end er."

"End mindre, hvis rygtet tilfældigvis fortæller sandhed."

"Hvad vover du at sige?"

"Tal ikke så højt, de kan høre Dem inde på kontoret. – Rygtet taler sandhed. Lad os se på den sag med åbne øjne. Skonnerten løb i land efter ordre, fadene, som de fiskede op, havde mere vand end vin indenfor deres spunse."

"Hvem tør vove at påstå dette?"

"Nu råber De igen så højt," sagde Isak hviskende. "Jeg har en broder, som forresten søger hyre i denne tid, han fo'r med Deres hr. faders skonnert, da den satte på land, og ved bedre besked om, hvad der foregik, end gamle Harpyt."

Døren fra kontoret blev åbnet. Skriveren kom ind og fortalte, at der var bud fra Villassen efter de lovede varer. –

"En lang liste! – Et helt vognlæs! – De skal vel udleveres?"

"Ja, naturligvis! Siden jeg har lovet det," svarede Dyberg nølende og kastede et blik hen til Isak, som bad han om råd.

Isak lod ikke vente på sig:

"Hr. agenten mener blot, at han først vil kigge lidt på den liste, og at Villassen skal møde heroppe på kontoret i morgen klokken ni. – Var det ikke klokken ni, De sagde? – Jeg synes det nok."

Skriveren så forbavset fra den ene til den anden.

"Klokken ni!" gentog Dyberg tonløst.

Der forløb nogle øjeblikke i dyb tavshed, efter at skriveren var gået. Dyberg skred op og ned ad gulvet med bøjet hoved og hænderne på ryggen. Isak fulgte ham med øjnene.

"Du har en broder, der var om bord på skonnerten, da ulykken skete, og han påstår det samme som Harpyt! – Jeg tror, den hele verden har sammensvoret sig imod mig!"

"Han påstår det rigtig nok i dag, men derfor kan han jo gerne komme på en bedre mening i morgen," sagde den medgørlige Isak. "Et menneskes tanker er som et dueslag, en flyver ud, en ind den samme dag."

Han stod op fra sofaen og trådte nærmere hen til Dyberg:

"I morgen er der ingen skonnert sat på grund, klokken ni kommer jeg igen for at spørge, om De vil købe mine fåreskind."

"Javist vil jeg købe dem," svarede Dyberg.

"I morgen skaffer jeg vidner på, at den gamle slyngel Harpyt farer med snak, og at fadene om bord var fyldt med den dejligste kirsebærvin."

"Det vil du?" spurgte Dyberg tvivlende.

"Det vil jeg!" gentog Isak i en betoning, der hævede enhver tvivl. "Jeg tager min broder med for at spørge, om agenten måske har brug for ham på et af Deres fartøjer."

"Det er der ingen tvivl om," mente Dyberg, "hvis du anbefaler ham."

"I morgen tidlig," fortsatte Isak, "skal Klaus Villassen stå tam og bævende for Dem, som han gjorde den første dag. – I morgen middag skal han lukke sin nye butik, der bliver ingen brug for agentens varer denne gang. Og i morgen aften!" blev han ved med slet dulgt skadefryd, "i morgen aften skal han være ude af byen og ikke sætte sin fod her ind oftere. Når det er bestilt, slutter vi af om de fåreskind, måske der kunne udbetales mig et lille forskud, efter at slutsedlen er skrevet, jeg har just brug for kontanter."

Agenten stod målløs og stirrede på Isak, som syntes vokse under strømmen af disse mægtige løfter. Der var en strålende tilfredshed i hans øjne, et smil om hans mund, som vidnede om, at han i det mindste selv troede på alle sine forsikringer.

"Farvel, hr. agent! Til i morgen klokken ni, så betaler skøjeren for den dag på rådstuesalen."

Dermed gik han.

Jakob sad og så ud af vinduet i det lille kammer, broderen havde ført ham til. Han ventede utålmodigt på, at Isak skulle komme tilbage.

"Hvad sagde så agenten? Tror du, han kan bruge mig på et af sine skibe? Nu længes jeg efter at komme bort fra det skøjerliv, ud på den salte sø."

"Det kniber bandsat!" svarede Isak og rystede på hovedet. "Du sidder dårligt i det. Lad os nu tale rigtig fornuftigt om den sag med det strandede skib. Der bliver vist forhør om det, og du skal med op på rådstuen, frem for dommeren."

"Skal jeg op på rådstuen?" spurgte kæmpen ængsteligt.

"Ja, siden du påstår, at I løb fartøjet på grund med forsæt."

"Jeg kan jo påstå det modsatte," sagde Jakob.

"Det er også min mening. For ikke at tale om, man kommer altid længst i verden ved kun at sige det gode om andre. – Hvem kan bevise, at I satte hende på, hvem så det? Det var jo bælgmørkt, da ulykken skete."

"Nej, det var måneskin."

"Men der drev svære, sorte skyer for månen den nat."

"Vi tog fejl af fyrene, sagde skipperen i forhøret."

"Rigtigt, min kære broder! I gjorde jeres bedste, men tog fejl af fyrene, det fortæller du oppe hos agenten i morgen. – Der er nu denne Harpyt, som går og råber med sild, han var nok med jer, det er fra ham, den hele sludder er kommet. Hvad skal vi gøre ved det?"

"Harpyt ved ingenting, han lå jo til køjs, da det gik for sig. Han blev tampet om bord, fordi han rapsede nede i kahytten. Så stak han røret af sin kridtpibe ind i fadene og drak sig fuld hveranden dag, til han faldt ned fra bramråen, – Skvat! Vi troede, han havde slået sig ihjel, og fik ham stablet ind i køjen, aftenen før skonnerten drev i land."

"Det er godt! Han drak sig fuld i kirsebærvin, og endda påstår den gavtyv, at der var vand i fadene. Det husker du også at fortælle i morgen. Der har vi et meget vigtigt bevis imod ham. En skal altid gøre folk de tjenester, han kan, især når han venter sig større villighed til gengæld."

"Jeg så alligevel nogle fade drive ind med det klare vand i," sagde den sandhedskærlige Jakob.

"Det har du sgu glemt," påstod Isak, "du husker kun, at I borede huller i fadene og sugede kirsebærvinen op igennem jeres kridtpiber. – Lad os nu gentage, hvad du skal sige i morgen."

Således fortsatte den utrættelige Isak at indøve sin tungnemme broder og sluttede først ved sengetid med et tilfreds udråb:

"Nu er du færdig, helt færdig! Glem blot intet til i morgen. Folk påstår rigtig nok, ærlighed varer længst, lille Jakob, men det er kun fordi de bruger så lidt af den."

Næste morgen vandrede de to Abrahamssønner i deres bedste pynt op til Dybergs gård. Jakob bar på en lærredspakke, der egentlig tilhørte Isak, men som prangeren i dag ikke selv fandt det sømmeligt at bære. Isak gik ind til Dyberg, mens han lod sin broder tage en beskeden plads i en krog af kontoret. Skriveren lagde mærke til, at der blev ført en meget levende samtale inde hos principalen, men ordene lød for dæmpede til, at man kunne blive klog på noget.

Lidt efter kom Klaus Villassen. Han hilste fortroligt på Dyberg og trådte i det samme et skridt tilbage, da hans øjne faldt på Isak. Det var anden gang, de to mødtes her i huset.

"Jeg ville højst tale et par ord med hr. agenten i enrum," sagde han, ubehagelig berørt af Isaks spottende smil, "hvis den mand derfor ikke har mere at bestille her, er det bedst, han går."

"Jeg har mere at bestille her," svarede Isak med et lille venskabeligt nik.

"Kom kun frem med, hvad De har at sige," sagde Dyberg. "Isak Abrahamsen må gerne være vidne til det."

"Jeg står blot her henne ved vinduet," tilføjede Isak, "og kigger ud efter den vogn, som skal hente alle Klaus Villassens varer til den nye butik."

Villassen målte ham med et hånligt blik og vendte sig udfordrende og overmodig mod Dyberg:

"Jeg kommer for at beklage mig over, at agenten lod mig vente forgæves i går. Til middag skal jeg åbne, og De kan vel begribe, der må tid til at ordne sagerne i en stor forretning."

"Jeg har fået nogle betænkeligheder ved at se Deres vareliste," svarede Dyberg.

"Vor aftale lod jo på uindskrænket kredit. Fandt agenten måske, jeg bad om for meget?"

"Vist ikke, min kære! Det dobbelte ville ikke være for meget."

"Nå ja, hvad så!" udbrød Villassen synlig lettet. "Lad mig da blot få udleveringssedlen, min tid er meget knap i dag."

"Jeg tænkte kun på," fortsatte Dyberg med den blideste røst, "at hvis jeg overhovedet lod Dem få varer, efter de stærke ytringer, De fremkom med i går, kunne De gerne tro, jeg var bange for Dem."

"Er det så urigtigt tænkt?"

"De får intet af mig, ingen varer og ingen kredit."

"Hr. agent!" råbte Villassen, "husker De også, hvad følgen af det vil blive?"

"Jeg antager, at følgen vil blive, at De går Deres vej, siden Deres tid er så knap," svarede Dyberg.

Villassen stod og støttede sig til stolen, hans små øjne skød lyn, mens de gled fra grossereren til Isak, hvis spydige smil forøgede hans raseri og gjorde ydmygelsen pinligere.

"Det De her har sagt, vil De komme til at fortryde, bi kun lidt."

Han greb sin hat og trådte et skridt nærmere Dyberg. "Hvis De bryder Deres ord og lader mig gå bort, uden at jeg får udleveringssedlen med, skal hele byen i morgen vide besked om, hvordan man bærer sig ad for at blive rig i konsul Dybergs hus."

"Det ved sgu den hele by for længe siden," bemærkede Isak.

Villassen skar tænder, agentens ro og Isaks latter gav ham en svag anelse om, hvad der forestod.

"Ved byen også, at salig konsul Dyberg tog klareringssedler på vinfade, som kun indeholdt det klare vand, at han lod dem sætte skib og ladning til ovre på svenske kysten for at få den svære assurancesum udbetalt?"

"Det må den mand vide bedst, som venter herude i kontoret. Han fo'r med skibet *Peder Baas*, han stod til rors den svære stormvejrsnat, ulykken skete, han gjorde også bekendtskab med, hvad der var i de omtalte fade. Men vi behøver vist ikke at kalde den fyr herind, Klaus Villassen holder nok sin mund, han har for godt hjerte til at volde folk i fortræd og sige sin gamle principal noget så skammeligt på."

"Hvis jeg ikke får min udleveringsseddel, vil jeg være uden nåde og skånsel."

"Det er godt, vi ved det, jeg skal huske det siden," sagde Isak, "når vi kommer til den hele historie."

Agenten sad i sofaen og slog ild til sin pibe.

"Det bliver ved, hvad jeg har sagt. Jeg vil ikke have noget med Dem at bestille."

Isak mente, at han her burde indskyde en forklarende bemærkning og tilføjede:

"Lille Klaus kan nok forstå, at agenten i går gav et løfte uden ret at kende ham. Så var det, at jeg kom til og traf hr. Dyberg i dårligt humør – folk bliver altid i dårligt humør, når de taler med Klaus. – Jeg forklarede hr. agenten, hvem Klaus var, det var derfor begribeligt, at han tog sit ord tilbage. Jeg hørte også, at Klaus påberåbte sig den fordrukne Harpyt som vidne på den historie, han gik og vrøvlede om, så skikkede jeg bud efter ham. Han venter vist herude. Nu skal vi få dem ind, de to vidner, og høre, hvad de har at sige."

Han åbnede døren og kaldte. Jakob alene viste sig.

"Hvor blev Harpyt af?"

"Han gik sin vej, da han fik øje på mig," svarede sømanden med nogle dybe buk mod Dyberg og Villassen.

"Træd nu an, broder Jakob! Fortæl nøjagtigt og sandfærdigt, hvad du har at sige. Hvorfor tror du, Harpyt gik, da han fik dig at se?"

Jakob lo og kastede med hovedet.

"Han vidste nok, jeg kendte hans fagter om bord fra *Peder Baas*, da han borede huller og drak af vinfadene."

"Hører De?" hviskede Isak, "vinfadene!"

"Han blev tampet," tilføjede Jakob, "formedelst han gjorde lange fingre nede i kaptajnens kahyt."

"Fy for en ulykke! Stjal han? – Det taler ikke til fordel for Villassens vidne. Lad os gå videre."

Jakob kom nu frem med en fyndig beskrivelse af alt, hvad der var foregået om bord på det strandede skib. Af og til standsede han lidt, men Isak hjalp ham tilrette igen, og da de to brødre tav, var enhver skygge, der kunne hvile over Dyberg, tilintetgjort Isaks sindrige beviser ramte Villassen som kølleslag, han indså nu, at hans sag var fuldstændig tabt, den overmodige mine forsvandt, det trodsige og truende hoved bøjede sig, der stod kun en ydmyg, sammenknuget, tilintetgjort skikkelse tilbage, som bevægede de fregnede hænder omkring hinanden, og som ikke vovede at se i vejret.

"Nu kan Jakob træde af og vente derude, måske agenten har noget at tale med dig om, når vi er blevet færdige med denne hersens Klaus Villassen."

Jakob gentog sin ærbødige hilsen og kastede ved et behændigt slag med hovedet sit lange, blåsorte hår tilbage fra panden. Han havde fået mod, da alt var gået så godt, imidlertid var han dog ret tilfreds med atter at have nået sin krog ude i kontoret.

De få øjeblikke, der forløb i tavshed inde hos agenten, efter at Jakob havde lukket døren, var som et havblik, under hvilket uvejret samler kræfter til en ny kamp. Dyberg sad i sofaen og røg trøstigt på sin pibe, Isak havde befriet ham fra en tyngende byrde og allerede løst en del af sit løfte. Han ventede nu på, hvad er ville følge efter.

Isak stod lige overfor den sammenkrøbne Villassen, så ham væde de smalle læber med tungen, fulgte ethvert vekslende udtryk, enhver sky og forlegen bevægelse i hans ansigt, med rovdyrets skarpe og glubende blik, før han atter begyndte:

"Agenten har nu set, hvad Klaus Villassens trusler betyder, De skal også høre lidt om hans vidne. – Ved De, hvorfor han løb sin vej derinde? – Han vidste, jeg var efter ham, han har anet det længe, men snoet sig fra mig, så godt han kunne. – Der er gået mærkelige ting for sig i Dybergs hus. De spadserede frem og tilbage på gulvet heroppe og fornam ikke til det, der skete under Deres fødder."

"Hvad angår det Klaus Villassen og hans vidne?"

"Mere end De tror. – Mens jeg boede ovre på torvet, kom der en mand til mig: – Vil du købe bomuldsvarer, bændler, strømper, uldtøj eller drejel? Jeg sælger det for halv pris, smugler det selv over grænsen og kan derfor være billigere end andre. – Manden hed Harpyt, jeg troede ham og købte. – Kan De gætte, hvor grænsen var, han smuglede over? – Henne på hjørnet af Deres hus går der en luge ned til kælderen, den stod på klem om natten, indenfor lå der en mængde små pakker stablet op, som Harpyt tog, når han havde set, at gaden var tom, og vægteren sov i sin kælderhals. – Hvem delte profitten med ham, hvem lagde tyvekosterne til rette? – Det må du jo vide, Klaus Villassen, som var pakhusforvalter dengang."

"Jeg gider ikke høre på den snak," sagde Klaus. "Lad mig komme ud."

Isak lagde hånden på hans skulder og tvang ham ned i stolen foran sig.

"Bliv lidt! Der er mere tilbage. Harpyt var ikke den eneste, som smuglede på den måde over grænsen. Der gik en gammel kone omkring på landet og solgte de samme forklædebånd, bændler og strømper, det var Klaus Villassens moder."

"Der er ikke et sandt ord af alt, hvad han siger," forsikrede Klaus.

"Jeg fik først øjnene op for den bedrift, da jeg kom i Dybergs hus og dagligt måtte bemærke samme købmandstegn, den seksoddede stjerne, på konsulens pakker, som der stod på dem, jeg havde købt af Harpyt. Så passede jeg på, så samlede jeg mærkerne og fik efterhånden flere opspurgt fra landet, da jeg blev pranger. Hvad kan man ikke gøre med en god vilje!"

"Jeg siger endnu engang, at det er løgn alt sammen!" råbte Villassen, "han vil min ulykke, lad mig komme ud!"

Isak trådte atter i vejen for ham. "Sæt dig ned, Klaus! Du bliver så bleg, hvorfor ryster dine hænder?"

Isaks røst blev ved at være dæmpet og klangløs som sædvanlig, alene hans ansigt fik efterhånden et mere vildt og hadefuldt præg, hans skarpe, hvide tænder kom oftere til syne, og hans øjne lod til at bore sig ind i synderen, han holdt foran sig.

"Da jeg var sikker i min sag, kaldte jeg Harpyt til mig, han løb sig fast i sine løgne, den gamle kæltring, men kom til sidst frem med alt. Klaus Villassen var tyven, hans moder og Harpyt hælerne."

"Hvad siger du til dette?" spurgte agenten i en foragtelig tone, og så Klaus stift ind i øjnene. "Du lader ikke til at befinde dig rigtig vel hernede."

"Jeg siger, jeg siger –"

Det var ham umuligt at gå videre. Hans tanker gennemløb forgæves den hele række af udflugter, han kendte, han behøvede nogen tid til at fatte sig, mens hans ansigt fortrak sig under en krampagtig gråd. Han faldt på knæ, strakte begge arme op mod Dyberg og hviskede:

"Nåde og barmhjertighed, ødelæg mig ikke!"

Isak brast i en latter, der udtrykte al den hævnlyst og hån, han hidtil havde søgt at skjule.

"Nu beder han om barmhjertighed, han, som nylig nægtede selv at vise den. – Ingen skånsel, ingen nåde!"

"Det kan ikke bevises, hvad han beskylder mig for. Isak vil min ulykke, han har svoret det på rådstuen."

"Nå, så det husker du, Klaus! Ja, nu er den dag kommet, som du skulle vare dig for, blod til bod hedder det ude mellem lyngen. Sidst lo du af min forklaring, i dag skal den stå til troende. – Her er beviserne!"

Han åbnede pakken, som Jakob havde bragt med sig, og kastede stykkerne hen over gulvet.

"Disse strimler og bånd sad om sagerne, som tyvene solgte. Se på dem, hr. agent! Sig om De genkender Deres tegn?"

"Mærkerne er vore," svarede Dyberg.

"Hvis det så var alt, men der er endnu lidt tilbage. Den dag, Klaus fik mig til at forlade konsulens pakhus, tog jeg hans regnskabsbog med, her er den, hold den sammen med Deres bøger, på hver side vil De finde et eller andet lille snyderi optegnet. Står der fjorten dages lån til bødkeren, kan De være vis på, at han kun har fået otte betalt, sælges der tøndestaver eller andet ros fra pladsen, står halvparten af det indkomne beløb i bogen, den anden halvpart er gået til bunds i Klaus

Villassens lomme. Giver konsulen folkene halvtredsindstyve daler til deling i nytårsgave, beholder Klaus selv de femogtyve – spørg dem ad, der er gået femten år hen, men de fleste lever endnu og husker, hvad der er sket. – Han har snydt sine kammerater, bestjålet sit herskab, jaget mig af min tjeneste og forlanger endda nåde og barmhjertighed! – Zilo! Zilo! Det onde skyder op i mig, jeg skulle bære over og tilgive! – Men, hvem fanden kan tilgive, når man ikke også kan glemme! – Jeg er skøjer, Klaus Villassen, hvad er du selv? Min fader hjalp Klemmen med at slå hunde ihjel, din moder gik som tyvekvind fra dør til dør. – Hævn, hævn! bliver det ved at råbe herinde, derfor må nu agenten for mig bestemme sig til, hvad han vil, men hvis du ikke er rejst din vej, inden sol går ned i aften, og har givet din saligheds ed på aldrig mere at vende tilbage, går jeg til byfogeden i morgen tidlig og gentager ord til andet, hvad jeg her har sagt. Vi vil da få at se, hvad du bliver i stand til at nægte. Du har jaget mig ned af rådstuetrappen, jeg driver dig ud af byen. Afsted med dig, lykkelig rejse!"

En time senere havde Klaus Villassen lukket sin butik, samme aften forsvandt han fra byen og vendte ikke senere tilbage. Den befriede agent gav Jakob plads på et af sine skibe, købte alle Isaks fåreskind, var endog så højmodig at tilbyde dobbelt så stort et forskud, som prangeren forlangte.

Det blev sejrens lykkelige følger. De mistede vel noget af deres betydning, da Isak to dage senere kom op til Vejling Kro for at bringe Zilo de lovede kvartalspenge. – Zilo var forsvundet.

"Gud ved, hvad der er blevet af ham," sagde værten. "Morgenen efter at I red bort, solgte han sine ure for spotpris,

tog så kassen på ryggen og gik sin vej. Han betalte, hvad han var skyldig, til sidste skilling, gav også ret ordentlige drikkepenge. Jeg har ikke hørt et ord fra ham siden."

9. Hvorfor Bysse ikke ville synge

Dørene stod åbne til to små værelser i pensionsanstalten, således at man fra det ene tydeligt kunne se og høre, hvad der foregik i det andet. Væggene var hvidkalkede, og halvparten af loftsrosetten, som forsvandt bag den ene væg, tilkendegav, at de to små stuer tidligere havde været en stor. Over begge gulve lå et skotsk, stribet tæppe, hvis lyse og slidte tråde tydede på langvarig brug. Et gammel fortepiano på fire tynde ben, stod i det ene værelse, en stenhård, firkantet sofa og en mahognimalet kommode i det andet.

Udenfor de åbnede vinduer skyggede en ærværdig ahorn, mellem dens løvrige grene holdt nogle lystige spurve deres daglige rådsforsamling. En rødmende solstråle sneg sig hver aften ned mellem træets takkede blade og faldt ind over gulvtæppet. Forresten var alting lyst og hvidt og duftende derinde, man opdagede ved første blik, at de to værelser måtte tilhøre to unge piger, en formodning, der blev tilstrækkeligt bekræftet ved de forskellige klædningsstykker, som i aften lå henslængt over stole og borde, foran de åbentstående rejsekufferter.

Inde i det lille værelse, det vil sige det, der lå længst borte fra gangen, og til hvilket man altid tyede, når det gjaldt en hemmelighed eller fortrolig samtale, sad to unge piger på sofaen, en blond og en mørkhåret. Den ene støttede hovedet til den andens skulder og lyttede til det, hun hviskede, mens

hendes sænkede blik lod de lange øjenhår tegne en blød og mørk skygge ned over begge kinder. Den blonde, som talte, havde et af disse frejdige og sorgløse ansigter, som smiler til alt, hvad der møder dem, lette naturer, der ikke gør sig anden forestilling om fremtiden, end at den nødvendigvis må indeholde opfyldelse af alle barnets drømme. – Denne opfyldelse rækker i det sekstende år forresten sjældent længere ud, end højst til næste sommer.

Den anden, som lænede sig til hendes skulder, viste en fuldstændig modsætning til disse lysende illusioner. Når hendes øjne af og til sænkede sig, lå der en dybde, et alvor, undertiden en klagende sørgmodighed i dem, som vidnede om, at verden allerede var trådt hende streng og ublid i møde. I øvrigt var enhver af hendes ansigtsformer så frisk, så rund og blød, hendes mørke og talende øjne så fuldstændig ukendte med deres egen magt, som kun den første ungdom tilsteder det. Der var noget i hendes alvorlige ansigt, som gav et bestemt indtryk af, at alt, hvad der var småligt eller uhæderligt, umuligt kunne trives i hendes nærhed.

"Men så svar mig dog, teone!" udbrød den blonde, "og hør lidt efter, hvad jeg siger. – Det er nu afgjort, at vi pakker vore kufferter færdige i aften, og at du i morgen rejser hjem med mig, jeg tåler ingen modsigelser, du skal følge mine råd, fordi jeg er langt fornuftigere end du, skønt du snart bliver sytten år, jeg kun femten."

"Seksten!" påstod teone.

"Jeg *vil* ikke være mere end femten, til næste år bliver jeg måske kun fjorten, så er du hele tre år ældre. Smil nu! Du er så

skøn, når du ler. – Lad mig kysse dine tænder, jeg *vil* kysse dem, de ligner mamas ægte perler hjemme."

"Så var det skriftemålet, du lovede mig."

"Jeg tør ikke komme frem med det, du vil afsky mig, når du hører det."

"Prøv på det alligevel."

"Du må da vide, at jeg i begyndelsen, du kom hertil, slet ikke syntes om dig. Jeg havde bestandig været den første i instituttet, og alle disse kræmmerunger herinde, som jeg fodrede med bonbons og lånte mine handsker, måtte lystre, hvad der faldt mig ind. Det ville du ikke, du holdt mig i respekt med din damemine, du fornærmede mig med din overlegne tavshed. Så kom din bedstemoder en aften herover fra Stensballegård, fire kulsorte heste, baronesse Saldern! – Institutbestyrerinden fulgte nejende lige ud på gaden. Fra nu af hadede jeg dig, øste blæk på dine stilebøger, pinte dig, hvor jeg kunne komme til, du lod bestandig, som om du ikke mærkede noget."

"Jeg mærkede det virkelig ikke heller."

"Vist gjorde du! Skal jeg nu ikke engang have den løn for mit sure arbejde? – Således varede det ved, til jeg i fjor blev syg. Tyfus! sagde doktor Mikisch, meget smitsom! – Flyttes på hospitalet. Alle de andre løb deres vej, du plejede mig, du vågede over den stakkels Julie Walmoden. – Jeg blev forbavset, ydmyget, rørt, den første morgen jeg kom til min bevidsted igen og så dit lille, søde ansigt bøjet over min seng. – Jeg gemte mit hoved under tæppet og græd bitterligt, da du gik ud. – Hvor har jeg holdt af dig siden, det er umuligt at beskrive, men, ikke

sandt, du ved det, du tror det? – Ja, nu har jeg sagt dig alt. Var det ikke et afskyeligt skriftemål?"

teone slyngede sine arme om Julies skuldre og kyssede hende.

"Du græder jo, teone! Dine øjne er våde. Hvad fattes du dog, tør du ikke betro dig til mig, jeg vil vide, hvorfor du i hele den sidste måned har været bedrøvet? – Jeg begriber ikke, hvad folk kan have at sørge så meget over."

teone bøjede sit fine hoved ned over Julies skulder og brast i gråd.

"Jeg er så bange!" hviskede hun. "Jeg har ikke hørt fra min fader i de sidste tre måneder. Hver dag, når jeg ser postbuddet gå forbi, håber jeg, han skal bringe brev, men der kommer intet. Jeg forestiller mig, at han er syg, at han fattes noget, han ville ellers ikke lade mig vente så længe. Før har jeg aldrig vidst, hvad det var at frygte, at lide, nu ved jeg det."

"Skriv til ham, sig, at han skal komme øjeblikkelig, at du har en vigtig sag at tale med ham om. Det gør jeg altid, når jeg vil se papa, han indfinder sig bestandig punktligt. Forresten har institutbestyrerinden også talt om din fader, hun kaldte mig ind i morges og spurgte, om jeg ikke vidste årsagen til, at han denne gang blev så længe borte. Disse gamle damer kan være utåleligt nysgerrige."

"Hun har en bedre grund til sine spørgsmål, end du formoder. Jeg har ikke betalt hende kvartalspengene for de sidste seks måneder."

Julie fo'r op af sofaen. Der lå en uendelig deltagelse i hendes smukke øjne, mens hun omfavnede teone og udbrød:

"O, min Gud! Er det derfor, du er bedrøvet? Du fattes penge, og det har du ikke villet betro mig. Er det nu rigtigt, du søde! Er det at have tillid til en trofast natur som min! I aften skal den gamle få alt, hvad der tilkommer hende, jeg har masser af penge. Papa sender mig hver måned langt mere, end jeg behøver, mama gør i smug det samme, onkel Eberhard lige så, jeg lader naturligvis aldrig den ene vide, hvad jeg får af den anden."

Hendes kinder blussede, mens hun overmodig og lykkelig fo'r hen til kommoden efter den lille æske, som gemte hendes skatte, og strøede dem ud i venindens skød.

teone rystede på hovedet, samlede de spredte sedler og gav æsken tilbage. Hun fik imidlertid ikke lejlighed til noget afslag, Julie satte sig på hendes skød, lagde sin hvide hånd på hendes mund og fortsatte med en veltalenhed, der mindre lå i ordene end i hendes milde og indsmigrende stemme:

"Du vil ikke? Du skal! Der kan ikke være nogen tale om det, hvad er vel penge mellem os, kan kærlighed ikke modtage, hvad taknemlighed giver? Hvis dit aristokratiske hovmod forbyder dig at betragte denne ubetydelighed som gave, så lad det være et lån, blot den gamle frue får, hvad hun har at fordre. Nu går du straks ned til hende med pengene, imidlertid lægger jeg papir og pen til rette. Når du kommer tilbage, skriver du til din fader, at du tager hjem med mig, og indbyder ham til at besøge os på vort gods Ascheffel, han kan tage lige dertil med diligencen og skal få det mageligt og godt, pa har fortrinlige heste, udmærkede cigarer. Der ville vi desuden være to om at kæle for ham – du skriver altså, ikke sandt?"

"Jeg ved ikke engang hans adresse," svarede teone, så undseligt og svagt, at ordene næppe hørtes. Julie fo'r et skridt tilbage, hendes smukke øjne stirrede forbavset på veninden, men hun begreb med den unge piges hurtige opfattelsesevne, at der her ikke lod sig spørge om mere, tog plads på sofaen, beholdt teones hånd i sin og udbrød: "Fortæl mig lidt om din far, du holder vist rigtig meget af ham?"

"Om jeg holder af ham, det er jo fra ham, al min lykke kommer," hviskede hun med et smil, der bredte sollys over hendes rene træk. – "Han er mit forsyn! Ja, du forstår mig vist ikke, hele min fortid er kun ham, og i fremtiden vil han udfylde alle mine tanker."

"Jeg holder også meget af min pa!" forsikrede Julie i en tone, som ikke kunne være mere ligegyldig, "det ved Gud jeg gør! Han forstår blot ikke at sætte rigtig pris på det. Hestene og hundene optager hele hans tilværelse. Når jeg derimod ser jer to spadsere sammen, bøjede over hinanden, hviskede, gestikulerende – man skulle næsten ikke tro, det var fader og datter."

"Det er det ikke heller. Den forårsdag, jeg blev konfirmeret, betroede han mig – hvor er han stor og ædel! – jeg er kun et hittebarn, taget op fra landevejen. Nu ved du min hemmelighed."

"Du, et hittebarn, en fattigunge, og baronesse Saldern, din bedstemoder – jeg forstår ikke et ord af det hele, men det er yndigt alligevel, min egen, søde teone, ligesom i festlighederne på Kenilworth – Zilo er greven! – og så romantisk, så mystisk. Sådan noget passerer der aldrig i mit liv, bestandig hen ad den lige, slagne landevej. Pa går og stikker sit lille, røde ansigt sammen med forvalterens, ma sidder og læser La Fontaine eller

beundrer sig selv i sine kniplinger, evig et og det samme. – Du gode Gud! hvor har jeg ikke ventet på, at der dog måtte hændes lidt ualmindeligt. Kører jeg ud, ønsker jeg altid, at hestene ville løbe løbsk, sejler jeg, skal skibet forlise, naturligvis, jeg selv vil slippe uskadt derfra. Næsten hver aften ligger jeg derinde og ønsker mig en rigtig stor ildebrand, hele instituttet brænder af, jeg bliver reddet af kyrasserregimentet i yderste livsfare. Men det falder desværre ikke i min lod. – Nu ind til den gamle med hendes penge, så pakker vi kufferterne. Jeg har aldrig holdt så meget af dig som i aften."

Næste morgen tidlig forlod de to unge piger instituttet og fløj som svalerne til lykkeligere egne. Hen imod aften nåede de Ascheffel, en gammel herregård med spidse tårne og sorte teglstenstage, mod syd spor af en vindebro og nogle voldgrave, der for øjeblikket tjente som blegeplads for sidste vinters hørlærred.

Da de kørte igennem kastanjealleen, lød et muntert jægerhorn dem i møde fra skoven. Nede i landsbyen ringede kirkeklokken til solnedgang, ude på engene brølede kvæget. Julie var henrykt, hilste alle, jublede og sang, viste teone en udsøgt opmærksomhed, hendes overgivne glæde smittede til sidst veninden.

Walmoden og hans hustru kom frem på trappen, da vognen kørte ind i gården. Julie og hendes veninde blev modtaget med al den overstrømmende hjertelighed som to års skilsmisse og familiens eneste barn, det vil altså sige et meget forkælet barn, kunne gøre fordring på. Derefter fulgte præsentationen for selskabet ude på terrassen, først den gamle sognepræst, så onkel Eberhard, en fed og godmodig person, som lo ad alt, hvad

han selv sagde, endelig en ældre herre med et langt, gråligt overskæg, et ejendommeligt, fængslende ydre, og hvem herremanden kaldte for sin kære ven, baron Zachow von Seidewitz. Så gik turen gennem alle de pragtfuldt dekorerede sale, der hver gemte på sin erindring, der var så meget at se, så meget at spørge om, Julie havde tusinde levende interesser, hvoraf den sidste rigtig nok bestandig ophævede den foregående.

Sådan en første aften på en herregård er glædens og forventningens tid, vi giver os villigt hen til indtrykket af det nye og fremmede, der kommer os i møde med lutter fortryllende løfter og forjættelser. Siden efter – ak! siden efter går det undertiden med de fleste af disse forjættelser som med alkymistens digel, lidt guld men megen aske.

Næste morgen vakte fuglenes hilsen de to veninder. De klædte sig og gennemstrejfede derefter haven i alle retninger. Den gamle lænkehund blev slået løs og fulgte dem, hylende af glæde, ind mellem blomsterne, boltrede sig i bedene, ødelagde rabatterne, i dag var alt tilladt.

Først gik det ned til svanerne, som kom sejlende med deres grå unger og skændte og truede, fordi man vovede at krænke deres fred, siden besøgte de kaninøen, forvalteren ikke at glemme, hos hvem de drak fløde og spiste tykmælk, overalt var der frisk og herligt, over alt poesi, nyhedens for den ene, erindringens for den anden. Julie selv var en af disse smukke blomster, som kun behøver sollys for at udfolde sig.

Baron Zachow lagde en dæmper på hendes overgivne lystighed. Han opdagede de to unge piger om formiddagen, ivrigt beskæftigede i et stort kirsebærtræ, og fulgte dem siden

som en trofast kavaler. Han forstod at fængsle deres opmærksomhed, at gøre sig uundværlig, han havde bestandig et forskende blik, en iagttagende mine, men samtidig en ærbødig beundring for dem, som slet ikke mishagede. Kun var det ikke muligt at finde ud af, om det var Julies lille person eller teones, som fængslede hans tanker og hans øjne. Han forlod dem kun for at vende tilbage igen, talte selv ikke synderligt, men lyttede til og hørte så meget bedre.

"Hvem er han egentlig, denne gamle, alvorlige herre?" spurgte Julie sin fader, idet hun drog ham bort fra de andre. "Han taler uden at sige noget, han fængsler og interesserer, uden at jeg ved hvorfor."

"Det er et af de hæderligste mennesker, jeg har truffet på."

"Lidt kedelig, ikke sandt?"

"Trofast og loyal, en overlegen ånd, en lærd, mit barn! der kender alverdens nutid og fortid lige så godt som du din sykurv."

"Men alt det, du der remser op, interesserer mig jo ikke det mindste. Jeg vil vide, om han er rig, ejer han godser, store godser, holder han smukke heste og vogne – er han ugift?"

"Han er enkemand og en af de rigeste godsejere i Nordtyskland."

"Ja, se det er der da fornuft i," sagde hun og gik bort med en tankefuld mine, uden at spørge mere.

Efter middagsbordet tog de ind til byen. Der var marked den dag. Julie havde sin egen vogn, nydelige, isabellefarvede ponyer, nordbakker hed det dengang, og det klædte hende at køre. Baron Zachow bad om tilladelse til at ledsage dem og fik lov til det efter indbyrdes rådslagning.

Den lange hovedgade var skjult af telte, de handlende råbte på kunder, bønderpiger og karle gik i lange rækker og holdt hinanden i hænderne, lirekasserne spillede, solen brændte, og støvet lagde sig som en blid dug over alle. Det var et marked, dannet af tusinde livlige grupper, en festdag, som tegnede sit fredsommelige og lykkelige præg, hvorhen øjet så.

Oppe på gæstgiverens port fortalte en iøjnefaldende, alenlang plakat, at der her blev givet forestilling i den højere skuespilkunst: Sang, deklamation og det udmærkede stykke: "Glorioso, den store djævel." – Det var alt for fristende for Julie.

"Vi må derind," sagde hun med en betoning, som ikke tillod modsigelse. "Jeg er træt, du er også træt, teone, jeg keder mig mellem alle disse borgermennesker, der omringer og betragter os, så vi næppe kan komme frem."

"Forestillingen synes at ville blive noget truende lang," tillod Zachow sig at bemærke, "venter man Dem ikke hjemme?"

"Jeg ventes aldrig, når man kun ved, jeg morer mig," svarede hun. "Behag at tage billetter, hr. baron! – seks pladser, så undgår vi at komme i for nær berørelse med det elskværdige publikum, men gå først hen til den gamle mand der og køb en bunke blomster til at kaste på den første den bedste af skuespillerne."

Foran døren til teatret sad en ældre kone, indhyllet i et tørklæde og på hovedet en kappe med flagrende bånd, som næsten skjulte en massiv række forlorne krøller.

"Hvor kommer det, at gæstgivermadammen skal sidde ved kassen og sælge billetter på en markedsdag?" spurgte en pranger hende.

"Det må De nok sige. Fatter har lagt beslag på alt, hvad der kommer ind i aften, vi har ikke fået så meget som en søsling for det hele selskabs kost og logi i de sidste fjorten dage."

Dermed lod den sag sig forklare.

Teatret var opslået i et stort rum, som om vinteren blev benyttet til dansesal, det så lidt tarveligt og medtaget ud, mens dagskæret endnu stredes med lampelyset og viste forhængets mange små rifter og pletter. Nogle uhøvlede tværlægter skilte orkestret fra tilskuerpladsen, og til højre i prosceniet kom en dør til syne, som næsten aldrig stod lukket, siden der igennem den blev hentet borde, stole og en mængde andre nødvendighedsartikler, som skulle bruges oppe på teatret. Under forestillingen lagde publikum også mærke til, at nogle enkelte tilskuere forsvandt gennem denne dør, måske for at se spillet på nærmere hold, dog var det kun de udvalgte, eller daglige gæster, en så stor gunst blev indrømmet.

Huset var særdeles godt besøgt denne markedsaften, og de bedste pladser næsten alle optaget, da de to veninder kom ind, Julie med favnen fuld af blomster. Orkestret bestod af fire personer: to violiner, et klaphorn og en fløjte forenede sig til en brusende musik, som erstattede i vild og ubændig styrke, hvad den manglede i harmoni.

Klokken ringede, tæppet gik op, "Glorioso, den store djævel", åbnede forestillingen. Folk jublede, man skød og myrdede også af hjertens lyst, de spillende blev flere gange borte i krudtrøgen, der rullede ud og lagde sig i en fast sky oppe under loftet i salen. Glorioso, røverhøvdingen, behøvede blot at træde frem på det rystende gulv, for at vække skræk og rædsel, hans vældige røst lød som tordenskrald, hans ildrøde dragt frembragte en

behagelig gysen. Benene havde han forsynet med et par uhyre fiskerstøvler, formodentlig fordi han vidste, at han ville komme til at vade i blod til lidt op over anklen.

I gæstgivergårdens spisestue sad på samme tid selskabets komiker, Bysse, sminket og påklædt til at træde frem i næste afdeling, en lille, trivelig person med uhyre rynket ansigt, små, plirrende øjne og opadstræbende mundvige, som man ser dem på Comus-masken. Et selskab af forpagtere og hesteprangere havde samlet sig omkring hans bord, lo ad hans vittigheder, fyldte hans glas og morede sig ved at se, hvordan lunet og lystigheden steg, efterhånden som hans cognacsflaske tømtes. Pludselig lagde der sig en stor og bred hånd på hans skulder, en mørkhåret og solbrændt skikkelse bøjede sig ned over den store komiker og hviskede til ham:

"Nu er det snart på tiden, at Bysse skal op, vi spiller på det sidste af den store djævel."

Bysse skød sin stol tilbage og så på manden.

"Jeg vil fanden ikke op," svarede han leende og hikkede. "Her sidder man så rart. Jeg vil have mine penge, vil jeg, I skylder mig for de sidste to måneder, I halunker! Isak kan gå op og hente direktøren, lad ham komme herned, straks ned, så skal han få en firtel med, han trænger svært til den."

Derefter begyndte han en sang, som rungede igennem stuen:

> I dybe kælder sidder jeg,
> og drikker, drikker, drikker!

Han hikkede, standsede lidt og forsikrede endnu en gang højtideligt, at han ikke ville op.

Isak tog sagen meget koldsindigt.

"Den snak er vi nu så vante til," sagde han smilende. "Må jeg bede de ærede herrer gå en lille kende til side, så skal vi snart få ham på benene."

Han greb Bysse med den ene hånd i ryggen, lagde den anden på hans skulder og skød den store komiker, trods en strittende og heftig modstand, ud af værelset.

Glorioso var ynkelig dræbt, stykket endt, hele huset rungede af bifald. Tæppet gik atter op, man så en stue, hvis baggrund tabte sig i fjelddekorationer fra forrige stykke, eftersom maskinmesteren havde glemt at få det rette bagtæppe ned. Et lille bord, med to viftende tællelys, var stillet hen i forgrunden. Bysse trådte ind, langsomt, noget usikker på benene, den ulyksalige cognac var i aften mod sædvane blevet hans mester. Han støttede sig til den ene kulisse, mens hans hoved sank ned på brystet. Folk troede, det hørte med til spillet, og råbte bravo. Efter en lille pause gik han videre, så sig om, gjorde et dybt buk og faldt atter i tanker. Pludselig vågnede han, som en mand, der ved, hvad han vil, trådte hen til lamperækken, slog ud med begge arme for publikum og udbrød:

"Højstærede forsamling må endelig ikke tage det ilde op, men der bliver min salighed ingenting af komedien i aften, formedelst jeg ikke har fået mine penge i de sidste to måneder."

Efter denne erklæring slukkede han lysene med fingrene og søgte tilbage mod kulissen for at finde det tidligere støttepunkt. En hånd kom i det samme til syne, efter hånden en mand i skjorteærmer, som tog kunstneren i begge skuldre og udbrød i en højst velvillig tone:

"Lille Bysse er vist inte rask i aften. Kom bare med mig, så skal vi nok få ham kureret."

Bysse og manden forsvandt, tæppet gik ned, en rasende hyssen fulgte efter. Endnu inden larmen havde lagt sig, gik tæppet atter op, og en ny person kom til syne. Der var noget i hans høje, mandige skikkelse og tvangløse gang, som virkede beroligende på mængden og vakte forventninger til hans fordel. Han gav indtryk af en mand, der havde prøvet meget, kæmpet meget, og som endnu befandt sig i en tilstand, så håbløs, som når vandet lukker sig over os. Mens han hævede sine tankefulde øjne og lod dem glide hen over kredsen, var der et udtryk af træted og livslede, men samtidig noget overlegent og bydende, der gav anelse om en personlighed, som hørte til et bedre selskab end det, han i aften befandt sig i.

Det var Zilo, med grånet hår og furede kinder, bøjet af alder og et rastløst liv.

Han trådte hen for lamperækken, beklagede det nylige uheld og bad om tilladelse til at erstatte Bysses nummer med et andet. Derefter begyndte han et digt, det samme, han en aften havde omtalt i bondekroen til Isak, og som angik teones historie. Han skildrede den syge moder, som på sottesengen kaldte på sit barn, der lå død i bondens lade, og i stedet for hvilket man bragte hende et levende. De ukendte forældres sorg skildrede han og den anger, han selv havde følt over det skete. Så gik han videre og fortalte om den lille, fremmede pige, der efterhånden var groet fast til hans hjerte. Han glemte til sidst aldeles digtets rytme og vers, øjeblikkets inspiration gav ham rigere ord. Det var en sjæl, der stønnede i strid med anger og tvivl om sig selv, i et frugtesløst arbejde for at skaffe det fremmede barn noget af den lykke og sorgfri tilværelse, det havde mistet ved hans brøde, det var billedet af denne unge,

uskyldige sjæl, længslen efter hende, lykken over den dag, de skulle mødes igen, som strømmede ud i ord, og som bekræftedes af de mørke øjne, der nu fik liv og strålede, og af den bløde og bævende stemme, der med hele dens tidligere tryllemagt trængte sig på tilhørerne. Som en løve ryster sin manke, rystede han sine pjalter, en ny og fremmed skikkelse trådte ud af dem, større, mægtigere, frem for alt sandere. En åndeløs tavshed hvilede over det blandede publikum, der blev stille og tavs som i en kirke, når præsten stod for alteret. Zilo havde vist aldrig spillet mindre komedie end i aften, men heller aldrig været en større skuespiller.

Nede på den første bænkerække sad en ung pige, rødmende, sammenbøjet og undselig, som om hun frygtede for, at tilskuerne vidste, at hele den lovsang, de tilråbte deres jublende bifald, kun gjaldt hende, at det var hende, manden deroppe skildrede, hende, han længtes efter og levede for. Da Zilo endelig tav, og jublen og stormen var på det højeste, og Julie havde travlt med at kaste alle sine blomster ind på teatret, bøjede hun sig over mod baron Zachows skulder og brast i gråd.

Baronen havde allerede længe lagt mærke til hende, han havde set hendes lykke, hendes øjne lyse, mens hun indåndede ethvert af Zilos ord.

"Hvad fattes De?" udbrød han med en stemme, der lød dæmpet, og som røbede en indre bevægelse.

"Han deroppe er min fader," hviskede hun og rejste sit hoved. "Jeg er det barn, han taler om. Tillad mig at komme op til ham."

"Deres fader!" gentog baronen. "Det er altså sandt, hvad han fortæller – skildringen om det røvede barn –?"

"Det er sandt hvert eneste ord," svarede hun, "langt, langt mere end det, han fortæller, er sandt. Han har vogtet mig, ledet mig, lært mig. De vil nok være så god at lade mig komme op til ham."

"Men, min søde teone! Hvad tænker du på?" sagde Julie, "det kan jo umuligt gå an."

"Hører du da ikke, at han lider? I ethvert af sine ord kalder han jo på mig."

Hun rejste sig hurtigt og bestemt og forsvandt bag den lille dør i prosceniet.

Med Zilos digt var forestillingen til ende, mængden forlod salen, uden at nogen lagde mærke til, hvad der skete nede ved orkestret. Julie stod et øjeblik og stirrede efter teone.

"Det er jo en komplet skandale," sagde hun, "hvad vil de sige hjemme? Vi må efter hende, se at få hende tilbage med os. Vil baronen føre mig op til disse mennesker?"

Zachow gik som i drømme ned til den lille dør i orkestret. En af musikanterne stillede sig i vejen for ham.

"Officeren må gå den anden vej, op ad gårdtrappen," sagde han og føjede et dybt buk til, da han fik øje på Zachows ordensbånd, "døren her er alene for kunstnere."

Zachow førte Julie ud af salen. Fra den betegnede trappe kom de ind i en lang gang, hvor de mødte værten.

"Et lille værelse?" spurgte han smilende.

"Jeg vil tale med direktøren," sagde baronen, "kender De noget til ham, hvad er det for en mand?"

"Ja gu' kender jeg ham, det kan mit spisekammer bevidne. Manden er et stakkels skrøvl, der ikke har det, han kan hælde sit hoved til. Vi fik kun halvparten ind i aften af, hvad vi har til

gode, forresten er der ikke en ond blodsdråbe i ham, det var synd at sige."

"Hvor hører han hjemme, hvor stammer han fra, hvad ved De om ham?"

"Ja, hvor hører sådanne gøglere hjemme, det er vanskeligt at sige, alle vegne og intet steds. Forresten gør herren vist bedst i at spørge ham selv om det, min tid er så knap i aften."

Dermed gik han.

Henne fra vinduesfordybningen kom en gammel kone, indhyllet i en kort, højrød halvkåbe og med et spraglet tørklæde om hovedet. Hun støttede sig til en stok og trådte dristigt i vejen for baronen. Julie klyngede sig fastere til hans arm, idet Kesten Rivers barske ansigt stirrede dem i møde. Taterkvinden smilede.

"Jeg kan skaffe det fine herskab besked om det, De ønsker at vide," udbrød hun hviskende, "langt bedre end værten der. Det, De får at vide hos mig, er også nok værd at høre, følg blot med neden for trappen, det er så rart at være i fri luft."

Hun gik foran dem hen til et halvtag i baggården, hvor en stor bunke halm lå ophobet langs med muren.

"Her er mit logi!" sagde hun, "inde i halmen ligger det forvaret, der kan skaffe den nådige herre alt det at vide, som han forlanger, men De må betale lidt for det."

"Hvor den kone er forfærdelig, men jeg morer mig alligevel," hviskede Julie, mens hun fortsatte at betragte den gamle taterkvinde, hvis rynker og folder det skarpe månelys gjorde endnu mere afskrækkende. Kesten lagde sin stok fra sig, mens hun krøb ind under halmen og kom tilbage igen med en pose, fra hvilken hun drog en rød safians mappe.

"Her skal den rare herre se den tingest, hvori Zilo gemmer sine papirer, små og store, et af dem har en voksklump og segl under, det sidder han og læser i, når han er alene. Jeg kender hans fagter, kan De tro, jeg har gået på lur efter ham i mangfoldige år, men han slipper bort som en ål, når en tror at have ham aller sikrest."

"Hvem har sagt hende, hvad der er i mappen?" spurgte Zachow barskt.

Kesten så op, hendes ansigt fortrak sig til et spottende grin.

"Jeg har kigget lidt i den, låsen er gået i stykker, den var så skrøbelig."

"Men hvor har hun fået disse papirer fra?"

"Jeg kunne jo have fundet dem. De er så uforsigtige, disse komediantspillere, løber ud og ind uden at lukke efter sig. Der kom en klør listende med mappen, mens de spillede, så tog jeg den fra ham. De mener da ikke, at jeg selv har – nej, Vorherre bevares! – Men jeg vil have noget for min umage, ringere end en specie kan der ikke være tale om."

"Hun kan beholde sine dokumenter, jeg har ingen brug for dem," svarede baronen og vendte sig for at gå.

Kesten blev bange og greb ham i frakkeskødet for at standse ham. "Der er også en sølv i," råbte hun ivrigt, "en barnerangle med navn på."

"En barnerangle!" gentog baronen og standsede.

"Ja vist! En dejlig tingest med et dyrehoved på enden af skaftet, men De får den ikke ringere end fire species. Sølvet alene er pengene værd."

Baron Zachow gav hende pengene, tog mappen og gik med Julie op i gæstgivergården. Kesten stod og så efter dem.

"En død reje kan dog fange en levende torsk," mumlede hun med en spotsk latter. Hun knyttede de modtagne penge ind i hjørnet af sit tørklæde og haltede derefter skyndsomst ud af gården.

I et lille kammer ved teatret, mellem en mængde dragter, rustninger og malerkrukker, sad fader og datter og glemte den hele verden omkring sig. Skinnet af et lys, der var fastgjort i halsen på en ølflaske, faldt hen over dem, de holdt hinanden i hånden og tav begge. De dybe følelser har sjældent mange ord; når vor glæde eller smerte bliver i stand til at forklare sig, mister den allerede halvdelen af sin styrke. Zilos øjne var røde.

Døren gik op, baron Zachow og Julie trådte ind. Julie havde samlet sin lyse silkekjole omkring sig og så forsigtigt ned på sine små fødder, før hun vovede sig et skridt fremad. teone rakte hende hånden.

"Det er hende!" sagde hun til Zilo.

Han rejste sig hurtigt.

"Det er Dem, som min datter har fortalt om," sagde han med sin bløde stemme, "Dem, som har været hendes trofaste og kærlige veninde, hvordan skal jeg takke Dem?"

"Men denne unge dame er jo ikke Deres datter," sagde Zachow heftigt, "efter det, De sagde os derinde."

"I mit digt er hun en fremmed, men her er hun mit eneste barn. Er du ikke, teone?"

"Hvad mener De da om dette legetøj?" fortsatte baronen, idet han åbnede Zilos mappe og lagde ranglen på bordet. "Den har dog tilhørt hende, ikke sandt?"

"Hvor kommer De til den?" spurgte Zilo i den dybeste overraskelse.

"En gammel kone gav os den åbnede mappe her udenfor."

"Der er vist Kesten River på spil," råbte en stemme i baggrunden, og Isak rejste sig op fra den krog, som hidtil havde skjult ham. "Kesten! Kesten! Den tyvekvind! Jeg så hende liste her forbi i dag. Hvis jeg får fat på hende igen, skal jeg hænge hende op i hendes egne strømpebånd."

"Denne rangle har engang tilhørt mit forsvundne barn," fortsatte Zachow, "mit navnetræk og vor slægts våbenmærke, vildsvinehovedet, står på den."

"Deres datter!" lød et kor omkring ham i alle tonarter af dyb forbavselse.

"Ja vist! Det er hende, hun ligner sin døde moder for påfaldende, til at jeg kan nære nogen tvivl mere."

Han lagde hånden på teones hoved og fortsatte med en sørgmodig og bevæget stemme:

"Uden at ville det, stakkels unge barn! uden at formode det, har du voldt os megen sorg, mange bedrøvede timer hjemme."

Zilo var sunket sammen på stolen, han greb sig til panden som under indflydelse af en pinefuld drøm.

"Og nu kommer De vel for at anklage mig, for at tage hende fra mig?" spurgte han med en ængstelig hurtighed, mens hans øjne stirrede bønligt op på Zachow.

"Hvorfor rynker den fremmede mand sine øjenbryn?" råbte Isak, "hvorfor skulle han vel kunne anklage *Dem*, min gode herre, hvad har *De* gjort? – Det var jo mig, maskinmester Isak, som tog den lille pige, da hun hoppede omkring ude på den vildene landevej, det var også mig, som var så polisk at verfe hendes sko i buskene, hendes kåbe i sivene, hendes hat fanden i vold, for lede de søgende på vildspor."

"Var det Dem?"

"Mig!" gentog Isak og rettede sig i sin hele højde. "Der lå en stakkels døende kone, hvor jeg kom fra, herre! Hun ventede og kaldte på sit barn, men det var dødt, jeg bragte hende et levende i stedet. Hvordan ville De have båret Dem ad, hvis De var gået det ærinde? Den lille pige har siddet tre måneder på hr. Zilos knæ, før han vidste et muk om, at hun ikke tilhørte ham."

Zachow rakte Zilo hånden, skuespilleren beholdt den sin, mens han så op på ham og spurgte:

"Hvad nu? De vil ikke tage hende fra mig, vel?"

"Nej, det vil De ikke," bad teone og kastede sig ned for ham, "fra det første øjeblik, De og jeg mødtes, har jeg haft en følelse af hengivenhed og ærefrygt for Dem, hr. baron! Men han er dog min fader, i mit hjerte, i min sjæl vil han altid blive ved at være det."

"Begriber du da ikke, at jeg også gerne vil være lidt for din lykke?" svarede Zachow. "Jeg er rig, der ligger to store godser i Tyskland og venter på dig, drag ned og vær deres herskerinde."

"Ja, men han skal følge med, jeg kan ikke forlade ham."

Zilo så fra den ene til den anden, det var som om hans liv beroede på den dom, der nu blev fældet.

"Jeg tilhører ham alene," fortsatte teone i en ydmyg og frygtsom tone, for ikke at såre. "Jeg vil hellere dele hans fattigdom end alverdens rigdom. Ikke sandt, fader! Du vil også helst beholde mig? – Hvorfor tier du? Sig dog, at vi ikke skal skilles, at jeg er en lille del af din glæde og lykke."

Det lød som et jubelskrig fra Zilos bryst, mens hun talte, men straks efter bøjede han sit hoved og svarede:

"Han er din fader, kun han har ret over dig."

Han skød hende bort og vedblev dog at holde fast på hende.

"Jeg kommer ikke for at skille jer," sagde baronen. "Jeg ved bedst selv, hvad det koster. Jeg forlanger blot, at vi fra i morgen lukker teatret for bestandig, vælg så selv, hvor du ønsker at være, jeg vil kun have lov til at se dig hver dag, hver time, jeg må jo skynde mig at holde af dig, siden det varede så længe, inden jeg fik lov til det."

Isak udstødte et skrig, nej, et slags brøl. Der foregik noget aldeles usædvanligt med ham.

"Hr. baron!" udbrød han, "må jeg få lov til at trykke Deres hånd?"

Zachow smilte og rakte ham hånden. Isak knælede ned og kyssede den. Derefter vendte han sig hurtigt bort, for at ingen skulle få hans blodrøde og bevægede ansigt at se, og løb ud af stuen.

Udenfor døren sad Bysse med en hånd i hver af sine sko og hamrede lystig på gulvet, mens han gentog sangen nede fra gæsteværelset. Da denne musik havde varet en tid, og sangeren fandt, at man ikke lagde tilstrækkelig mærke til ham, slap han skoene, vædede begge tommelfingre og lod dem med en rullende lyd glide op og ned ad dørfyldningen. Derefter vedblev han med stedse stigende røst:

I dybe kælder sidder jeg,
og venter på mine penge.

Indenfor hørte de ham ikke, en dyb tavshed fandt sted, under hvilken Zilos blege og magre ansigt vidnede om en heftig kamp. Zachows øjne veg ikke fra ham.

"Vælg!" sagde han til teone og lagde hånden på hendes hoved, "bestem, hvordan det skal være."

Hun så fra den ene til den anden, som om hun påkaldte deres hjælp. Zilo slap hendes hånd, hans stemme lød mat og utydelig, hvert ord kostede ham en usigelig møje:

"Jeg tror alligevel, det er bedst, du rejser."

"Nu tror jeg det ikke," sagde baronen.

"Skal jeg bort, vil jeg blive borte for bestandig," svarede hun, "jeg kommer da aldrig mere tilbage. – Fader! – Lad mig blive hos dig."

"Som min datter?" spurgte han hviskende.

"Som hvad du vil," svarede hun og så på ham med sine strålende øjne, mens hun slyngede armene om hans hals og lagde den våde kind op til hans bryst. "Jeg er din ejendom, du kan gøre med mig, hvad du lyster."

Zachow gik hen til Zilo, pegede på mappen, hvorfra han nylig havde taget den lille barnerangle, og udbrød:

"Endnu et spørgsmål, så skal alt være afgjort. – Sig mig, hr. marquis de Saint Vallier, hvorfor De skjuler Deres rette navn for os?"

Zilo fo'r i vejret, men sank tilbage igen, et sørgmodigt smil gled over hans ansigt, idet han rystede på hovedet:

"Synes De ikke, hr. baron, at navnet Zilo hører bedre hjemme blandt alle disse omgivelser, De her ser om Dem, end marquis de Saint Vallier? Da min fader døde som flygtning under revolutionen, ville han brænde det gamle adelsbrev der i mappen, hvorfra De har Deres kundskab, jeg afværgede det, jeg var et barn dengang, jeg håbede og ventede ved mit arbejde at gøre mig værdig til at bære min slægts navn – hvad håber man ikke som ung! Det mislykkedes. Saint Vallier er glemt og død, komedianten Zilo er tilbage. Jeg er ikke andet. Søger De efter en

krone herinde, så betragt denne unge pige, se ret på hende, hun bærer jo et diadem af uskyld og renhed på sin pande. Har jeg tilføjet Dem en stor sorg og taget Deres barn fra Dem, så skal det være min trøst, at jeg bringer hende således tilbage igen."

Nogle år efter boede der i en af provinsbyerne et ægtepar, som i begyndelsen vakte megen omtale, det var en ældre mand og hans hustru, en særdeles smuk og nydelig ung dame. De lod til at være meget velhavende, men alt, hvad der fortaltes om dem, indskrænkede sig dog kun til formodninger. De omgikkes med få, og den eneste, der jævnligt kom i deres hus, var byens fransk-reformerede præst. Regimentets unge officerer gjorde næsten daglige valfarter til hest og til fods forbi stedet, hvor disse to ukendte boede. Den unge dame sad ved vinduet, mens de pyntelige tilbedere kom og gik, hun lagde ikke ringeste mærke til dem. Hver gang hun tilfældigvis så ud, havde hendes store øjne det rolige og sorgløse udtryk, som når vi fra den trygge klippe ser ned på det oprørte hav omkring os. – Der er ingen fare til stede.

I kirken, på voldene og i anlægget omkring byen traf man altid mand og hustru sammen, de var uadskillelige, de to, de beskæftigede sig kun med hinanden og havde bestandig så meget at fortælle hinanden, som om de, hver gang de sås, mødtes efter en lang adskillelse. – Kan du erindre, når du i ensomhed og stilhed en sommeraften pludselig hørte en lille fugls sang, hvor da alt omkring dig, blot ved den enes røst, syntes at blive rigere, antage en dybere poesi og en større skønhedsfylde? Således gik det dem, det blomstrede og sang,

mens den ene lyttede til den andens ord, de smilte og lo, de glemte verden omkring sig, den unge kvinde læste lykken i den ældre mands øjne, hun klyngede sig fastere til hans arm, som om han var alt, hvad hun brød sig om at vinde og eje.

Det var Zilo og teone. De to gik helst alene.

Om "Zilo"

Forfatter: Carit Etlar (1816-1900).
Org.udgave: *Zilo eller En Emigrants Hændelser.* Chr. Steen og Søns Forlag København 1880.
Denne udgave baseret på: *Zilo eller En Emigrants Hændelser*. Fortalt af Carit Etlar (Carl Brosbøll). Chr. Flors Boghandel, København 1913.
Redigeret af: Vivi N. Jensen.
Forside: Efter illustration af Poul Steffensen (1866-1923) til fortællingen "*Abraham Musen og hans to sønner*" (i "*Mine kæreste danske Fortællinger*", 1897 – Beretningen om den gamle Abraham Musen og hans begravelse er uddraget af "*Zilo*").

ISBN 978-87-7979-960-8

2. ebogsudgave, tidligere udgave ISBN 978-87-7979-198-5 (Ølstykke 2010).

© 2023 eBibliotek 1800
www.ebib1800.dk